הדף הירוק

מוסף על המשמר בתנועה הקיבוצית מס' 176 5 בנובמבר 1985 כ"א בחשון תשמ"ו

שתי אחיות — אהבה, שנאה, קנאה, ידידות

(ראה בעמוד 2)

מרוס־גולן לא הסתבכו בשוק האפור ולא בבורסה. אך הם מדשדשים בבוץ טובעני של חובות כבדים, ואינם היחידים. ר' בעמ' 4.

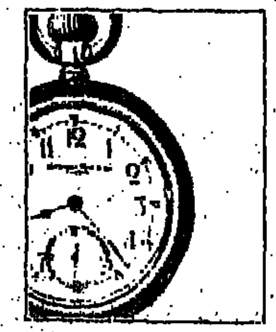

לאחר עשרות שנות קיום אין עדיין לתנועה הקיבוצית "שולחן ערוך". רחל סמוראי מציעה הקמת מדרשה לאורחות חיים בקיבוץ. ר' בעמ' 16.

מעורב או חד־גילי? שאלה פופולארית בגיל הגן. שיטת גן הילדים הדו־גילי הולכת ומתפשטת. מה קורה במשפחה? ר' בעמ' 8.

שתי אחיות

הקבה"א והתק"ם – שתי אחיות מבית טוב. גירושי ההורים משפיעים. חסרון הכיס מעיק. השכן הרע מפחיד. הדודים לוחצים. הכל נשאר במשפחה

לא רק לסטודנטים, גם לתנועה הקיבוצית הבטיח פרס, טרם שיצא למסעו האחרון, „טיפול הוגן", „גישה חיובית", „פתרון הולם" לבעיות לוחצות, לכשישוב. לראשונים, ראינו, לא עמדה סבלנותם, הם יצאו לרחובות וסופם שהתקפלו. התנועה הקיבוצית, אנחנו רואים, עודנה מתאפקת. השפעתן של גלולות־הארגעה, שנתן לה פרס בשיחה, שקיימו עמו ראשיה לפני נסיעתו, בה תבעו פרישת חובות (קונוורסיה) לעשרות קיבוצים במצוקה, טרם התפוגגה, והאופטימיות עודנה תקפה („לפרס יחס חם לתנועה הקיבוצית. בפגישה עם נציגינו גילה הקשבה ואהדה, והיתה הרגשה שהוא, אכן, יטיל את כובד משקלו בכוון הנכון". — יצחק נשרי (ארז), רכז המחלקה הפוליטית בתק"ם).

האפשרות, שמא לא יטיל פרס את כובד משקלו בכיוון הנכון, כשם שעשה לסטודנטים, עדיין אינה עולה על דעת צמרת התק"ם. מבחינה פוליטית, אומרים שם, פרס אינו יכול להרשות לעצמו לפגוע במגזר הבטוח והאמין ביותר בקרב תומכיו. מבחינה ערכית לא יעלה על הדעת, שדווקא סקטור יצרני ותתיישבותי, המסמל את כל הטוב והיפה שבתנועת העבודה, יידון להתמוטטות.

אבל בתק"ם גם זוכרים היטב, כי כבר היו דברים מעולם, ולפחות בנושא מהותי אחד, בסעיף הריבית שבתוכניתו הכלכלית, ככר איכזב פרס את הקיבוצים, ויצא מכך בשלום. את מרירותם של הקיבוצניקים בנוגע לסעיף הזה סופג כיום מודעי, ופרס נשאר יבש.

כשמקניטים אנשים בתק"ם בשאלה, והיה ולא יטיל פרס משקלו בכיוון הנכון, מה יתרחש אז, מקבלים תשובה כזאת, למשל: „אם המערכת ההסתדרותית והמפלגתית לא תסייע לנו לצאת מן הבוץ הכלכלי, אם ייפגעו פגיעה קשה החקלאות וההתיישבות שלנו, אינני יודע, אם לא צריך לחפש אלטרנטיבה אחרת" (י. נשרי); ואפילו אופרטיבית וגאה כמו זאת: „תק"ם תסיר את הכפפות. המאבק יהיה בוטה מאוד. יש אפילו המדברים על הקמת סיעה של ההתיישבות בכנסת, שתהיה קשורה בדרך זו או אחרת עם המערך" (מבקש להישאר בעילום שם). כך! דברים נכוחים, אשר יותר משהם מעידים על און רב, האצור בחלצי התק"ם, הם מעידים דווקא על אין־אונותה, לא רק בפוליטיקה הישראלית, אלא גם, אפילו, בזירה המפלגתית.

אריתמטיקה פשוטה, מניין הח"כים והשרים שיש כיום לתק"ם לעומת מספרם בכנסות, או בממשלות קודמות, היא רק דרך אחת להוכיח, כי מעולם לא היה התק"ם נחשב פחות במפלגה־האם משהוא נחשב כיום. ואם יממש קיסר את כוונותיו לרענן את הצמרת ההסתדרותית ולצמצם את נציגותה של התנועה הקיבוצית — 3 נושאי תיקים — בוועדה המרכזת, כי אז ייאלצו הקיבוצים להודות בתבוסה בזירה חשובה נוספת.

„יש לנו בעיה", לא מתכחש נשרי: „המפלגה הולכת וממעיטה במשקלה של התנועה הקיבוצית. בינינו, אינני חושב שהיינו פעילים בשטח לפני 30 שנה משאנחנו היום. לא זאת הסיבה. זה קשור בין היתר, בעליית משקלם של מחנות אינטרסנטים, כמו ערבים ועיירות פיתוח, המתחרים בנו על כסאות ותפקידים. עובדה, שהמפלגה האכילה אותנו מרורים בשנים האחרונות, והשיא היה, כזכור, בהעלמותנו המוחלטת במערכת הבחירות, שנעשתה, ללא ספק, במתכוון. פתחה הרגישות לתגובתנו. היו הסכמים, שההתיישבות תקבל 22½% במפלגה, מהם 57% התק"ם ו־43% המושבים. בפועל זה לא מומש, ובכל מערכת בחירות עלינו להיאבק מחדש על שמירת החלק הזה. גם בבחירות לוועידת ההסתדרות אנחנו נאלצים להחזיק בסרגל חישוב. ואולי יש גם איזה פיחות במשקל האנשים, שאנחנו מוציאים למערכת הפוליטית".

אולי? כך או כך התק"ם היא תנועה במשבר. משבר שאינו רק ממין המשברים („ערכי", „אידיאולוגי") עליהם מתריעים תמיד, מעל כל במה, כחלק מן הריטואל והפולקלור התנועתי, שומרי־חומות ומוכיחים־בשער, אלא גם, בפעם הראשונה, אולי, מאז שנות ה־50', גם משבר על־פי הטרמינולוגיה של גוזברים וכלכלנים, ויותר מתמיד, כנראה, המשבר הוא גם ציבורי־פוליטי.

מאבק קיומי

גם הקבה"א הוא תנועה במשבר, אפילו, באופן תמוה, שגור עליו המונח הזה, „משבר", פחות. הקבה"א נמנע אמנם מלהמציא לתקשורת נתונים ומספרים על ממדי הקשיים בהם נתונים קיבוציו, אך הדעת נותנת, כי אינם פחותים מאלה של קיבוצים בתק"ם. הדרישה לפרישת חובות משותפת, איפוא, כמובן, לשתי התנועות, והן דואגות ופעילות בעניין זה במשותף, כשאוזנו של פרס כרויה, כמובן, לאנשי התק"ם יותר מאשר לאנשי הקבה"א.

אבל למשברו של הקבה"א, גם פנים נוספות. אלעזר גרנות (שובל), מזכ"ל מפ"ם: „בפני מפ"ם, שהקבה"א הוא, כידוע, חלק מכריע בה, עומדים אתגרים קיומיים, הנובעים, במידה רבה, מ־17 שנות ישיבה ב„מערך". זה 20 שנה, שלא הופענו ככתובת פוליטית עצמאית לבחירה. 20 מחזורים של בוגרי י"ב, שני שליש של ציבור הבוחרים, לא מצאו מעולם את מפ"ם כמפלגה המבקשת את קולותיהם. שילמנו מחיר כבד. הבלטת ייחודה של מפ"ם הוא הצו העליון של פעילותנו הפוליטית. אין לנו ברירה. עדיין אין יודעים, שאנו קיימים. עדיין נוקטים במונח ‚מפלגת העבודה' שלא כדין, ומשתמשים באות שלנו, ה„מ", ואנחנו במאבק נחוש ונחרץ להבליט את העובדה, שאנחנו כתובת אחרת. אם זה בא, מפעם לפעם, על חשבון הכתובת המשותפת של התנועה הקיבוצית, זה מחיר שאין לנו ברירה אלא לשלמו. מתי אסביר לציבור מיהי מפ"ם — ב־90 הימים האחרונים?

על הערה בדבר חולשתה של מפ"ם גם בזירה האחרת, בהסתדרות, מגיב גרנות: „דרכת לי על יבלת. אכן, יש בינינו הסבורים, שמפ"ם צריכה לשאוף לכך, שתכניה יבוטאו בהחלטות של המערך, ולו גם במחיר העלמת החיבור שבין התכנים ובין הזהות המפלגתית הייחודית של מפ"ם. אני חולק על אלה. יש לי יסוד להאמין, שלאחר בחירת המוסדות החדשים של הנהגת ההסתדרות והוועדה המרכזת יחול שינוי במצב".

גרנות, איש הקצה השמאלי במפ"ם (לידיעת קוראינו בתק"ם: במפ"ם יש גם ימין), משוחרי הירוק הקשרים עם ר"ץ והתרת הקשרים עם המערך, מגדיר את המצב בו מצויה כיום מפ"ם כ„מאבק קיומי", והוא, גרנות, רואה עצמו מופקד על בניית האלקטוראט שלה לקראת הבחירות, בכל מועד שיתקיימו.

המשימה, צריך לומר, נראית כמעט בלתי אפשרית. וכי איזהו המקור ממנו מקווה מפ"ם, מפלגה עייפה, נטולת כאריזמה, לשאוב קולות חדשים, ועד כמה אם בכלל, יש בכוחה של הדקלרציה האופוזיציונית שלה, ההפגנות, המיצגים, החתימות והצבעות אי־האמון, להניב תמיכה של ממש? מעט מאוד, בלשון המעטה. הליכה עצמאית של מפ"ם בבחירות, כהחלטת מרכז המפלגה, שנתקבלה ברוב מוחץ (מול שני מתנגדים), אולי תחזיר לה את זהותה שנטשטשה, אך ללא ספק תגרע מ־6 המנדטים שיש בידיה כיום, שריד לימים בהם חסתה תחת כנפי המערך.

3 סטירות

במי מן השתיים, התק"ם והקבה"א, ראוי, איפוא, לקנאו? מצבה של מי מן השתיים פתטי יותר? של התק"ם, הנחלשת והולכת ב„העבודה", והסובלת בחירוק שיניים מ„ריסקורלציה" בין האחריות וההתחשבות שהיא מגלה כלפי המפלגה, ומה שהיא מקבלת בתמורה", או של הקבה"א, של מפ"ם, המשוחררת מכבלי משמעת קואליציונית, אך מחפשת נואשות את מקומה במפה הפוליטית?

„מצבן של שתי התנועות אינו מזהיר", אומר ישראל לוין (יגור), מזכיר פנים בתק"ם. „כל אחת משתי התנועות היא בת־הברית הטבעית והטובה ביותר של רעותה". „שנינו בצרה", מסכים יוסי שחר (אילון), רכז המחלקה הרעיונית פוליטית, מחלקה עסוקה, בקבה"א.

האבחנה המפוכחת הזאת, המקובלת על צמרות שתי התנועות, היא הדלק המניע גם כיום, לאחר שפרשה מפ"ם מן המערך, למורת רוחה הכנה של התק"ם ולקורת רוחה המוסתרת של „העבודה", את פעילות המטה הבין־קיבוצי, ואת השותפות ה„אמיצה", ה„קונסטרוקטיבית", ה„הרמונית" במאבקים (נגד הגזענות, במסגרת „מעג"ה"), בפעילות הציבורית (השילוב האזורי, המעורבות בעיירות הפיתוח) ובשתדלנות (פרישת החובות, צמצום הריבית).

אלא שמשהו השתבש בחודשים האחרונים בהרמוניה שבין שתי האחיות.

נשרי: „באחרונה החלו להסתמן בקיעים, בעקבות המהלך של מפ"ם לחזק את עצמה כאופוזיציה בשטח, ספגנו, התק"ם, כמה סטירות, שלא היו מגיעות לנו". הוא מונה: „אנחנו תבענו, שההפגנה נגד הגזענות בעפולה תהיה על בסיס רחב ומגוון, של כל הקשת הפוליטית, כולל גופים המזוהים עם הימין, כולל ראש העיר, שהוא איש ליכוד, כולל מועצת הפועלים. ואילו הקבה"א עשה הכל, כדי שמפ"ם תהיה דומיננטית. ולמרות שיתוף הפעולה היפה של רכזי השילוב האזורי משתי התנועות, ולמרות התערבותו של ידלין, מצידנו, וחנן ארז (מזכיר מרכז מפ"ם) מצידם, לא הצלחנו, בשלב הראשון, לקיים הפגנה משותפת. כנראה שאלעזר גרנות..."

אלעזר גרנות: „היוזמה היתה של מפ"ם. שמחנו כשמפלגת העבודה, ובעיקר התק"ם, נפגשו עמנו ביוזמה דומה. בשלב מסוים היינו מוכנים לוותר על הכותרת המפ"מית, ולהשאיר את הפעולה במסגרת התיישבותית. ואז, פתאום, הועלתה הצעה, שפרס וקיסר יופיעו בהפגנה, כי הם, כביכול, של כולנו. לא קיבלתי זאת. פרס הוא ראש מפלגת העבודה, וקיסר הוא איש מרכזי בה. תבענו על כן, שמזכיר מפ"ם יופיע גם כן. ראיתי, שזה קשה לעיכול לכמה אנשים, והצעתי שיופיע איש האזור, חנן ארז, אבל עם התואר, מזכיר מרכז מפ"ם. על זה התפוצץ העסק".

הסטירה השנייה, על פי נשרי: „בשמחת תורה יזמו געש ושפיים עצרת נגד הגזענות ליד הטירה. שתי התנועות פעלו בעניין זה במשותף, אך במהלך העצרת נדחקו אנשי שפיים לשוליים, והעצרת הפכה לעצרת מפלגתית של מפ"ם".

יוסי שחר: „באמת הופתענו מכך, שידלין לא הוזמן לגעש. לתק"ם יש בעיה עם מפ"ם. שם לא משלימים עם כך, שאנחנו כרגע לבד. צריך להבין, שהקבה"א הוא דומיננטי במפ"ם, ורוב פעילותו עוברת בצינורות המפלגתיים, כך שאיננו יכולים שלא להופיע במבצעים המשותפים עם הכובע של מפ"ם".

הסטירה השלישית, הכואבת מכולן, הונחתה על התק"ם ב„אתא": „לאורך חודשים ניהלנו, שתי התנועות, מאבק משותף עם הפועלים. הקמנו מטה בתוך המפעל, וצברנו נקודות זכות בעיני העירונים יותר מאי פעם בעבר. יותר מן ההסתדרות. והנה, לקראת ראש־השנה נודע לנו, לגמרי במקרה, שהקבה"א מכין שי מטעם הנהגת מפ"ם לעובדים, מבלי לדווח לנו על כך. החברים שלנו נפגעו. זה

[illegible] שחר, הקבה"א: אינני רואה שום [illegible] / יצחק נשרי, התק"ם: במוקדם או במאוחר נגיע להדברות

סיפור עצוב לא רק מבחינה פוליטית, אלא גם מבחינה חברתית. מה היה קורה, אם היינו נותנים שי במשותף?"

יוסי שחר: „זו באמת היתה פאשלה. פויזות. חבר שלנו גילה כנראה פטריוטיות מוגזמת. לי זה נודע לגמרי במקרה. התנצלנו. פאשלה שלנו".

במוקדם או במאוחר – הידברות

אלעזר גרנות נוקשה וחף מאפולוגטיקה: „נקודת המוצא — מפ"ם היא מפלגה, והקבה"א הוא חלק ממנה. השותף שווה־הערך למפ"ם אינו התק"ם, אלא מפלגת העבודה, שהתק"ם היא חלק ממנה. התק"ם מעולם לא הגדיר עצמו כישות פוליטית. אני ער לעובדה שבתק"ם, לא התק"ם כולו, יש תהליך של התייחדות פוליטית, המתבטא, למשל, בנושא הגזענות והשלום, צור לא דיבר בעבר, כמו שהוא מעז לדבר כיום, ויש לי הערכה לעצמאות שהוא מגלה בעניינים פוליטיים, כמו, למשל, בנושא ממשלת האחדות, שהיא המפתח לכל שינוי ביחסים שבין מפ"ם ל„העבודה".

אינני מוכן לדבר על חידוש המערך, אלא על יחסים בין שתי מפלגות, ששייכות שתיהן לתנועת העבודה, ועבורי זהו מושג ערכי בעל משמעות פוליטית, כיוון שידוע לי, ששום הכרעה במאבק נגד הימין לא תיתכן ללא מפלגת העבודה. זו המציאות. השאלה של הקירבה והשיתוף בין מפ"ם ל„העבודה" היא מכרעת למפ"ם ולמדינת ישראל. עם כל זאת, צריך להיות ברור, שעדיין חוצצת בינינו, הקבה"א והתק"ם, ההיפרדות של שתי המפלגות, ולאחריה, וכתוצאה ממנה, איננו יכולים לוותר על הדגשת ייחודה של מפ"ם, או לפחות איזכורה בכל אירוע פוליטי. לאנשי התק"ם יש מחוייבות מסגרתית פוליטית למפלגתם. בבחירות להסתדרות הלכנו יחד. אבל, אם נמדוד את שיעור הפעילות של הקבה"א בשטח, לעומת זו היחסית, של התק"ם, כי אז לאנשי התק"ם יש מקום לחשבון נפש נוקב. פרטים נוספים — אצל ישראל קיסר".

ואילו ישראל לוין: „היחסים בין שתי התנועות בכלל, ובעיקר ברמת המזכירויות, הם יותר מקורקטים והוגנים. יש פגישות על בסיס קבוע, יש הידברות במסגרת ה„ברית" ויש יחסים אישיים. כמובן, שיש זהות אינטרסים ושיתוף פעולה. ברמת המטה הב"ק כנראה התערער משהו, בהשוואה לאווירה שהיתה שם לקראת הבחירות. יש קצת כבדהו וחשדהו. כאיש הקבה"מ באחדות העבודה לשעבר, אני יכול להבין ללב ולמניעים של הקבה"א, המנסה לבנות את דימויו. אבל, יש כאן טעות. בסופו של דבר, הרי מפ"ם תצטרף למערך, ואפילו אני, נץ קיצוני, אהיה בעד. למפ"ם לא תהיה ברירה. האופציות מצומצמות. זהות האינטרסים בין התנועות גדולה מן המפריד בין המפלגות. ותנועה, בניגוד למפלגה, אינה יכולה להיות רק דקלרטיבית. אם מחר יהיה דיון במזכירות התק"ם, יהיה ללא ספק רוב בעד הקריאה למפ"ם לשוב למערך".

ברוב הזה, ימצא את עצמו, למרות הכל, וחרף לחיו הכואבת, גם נשרי: „קרע לא יהיה. אנחנו משתדלים להמעיט בערך המקרים, אם כי נשאר משקע. אני מבין למניעי הקבה"א. תק"ם עושה הכל כדי לשמור על־ידי קשריה עמו, אפילו אחרי הפלירט עם ר"ץ, שהרגיז לא מעט מאנשינו. העמדה הרשמית כיום מונחית על־ידי התקווה, שמפ"ם תחזור למערך. הרושם שלי, ואני חולק בכך על הקבה"א, שמרחב הגידול של מפ"ם הוא מוגבל, ואינו נמצא בשכבות פרולטריות, אלא, אולי, בשמאל של „העבודה", סיכויי הצלחתה של מפ"ם מוגבלים. אגב, להפתעתי גיליתי, שאפילו בהסתדרות הקבה"א ומפ"ם הם חסרי יוזמה. בוועידות המקומיות, לקראת ועידת ההסתדרות, היתה נוכחותם קטנה אפילו מזו של התק"ם. זה תמוה בעיני, משום שאם שם אינם משקיעים מאמצים, היכן כן? גם בוועידה המכינה לא ניכר הקבה"א, לא בהצבעות ולא בביטוי. אבל בסה"כ, במוקדם או במאוחר, נגיע להידברות עם הקבה"א".

לא אויבים – יריבים

הרצון להידברות, יתברר להלן, אינו הדדי לשתי התנועות. לפחות לא מאז חסרה הגרנטורה הראשונה של הקבה"א אנשים כמו אמרי רון ואלישע שפירא. מיום שהתחזק מעמדם של מייצגי השמאל בקבה"א (ובמפ"ם יש, כאמור, גם ימין...) שוחרי ההליכה העצמאית לבחירות, או, למירב, ברשימה משותפת של שמאל סוציאליסטי, שמפ"ם במרכזה — אין לתק"ם מי שיענה לרצונו הטוב ולקריאתו, לכשתבוא. יוסי שחר מדבר שלום, ותו לא: „היו חריקות, אבל הן מאחורינו. התנצלנו על מקרה „אתא". אני בכלל נגד התחשבנויות קטנוניות, מי עשה וכמה. אבל אם כבר מדברים, אז ככה: במבצע „חצית־גבול" לא שיתף התק"ם פעולה למרות שהוזמן, בגלל הסתייגויות. למבצע „הטירה באדום" בגעש, לפני הבחירות להסתדרות, הם הוזמנו — ולא נענו. ב„שלום עכשיו" חלקו של התק"ם זעום. אנחנו לא עשינו חשבון, כשהושטנו יד ליוזמות בנושאי הכפייה הדתית, הורים נגד שחיקה, וכד'. כבר לפני שנה הקמנו ועד נגד גזענות, בשיתוף עם ערבים, ובכל זאת שמחנו להשתלב ב„מעג"ה". יש מספיק משותף בין התנועות, ובלבד ששתיהן תהיינה פוליטיות. תנועה קיבוצית א־פוליטית תהפוך לארגון של קולאקים.

ברור לנו, שמעמדנו במדינה לא תלוי בשאלה, אם תהיה אצלנו לינה משפחתית, או לא. אם תק"ם לא תהיה פוליטית, גם אנחנו, התנועה הקיבוצית כולה, נסבול. על כל תנועה לבנות את עוצמתה הפוליטית בהתאם לתפיסתה, ולשמור על ייחודה הפוליטי. תק"ם צריכה להתאמץ בעידכון הדמות הפוליטית שלה, כשם שעושה הקבה"א. בכל מקרה, אינני רואה טעם בהתחברות מחודשת. מוטב ללכת בשני ראשים. פרס צודק, כשאינו רוצה את מפ"ם. היא מפריעה לו. והו אינטרס שלנו לסייע ליותר פוליטיזציה של התק"ם, על מנת לחזקו במפלגת העבודה".

(המשך בעמוד 19)

■ ארנון לסיר
■ צילם: בועז לניר

יש עם מי לדבר

חנן ארז מזכיר מרכז מפ"ם: „אני רואה חשיבות עליונה בחידוש השותפות התנועתית והפוליטית עם המערך במסגרת תנועת העבודה על כל חלקיה, ובאלה אני כולל גם את ר"ץ".

— הרי ר"ץ, הסתבר לכם, פחות קרובה משחשבתם?

— אכן, בשיחות שקיימנו עמה התגלעו חילוקי דיעות, בעיקר בכל מה שקשור לתכנים הסוציאליסטיים והתנועתיים. ר"ץ עומדת לקיים בקרוב את ועידתה, ועל־פי מה שיצטייר, או יוחלט שם, נשקול אנחנו וישקלו הם את ההמשך. אני רוצה, שתדגיש: חידוש השותפות עם המערך בעיני, עניין ראשון במעלה בחשיבותו.

— תוכל בהזדמנות זו להכות על חטא הפרידה מן המערך —

— לא אעשה זאת. הגענו אז לקו פרשת המים, למכוך ולתסכול, שאי אפשר היה עוד לחיות עמם, והפירוד היה בלתי נמנע. אולי כן היה עלינו להשקיע מחשבה עמוקה יותר, כדי להגיע לדרך אחרת של שמירת השותפות עם תנועת העבודה.

— כמה חושבים כמוך במפ"ם?

— עובדה, שהרוב העצום, 400 מול 9, התנגד לפרק את השותפות המפלגתית. והיה גם הרוב למען המשכת השותפות בהסתדרות וברשויות המקומיות, כל עוד הליכוד הוא היריב המשותף.

— כשאתה אומר שותפות, למה אתה מתכוון?

— אינני חושב, שניתן לחזור למערך. זוהי פראזה, שמיצתה את עצמה, על יתרונותיה וחולשותיה, ובעיקר מגבלותיה, בשני הצדדים. נצטרך לגבש שותפות חדשה, אחרת, על בסיס רחב, שמותנית בהתפתחויות הפוליטיות, ושתאפשר שותפות מסגרתית ארגונית מצד אחד, מבלי לבטל את מערכת העמדות והרעיונות הייחודית של מפ"ם מצד שני.

— חבריך, המרואיינים, לא נשמעים נלהבים לשותפות מכל סוג שהוא —

— אני משוכנע, שכאשר תפנה התק"ם הקבה"א יושיט לה את ידו או, לפחות, יקבל את היד המושטת. אין לנו אלטרנטיבה אחרת, אלא השותפות הבין־קיבוצית. אני ער לכך, שיש אצלנו תסמונת של אופוזיציה, המבקשת לתת אופי ייחודי פוליטי לעצמאותה של מפ"ם, וזו, אכן, הוראת שעה בעיני, והיא מתריפה בתנאים הנתונים. מחלוקות לצורך ושלא לצורך, כך נוצרת דינמיקה, המלבה, לעיתים, פערים. כמו במקרי געש ועפולה. תוסיף לזאת את הקושי בתק"ם להכיר בלגיטימיות של הביטוי העצמי־ייחודי שלנו. והרי לך תהליך, שאולי הורג משליטותנו ונוצל מפעם לפעם.

אני אינני רוצה להתייחס אל אלה, שתמיד חיפשו את המפריד בין התק"ם לקבה"א. כמו אנשי חוג עין־דור ואנשי השלטה בתק"ם, ושוללי המערך בקבה"א. בכל שאני יכול להעריך התפיסה המרכזית במפ"ם היא, בסופו של דבר, בכיוון של בניית חזית משותפת ורחבה.

ישראל לוין, מזכיר פנים, התק"ם: „אפילו אני, נץ קיצוני, אהיה בעד"
אלעזר גרנות, מזכ"ל מפ"ם: „אינני מוכן לדבר על חידוש המערך"

הדף הירוק
העורכת: מרים עין־דור
צוות המערכת: ארנון לסיר, אלי ברמן
עמירם כהן, בתיה שחף וסימה באר
מזכירת המערכת: אהובה קרן
צלם המערכת: בועז לניר
עיצוב: רחל דביר
מודעות: חיה קוטב
המערכת והמנהלה:
רח' חומה ומגדל 2, 67771, ת"א
טלפון: 03־378833
מען למכתבים: שק דואר נעול 61999,
תוכן המודעות על אחריות המפרסם בלבד
זכויות הגרפיקה שמורות

מוריה
פתוח כל מוצ"ש 18.30 – 22.00
יצרני שטיחים בעבודת־יד
מבצע ההוזלות נמשך!!!
★ שטיחי רצפה בכל הגדלים
★ שטיחים מקיר לקיר בעבודת־יד
★ שטיחי קיר אמנותיים
★ אחריות ל־10 שנים
אל תקנה שטיח לפני שביקרת במוריה
חנות המפעל:
דיזנגוף סנטר, תל־אביב, טל. 03־285391
פתוח: 10.00–19.00

Ben Yakar
חדש בארץ!
מיצומט מהפכני חדיש
★ מתאים במיוחד לרכזי מיץ טבעי.
★ שומר על טריות המיץ לאורך זמן.
★ אפשרות לביוונון יחס רכז/מים.
★ מצטיין במינימום טיפול שוטף, ובלאי נמוך ביותר.
★ מותאם במיוחד לחדרי אוכל של קיבוצים, בתי מלון, מוסדות ובתי הארחה.
★ אחריות מלאה לתקופה של 18 חודשים
לקבלת פרטים נוספים והסברת יתרונות המכשיר ישמח נציגינו לבקרכם.
טלפון להזמנות: 03־5512290
חברת בן־יקר תעשיות
רח' נוסבאום 25, בת־ים, טל. 03־5512290

שיטת הבידוד התרמי של תרמוקיר.
רק להוסיף מים ולערבב!
★ בידוד תרמי הומוגני ללא גשרי קור. שיטה חסכונית.
★ סוף לסדקים בקירות.
★ גימור יפה הוא חלק מהשיטה.
★ 15 שנים של הצלחה, באירופה ארה"ב ויפן.
★ ישום מהיר גם במבנים קיימים.
★ ייעוץ והדרכה חינם באתר הבניה.
תרמוקיר
תעשיות לבנייה מתקדמת. קיבוץ חורשים.
ד.נ. השרון התיכון 45865, טל.: 03-9369824/5
טלקס: 33499, תכן־עבור תרמוקיר

אמנון סאונד אלקטרוניקס בע"מ
רח' בוגרשוב 42 ת"א ● טלפון 03־295620
מבצע מכירות לדגמי ROTEL '86
★ המערכת שזכתה בתואר "BEST BUY" באנגליה
★ תצוגה של מיטב מערכות הסטריאו והרמקולים:
ROTEL, JVC, KENWOOD, AKAI, WHARFEDALE, KEF, HITACHI, MOREL
★ מכירה בהמחאות
★ ייעוץ והדרכה
★ מעבדת שרות צמודה

חורף (כלכלי) אפור וארוך

כתבה ראשונה בסידרה

„ניתקו לנו את כל האינפוזיות", אומרים במרום־גולן. גם אם יעשו כל שביכולתם להגדיל הרווחים ולצמצם בהוצאות, מצפות להם שנים ארוכות של דשדוש בבוץ טובעני של חובות כבדים. חוב מצטבר של כ־8 מיליון דולר מול תפוקה שנתית של כ־5 מיליון דולר מביא למסקנה, שאין מדובר במשבר חולף. והם אינם יחידים

כשהקימו את קיבוץ מרום־גולן, בקצה הרחוק והגבוה של הרמה, ניסו להתאים את תוכנית הנקודה לחורף הקר והארוך, האופייני לאיזור. בנו בתים צפופים וצימצמו את המרחק שעל החברים ללכת בחוץ, בשלג ובכפור.

אילוצים כלכליים קשים גרמו לכך, שבשנה האחרונה צימצמו במרום־גולן את תקציבי הקיום ועצרו את ההשקעות. נכנסים לחורף, וגם לחורף כלכלי קשה וארוך: חוב מצטבר של כשמונה מיליון דולר, מול תפוקה שנתית של כחמישה מיליון דולר, מביא למסקנה, שאין מדובר במשבר חולף, ואין לצפות לאביב כלכלי קרוב וחמים.

גם אם הממשלה תשנה מדיניות ותעזור למרום־גולן, וגם אם חברי הקיבוץ יעשו כל מה שביכולתם להגדיל רווחים ולצמצם בהוצאות — מצפות להם שנים ארוכות של דשדוש בבוץ טובעני של חובות כבדים.

הם אינם יחידים. הגענו למרום־גולן, בועז, הצלם ואני, מפני ש„הדף הירוק" חיפש קיבוץ במצוקה, שבאמצעותו ניתן להציג את הבעיות הכלכליות הקשות, המעיקות כיום על כמאה קיבוצים, כשליש מהתנועה הקיבוצית. היו פניות לכמה קיבוצים, והתשובות היו שליליות. חלקן בגלל חשדנות: למה דווקא הקיבוץ שלנו? למה דווקא קיבוץ של התק"ם? או למה דווקא קיבוץ של הקיבוץ הארצי? אחרים דחו אותנו בגלל חוסר אומץ: פחדו, שאם יספרו על המצב, בבנק לא יתנו הלוואות...

במרום־גולן קיבלו אותנו בחמימות, פתיחות ואמון, אבל בעיות הקיבוץ, כל מה שראינו ושמענו, גרמו לכך, שעזבנו את המקום בתחושה של דאגה קשה.

הכתבה הראשונה תדון בגורמים למשבר הכלכלי במרום־גולן, ובהיערכות הקיבוץ להיאבק נגדו. הכתבה השנייה תבדוק מה המחיר החברתי והאישי, שחברי מרום־גולן עשויים לשלם בשל האילוצים הקשים, שההיערכות הזו כופה עליהם.

קללת הברכה

הייחוד של מרום־גולן הוא גודלו של הקיבוץ, אומר עמרם לוטן, שמילא תפקידים משקיים רבים והיום הוא תמחירן: „זהו הישוב הקיבוצי הגדול ביותר מעבר לקו הירוק, והוא מונה כ־500 נפש: 220 חברים, 230 ילדים, 35 חיילים בשירות סדיר, ומלבד כל אלה מתנדבים, מחנות עבודה, ואפילו תמצא כאן היום נוער דרוזי, שבא, בתנאים זהים לשל נוער יהודי, לעזור בסיום קטיף התפוחים".

הקיבוץ נוסד בשנת 68', וישב שנים מספר בקוניטרה. הראשונים היו בני קיבוץ שנאספו מכל רחבי הארץ, ובעקבותיהם באו גרעינים מהארץ ומחו"ל, משפחות ובודדים שבאו מהעיר, ובני קיבוץ נוספים. בשנים האחרונות נעשה כאן נסיון חינוכי מעניין: בכיתות הגבוהות של בית־הספר התיכון קלטו נערים עירוניים, חניכי תנועות הנוער של התק"ם, והכפילו את גודלן. הנסיון הצליח מעל המשוער — והיום הוא נבלם מחוסר שיכון, מתלבטים, האם להמשיך בקליטה גם בכיתה נוספת, למרות שבני הקיבוץ הלומדים בה רוצים מאוד בצירוף נערים מבחוץ.

מרום־גולן הוא סיפור הצלחה יוצא דופן בקליטה וגידול — והברכה הזו היא גורם מרכזי למשבר הכלכלי הנוכחי: את כל האוכלוסיה הזו צריך לפרנס, לשכן, ולמצוא לה תעסוקה הולמת ומכניסה. זה עולה הרבה מאוד כסף, וכשאין כסף — מסתבכים. קללת הברכה.

„עברנו לכאן מקוניטרה ב־1972", אומר עמרם לוטן, „וכבר תוך כדי בניין הנקודה שינינו את התכנון, הרחבנו והגדלנו. כך, למשל, הרחבנו את חדר־האוכל מעל ומעבר לתוכנית המקורית, אבל הדמיון של האנשים אז לא הצליח להדביק את מה שקרה במציאות אחר־כך. בימי שישי כבר אי אפשר להכניס סיכה לחדר־האוכל, ולא רק שאין כסף להרחיב אותו, אלא שאין אפילו סקיצה ראשונית, איך לעשות זאת. המתכננים לא חשבו, שאי־פעם נזדקק להרחבה כזו.

לפני שנה השקענו כסף רב בהזזת גדר הביטחון, כי רצינו להקים שכונה חדשה לצעירים. זה היה ביזוב: התברר, שאין כסף לבנות אותה".

חקלאות במצוקה ותעשייה בחיתולים

קיבוץ מרום־גולן סובל ממחסור חמור באמצעי ייצור, אין מספיק פרנסה ותעסוקה. הבסיס הכלכלי שלו אינו גדול יותר מזה של קיבוצים אחרים באיזור, שאוכלוסייתם היא כשליש מזו שיש בו.

פעם חשבו, שהרמה היא איזור נפלא לחקלאות. התברר, שלחקלאות יש בעיות: בצפון הרמה האקלים קר. למטע התפוחים זה טוב. בשלחין עוד מתלבטים, במאמץ למצוא גידולים רווחיים ומותאמים לאקלים. היום מגדלים תפוחי אדמה לזרעים ותירס, ומנסים לגדל פרג לתעשיית המזון והתרופות. יש שני ענפי חי: עדר בקר לבשר בן 1000 אמהות, שהוא ענף טוב, אבל שטחי המרעה שלרשותו מצטמצמים: רק השנה ויתר הקיבוץ על 6000 דונם מרעה לטובת ישובים שכנים ושטחי אש של צה"ל.

ענף החי השני הוא לול פיטום: הוקמו חמישה לולים מבוקרים גדולים. המיכסה, 260 טון, מספיקה להפעלת שניים מהם. האחרים משמשים כמחסנים, והמאמצים להשיג מיכסות ייצור נוספות נכשלו.

יש למרום־גולן שטחי חקלאות בדרום הרמה, איזור שאקלימו חם ונוח יותר. היו 5000 דונם שלחין, ונותרו רק 2200 דונם: שאר השטחים ניתנו לישובים אחרים. במקום השלחין קיבל הקיבוץ מטע סובטרופיים, על מורדות הגולן הפונים לכנרת. המטע צעיר, עוד אינו מניב פרי, וגם קשה להחזיק מטע במרחק שבעים קילומטר מהבית.

בסך הכל, מכניסה החקלאות כשלושה מיליון דולר לשנה, והסיכויים להגדלה משמעותית קלושים למדי.

הענפים הנוספים של מרום־גולן הם מחצבת טוף, המנצלת קצף בזלת מקומי לחקלאות ותומרי בנייה ומכניסה כמיליון וחצי דולר לשנה, ומפעל חדש, „בגטל", המייצר ומייצא מנועי חשמל לזרם ישר. אם יתממשו התקוות שתולים בתעשייה הצעירה, תגיע תפוקת המפעל, בעוד שנה שנתיים, לכמיליון דולר.

„זה לא מספיק", אומר עמרם, „קיבוץ בגודל של מרום־גולן זקוק לתפוקה של שמונה מיליון דולר, ולנירות ההשקעות הרבות. כיום יש רק חמישה מיליון דולר. בחמש השנים האחרונות גדלנו ב־57 חברים ו־80 ילדים, והתוספת הזו לבדה היא בסדר גודל של קיבוץ צעיר ממוצע. היום מרוויחים בייצור כ־40 דולר ליום עבודה. כדי שנתפרנס בכבוד צריך להרוויח פי שניים, או להכפיל את מספר ימי העבודה בייצור. לא ברור לנו, איך עושים את זה".

איך הם הסתבכו?

לא בשוק האפור ולא בבורסה. אוכלוסייה וקליטה — כבר אמרנו, בסיס משקי צר — כבר אמרנו, וגם את החובות הגדולים. ההסתבכות באה בהדרגה: „עד ב־78' היה לנו עודף משקי", אומר עמרם, „וגם בארגוני הקניות היתה לנו יתרה חיובית.

ב־79' יצאנו ממעגל הבנייה התקציבית והפסקנו לקבל תקציבי בנייה. מאז אנו בונים במסגרת הסיוע הרגיל של משרד השיכון לזכאים לדיור. כך, שרוב המימון לבנייה בא מכיסנו. צריך גם לזכור, שעל־פי הקריטריון של משרד השיכון, בני קיבוץ עד גיל 27 בכלל אינם זכאים לסיוע!

הגידול המהיר, הילודה הגבוהה והמעבר ללינה משפחתית, גרמו לכך שנאלצנו לבנות הרבה יחידות דיור. הבעיות המיוחדות של בנייה בטחונית והאקלים הקר מייקרים מאוד את הבנייה. התוצאה — בחמש שנים השקענו 2 מיליון דולר בבנייה.

שלושה מיליון דולר נוספים השקענו בייצור: שני מיליון במפעל המנועים, שבע מאות אלף במחצבת הטוף וארבע מאות אלף דולר במטעי המנגו והאבוקדו. את כל ההשקעות האלו עשינו ב„סביבה" פיננסית לא ידידותית, שבה האשראי יקר, ומשום שלא היתה ברירה. עובדה: למרות כל ההשקעות, הבעיות לא נפתרו. המעבר ללינה משפחתית לא הושלם, התשתית הכלכלית עדיין קטנה מדי, ואפילו אם נעצור את ההשקעות בייצור, אנו זקוקים מדי שנה ל־26 יחידות דיור נוספות, למרות שגם כיום הצפיפות גדולה. בני הנעורים והחיילים בסדיר גרים בצפיפות של שלושה ליחידת דיור, וחוזרי צבא — שניים ביחידה. את הקליטה של משפחות כבר הפסקנו, ואם קלטנו לאחרונה משפחה — זה רק משום שמשפחה אחרת עזבה והתפנתה דירה".

הממשלה והסוכנות לא גילו הבנה לצרכיו של קיבוץ מרום־גולן: לא מיכסות ייצור ללול, לא סיוע העונה על בעיות השיכון.

כשהוקם מפעל המנועים, השתתפה הסוכנות ב־35 אלף דולר בלבד, ואילו המענקים וההלוואות ממשרד התעשייה והמסחר ניתנו בתנאים קשים מבעבר. גם מה שניתן, ניתן באיחור, וערך הכסף נשחק בקצב האינפלציה הדוהרת של 83' ו־84'.

מדברים על תיעוש אזורי פיתוח, ועושים את ההיפך. בעבר היתה, למשל, קרן לתשתית, שנועדה לפצות מפעלים המוקמים באזורים מרוחקים, על שאינם נהנים מתשתית מוכנה של הכשרת קרקע, מים, חשמל וביוב, העומדת לרשותם של מפעלים המוקמים במרכז הארץ. הקרן הזו חוסלה — וקיבוץ מרום־גולן השקיע 200 אלף דולר בתשתית למפעל המנועים. „קנס" על כך שהתעקש להקימו בין כרשי הגולן ולא בתל־אביב.

גורם נוסף להסתבכות הכספית הוא הוצאות הקיום הגבוהות: כשמחשבים אותן בכסף, הן ממקמות את הקיבוץ גבוה בסולם ההוצאות התנועתי, אלא שאין לכך ביטוי ברמת החיים של החבר: כרבע (!) מתקציב הקיום מוצא על חימום בחורף, כ־260 אלף דולר בשנה, והמרגיז ביותר הוא, שגם על סכום זה גובים ביטוח לאומי כשיעור של 20%: עוד קנס על חלוציות.

כשמנכים את הוצאות החימום, מתברר, שרמת החיים לא היתה גבוהה גם לפני הקיצוצים האחרונים.

למשה תמיר, המזכיר, שהוא ממייסדי הקיבוץ, דיעה אחרת: „תהליכים של רדיפה אחרי רמת חיים נותה ותחרות בתחום זה עם אחרים לא פסחו גם עלינו. רצנו ללינה משפחתית, לטלפונים, להשקעות כבדות בייצור בלי מימון מתאים. היתה לנו תמיכה גם במוסדות התנועה. רק בודדים דיברו על הצורך לחיות ממה שיש. לפני שנה, וזה אולי מאוחר מדי, הרגשנו שמסתבכים, שהולך להיות קשה. רק אז עצרנו..."

קמטים של דאגה. מימין: משה תמיר, מזכיר מרום־גולן

כך או כך, הקיבוץ הסתבך בגלל הגידול המהיר, ההשקעות הכבדות בבנייה ובייצור, והפיגור בהקמת בסיס כלכלי רחב. הממשלה היתה אדישה לצרכיו של הקיבוץ, וכך נוצר חוב גדל והולך. בחודשים האחרונים, כשהריבית הריאלית במשק תפחה לשיעורים אסטרונומיים, המצב החמיר במהירות. התנועה לא נחלצה לעזרה בזמן, ולא מרוע לב: „היה לנו דימוי של קיבוץ חזק ועשיר", אומר עמרם, „ועד שבתנועה הבינו את מצבנו האמיתי — עבר זמן רב מדי".

היערכות לתקופה קשה

כשהתברר עומק המשבר, הקיבוץ נערך לקראתו בכל המישורים: לא הסתפקו ב„ועדת חכמים" של כלכלנים, שתוריד מלמעלה גזירות על העם הפשוט. התחילו בפעילות משולבת של הגדלת הייצור, שיפור מערך הניהול, הייצור והבקרה, הסברה מקיפה של המדיניות המשקית — וגם קיצוץ מאסיבי בהשקעות ובהוצאות הקיום.

כל בעלי התפקידים המרכזיים הוחלפו. הקיבוץ חולק, ארגונית, לארבעה אגפים. אגפים „מסורתיים": אגף החברה בראשות המזכיר, ואגף המשק שבראשו מרכז המשק; שני האגפים האחרים הם חדשים: אגף תיכנון וכלכלה, ואגף השירותים. כשלכל אחד מהם נבחר מרכז. במקביל לשינוי הארגוני הוכנה הצעה שלמה ומפורטת של קיצוצים בתקציבי הקיום ובהשקעות, שהובאה לדיון ואישור בסידרת אסיפות קיבוץ. באסיפות אלה, ששיעור ההשתתפות בהן היה גבוה מהרגיל, הוסבר בהרחבה הרקע הכלכלי לדרישה לקיצוצים. כל ההצעות אושרו ברוב גדול, ובמרום־גולן יש תחושה, שהושגה הבנה והסכמה ציבורית לצורך בצימצומים המכאיבים.

אחת התגובות, שעוררה התרגשות מיוחדת, היתה זו של בני כיתת י"ב, שאספו כסף בגיוסים, כדי לצאת לטיול בחו"ל לפני גיוסם לצה"ל. המזכירות הציעה, שהטיול יבוטל. אסיפת הקיבוץ בדיונים חוזרים, לא קיבלה את הדרישה ואיפשרה את קיום הנסיעה. למרות החלטות האסיפה, ויתרו בני הקיבוץ, מרצונם, על הטיול לחו"ל והסתפקו בטיול צנוע לסיני.

יד נוקשה על ברזי הכסף

עומר ויינר הוא גזבר חדש, שרק לפני כמה חודשים סיים את קורס הגזברים ברופין, ואיתרע מזלו לכהן בתקופה קשה: „עד עתה היו לנו כמה 'בורות', שעזרו לפתור את הבעיות: היית זורק לתוכם את החשבונות, שהעיקו עליך, ולא יכולת לפרוץ. הם נפלו פנימה ולא שמעת אפילו את ה'בום' בקרקעית. שכחת מהם.

בהתחלה זה היה כתנועה: הקרן היתה סוגרת את יתרת החובה השוטפת בארגוני הקניות. אחרי כך

(המשך בעמוד 19)

עודד ליפשיץ ■

מימד לאמנות חזותית
המרכז ללימודי אמנות
● צילום ● ציור ● עיצוב גרפי ● תכשיטים (צורפות) ● אנימציה
● פיסול ● רישום ● עיצוב במה ● הדפס רשת ● תחריט ולימודים עיוניים
תכנית הלימודים משלבת לימודים עיוניים בלימודי אמנות מעשיים
וגישתה רחבת האפקים מפגישה את התלמיד עם מגוון מורים ואמנים
מ"מ
שמעון אבני, שוקי גרינית, פנחס כהן גן, יצחק לבנה
ידיד רובין, יאן ריכוורגר, משה גרשוני, עדינה בראון
מורי נישרי, יעקב מישורי, ד"ר מיכאל דבוריקיס, אלי רגו כהן
מוטי מזרחי, ד"ר גדעון עפרת, פיליפ רורר, הרולד רובין
דבורה דמיוני, וגדי שנור, יואל גלינסקי, ועוד
הלימודים נערכים בשעות הבוקר והערב ● בלימודים חלקיים
● תנאי תשלום נוחים. מס' מקומות מוגבל
פרטים והרשמה לשנת הלימודים בין השעות 9 עד 19.00

מצברי VARTA
צוברים תאוצה
ועוברים לביתם החדש ברמת החייל
רח' עשר תחנות 6
טלפונים: 490739 ,490689
טלרון בע"מ
יבואני מצברי VARTA
מצברים תעשייתיים למלגזות חשמליות, לשעת חירום, לכלים נוספים ולכל סוגי כלי הרכב
מחלקת שירות וטעינה

VARTA ייקה אמיתי!
חגים פרסומאים

מי מפחד מחושך?
מי שאין לו מיני־ברק!!
ברגע שהחשמל נפסק – האור נדלק למשך 4 שעות. כאשר החשמל חוזר, מיני ברק נכבה אוטומטית ונטען מחדש
● עיצוב מודרני
● פועל על מצבר ניקל קדמיום
● קל ונייד
● 30% יותר זול

להשיג בחנויות של מוצרי חשמל:
תל־אביב – רח' הארבעה 8
ירושלים – אזור תעשייה תלפיות
באר־שבע – רח' קרן קיימת 39
חיפה והצפון – זהר־אור – מפרץ חיפה
מפעלי תאורה געש
קיבוץ געש 60950 טל. 052-521111

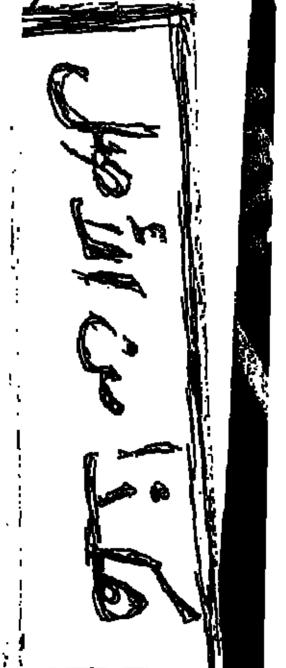

ארנון לפיד

ירק

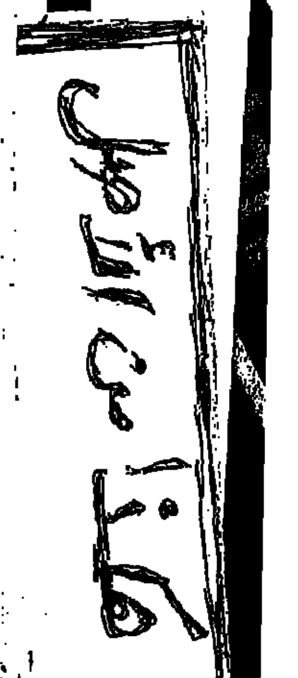

כבר באים

האם יוכה וישוב ויתפוס שר הקליטה יעקב צור (נתיב הל"ה) במהרה בימינו את מקומו בכותרות, לאחר שנעדר מהן אי אלו שבועות? ושאלה חשובה לא פחות: האם תוכה ותשוב גולת רוסיה במהרה בימינו אל ארץ חמדת, לאחר שנעדרה ממנה אי אלו מאות בשנים?

„נכון", מוכן לגלות צור. „בחודשים האחרונים ניסו הסובייטים ליצור אווירה של שינוי, עדיין לא מציאות של שינוי, כדי לשפר את האווירה הבינלאומית ולרפד את השיחות הצפויות בין רייגן לגורבאצ'וב. גם בשיחות שקיים יו"ר הקונגרס היהודי העולמי, א. ברונפמן, עם איש הפוליטביורו, הממונה על העניין היהודי, נוצר רושם של סיכוי לשינוי. מכל מקום, עד לרגע זה אין ראיות לשינוי מדיניות ממשי".

– המטוסים, אם כן, טרם המריאו.

– טרם. בשיחות שקיים פרס עם מיטראן לאחרונה, אמר מיטראן, שבמידה וייפתחו השערים והרוסים יאפשרו זאת, הוא יעמיד מטוסים להובלה ישירה. בינתיים אנחנו ממתינים. אסור להגזים בציפיות. מה שבטוח, שלסובייטים ברור כיום, שלנושא זכויות האדם מייחס המערב חשיבות רבה בדינמיקה של שיפור היחסים בינו לבין בריה"מ, ויהודי רוסיה נתפסים כיום כלב הנושא הזה. עלינו לפעול, כדי שבשיחות בין רייגן לגורבאצ'וב יקבל הנושא את המשקל הראוי.

– והעיקר, אתם ערוכים לקליטה?

– מותר לנו ללמוד מהעבר. ב־73' הגיעו ארצה מעל 50 אלף יהודים, והם נקלטו.

– חלקם לפחות.

– לידיעתך, מבין 260 אלף שיצאו מבריה"מ, 163 אלף חיים בישראל. דהיינו, 7% בלבד ירדו. אלה שחיים כאן נמצאים בחציון העליון של החברה הישראלית.

– דוגמת יהודי אתיופיה אקטואלית יותר ושמחה פחות.

– גם סיכום הביניים לגבי עלייה זו הוא חיובי ממה שציפינו. בימים אלה עובר האלף השני מבין המשפחות לדיור קבע.

– אתה אינך חושש מכובד המשימה?

– נכון, שמצב התעסוקה כיום בכי רע, אבל נכון גם, שאנחנו חכמים יותר מבעבר, ונוכל לחסוך לעולים כמה מהתלאות שעברו קודמיהם בתהליך הקליטה.

– במה אתם חכמים יותר?

– כבר לפני 4 חודשים, עוד לפני ההתפתחויות האחרונות, הקמנו צוות חשיבה תחת הכותרת: „והיה כי ייפתחו השערים", שהכין תוכנית מגירה ברמה של עקרונות. הראשון, ואולי החשוב שבהם, שיחרור העולים מדאגות שיכון, מרגע הגיעם. כלומר, בשכור עבורם דירות, ויש בארץ אלפי דירות פנויות, בהן יוכלו להתגורר עד 3 שנים, שבמהלכן יוכלו להתפנות בראש שקט לטיפול בדיור קבע ותעסוקה.

– איזה מחכה להם תעסוקה?

– אם ללמוד מהעליות הקודמות, רוב הבאים יהיו משכילים, רופאים, מהנדסים, אמנים. נצטרך את עזרת העם היהודי, ונממן מהלכי פיתוח, כפי שעשינו, למשל, בתזמורת ב"ש ובאוניברסיטת ב"ש, שם אנחנו מממנים את משכורות העובדים־העולים. בתחום החברתי נפנה לעזרת עולי רוסיה הוותיקים בארץ.

– אתה בהתרוממות נפש?

– אני רואה בעלייה מבריה"מ מאורע כביר. הן, כמובן, לגבי יהודי בריה"מ, והן למדינת ישראל, שתזכה בזריקת עידוד דמוגראפית ותרבותית, שכמוה לא תהיה יותר.

– לאחר שיעלו יהודי בריה"מ, אתה יכול, בעצם, להתפטר.

– חה, חה. יש לי עוד כל מיני הפתעות.

מה עוד אפשר לעשות בסוס

היפוקרטס היה הראשון, ככל הידוע, שעמד על סגולות השיקום שיש ברכיבה על סוסים. אחריו ממציאות גם המאות ה־16 וה־17 עדויות על מודעות לערכה של הרכיבה, כמביאת מרפא „לגוף ולנפש". אחת מהעדויות האלה מתועדת לפרטיה: בשנת 1735 בנה הפרופסור קווילמלץ מלייפציג סוס עץ (ר' תמונה), אשר באמצעים פרימטיביים הפיח בו תנועה, שהיה לה אפקט פיזיותרפי כזה, שיש לרכיבה על סוס. מדוע טרח הפרופסור בבניית סוס עץ תחת השימוש במקור החי? הרכיבה על סוס, הסביר, יקרה מן השימוש ברמה.

המאה שלנו הוזילה את מחיר הרכיבה על סוס, והעשירה את הידע (עדיין לא את המחקר) על התועלת שיש ברכיבה על סוסים לסובלים מבעיות מוטוריות, לנכים מסוגים שונים ולפגועי מערכות עצבים.

הבקיאים בתחום ההיפותרפיה (— שיקום בעזרת סוסים) אוהבים לספר את סיפורה של הרנית ליז הרטל, רוכבת נלהבת מילדות, אשר לקתה בפוליו ונשארה משותקת, וכחלק מתהליך השיקום שלה בילתה זמן רב על גב הסוס. השיפור המפליג שחל במצבה זיכה אותה בכרטיס לאולימפיאדת הלסינקי, 1952, ובמדליית כסף במקצוע הדרסאז'. אולי גם בזכות הגברת הרטל קיבל הנושא תאוצה בשנות ה־60', ומאז הוא מתרחב וכובש לבבות בקרב אנשי החינוך המיוחד והשיקום בעולם המערבי. במוה"ת — טרם.

בשנות ה־70', אגב לימודי הרפואה שלו בגרמניה, התוודע קיבוצניק צעיר אחד להיפותרפיה ולהישגיה בארץ זו, ומאז שב, עטור תואר דוקטור, לארצו ולקיבוצו, הנושא רוחש בתוכו. לאחרונה הפגיש אותו המזל עם אביטה ומייק בוידן, עולים מאנגליה, הוא לב רפורמי, היא רוכבת נלהבת ובעלת נסיון ברכיבה טיפולית. בימים אלה, אמצע שנות ה־80', סוגר הדוקטור עניין, ובעוד איזה זמן יוכל להתגאות בתואר „חלוץ ההיפותרפיה בישראל". בגבעת־חיים תונח אבן הפינה.

— ד"ר דוד שניר (גבעת־חיים איחוד), רופא שיקומי, איזה אפקט יש לרכיבה על סוס?

— יש לה אפקטים שונים. אצל ילדים במסגרת החינוך המיוחד, עם בעיות בהתנהגות, בכושר הריכוז, עם פגיעה מוחית מזערית, מעוררת הרכיבה את הקואורדינציה ושיווי המשקל. כאן עיקר האפקט הוא פסיכולוגי. הרכיבה מעלה את כושר הריכוז, התגובה וההתמצאות במרחב. היא מסייעת להתגבר על פחד, מעלה את הדימוי והביטחון העצמי, ומפתחת גישה אחראית. אצל נכים, קטועי אברים, חרשים ועיוורים, מחזקת הרכיבה את עמוד השדרה, את מערכת לבריאה, ואת הקואורדינציה. ממילא היא גם משפרת את הכושר הגופני והדימוי העצמי של הנכה. ההיפותרפיה, שהיא התחום המעניין אותי ביותר לצורך עבודתי בשיקום, מבוססת בעיקר על התנועות הטבעיות של הסוס — נמצא, שתנועות אלה מביאות לירידה במתח השריר אצל הסובלים מבעיות נוירולוגיות, מחזקת שרירים ויציבה ומורידה את הספאסטיות.

— ואילולא היה הסוס, היה נמנע מאיתנו כל הטוב הזה?

—לא נמצא מכשיר, שיוכל לחקות את תנועות הסוס, שיש בהן שילוב נדיר של תנועה לאחור, תנועה לפנים ותנועה כלפי מעלה. מלבד זאת, יש משמעות פסיכולוגית גדולה לקשר עם החיה, המבטיח הנאה והתמדה, שאי־אפשר להפיק במכשירים של אולם הפיזיותרפיה.

— גם למי שיפול מסוס יכולה ההיפותרפיה לסייע?

— אין שום סיבה, שמטופל יפול מהסוס. הסוסים יאולפו במיוחד. הוראות הבטיחות חמורות. ליד כל רוכב מסייעים 3 אנשים. אחד מוליך את הסוס באפסר, ושניים מלווים אותו משני צדדיו. יש גם רצועה המחזיקה את הרוכב בבטנו.

— איך הצלחת לשכנע קיבוץ, בעידן של הידוק החגורה, לחירתם לפיתוח ענף חדש, שסיכוייו לא הוכחו?

— בשום פנים אין מדובר בענף למטרות רווח. בגבעת־חיים יש שילוב תנאים אידיאלי להקמת מרכז לרכיבה טיפולית. יש שם ענף סוסים מטופח, עם אנשים בעלי נסיון ורופא שיקומי, ובעיקר — בי"ס מיוחד. ראיתי, כיצד נמשכים אל האורווה ומבלים בה שעות, ילדים בעייתיים, עד שנוצרת אינטרוונציה פסיכולוגית. שם בעצם יישמו פן מסוים ברכיבה הטיפולית מבלי להיות מודעים לכך. המימון לא יבוא מכספי הקיבוץ, אלא מתורמים ומקרן שהוקמה במיוחד. כך מקובל בתחום זה בעולם כולו, ובארץ נרתם לכך האיגור העולמי של היהדות המתקדמת. הקיבוץ הולך לקראתי, ויתן את השירותים. אני מניח, שהוא רואה את הערך ההומאני של הנושא, ומעוניין, שענף הרכיבה, בעל התדמית האקסקלוסיבית, יקבל לגיטימציה גם בעיני מי שרואים בו מותרות, בצורתו הנוכחית. ההשקעה היא לטווח ארוך. מדובר באורווה מיוחדת, מגרש רכיבה וציוד עזר. התפעול ייעשה על־ידי צוות מקצועי מצומצם, ומתנדבים. נתחיל בקנה־מידה קטן, ואני מקווה, שנהפוך למרכז ארצי. ארגוני הנכים מגלים עניין בנושא, אך הוא חדש להם, והם מצפים לראות וללמוד, לפני שיתחילו לשלוח אלינו אנשים.

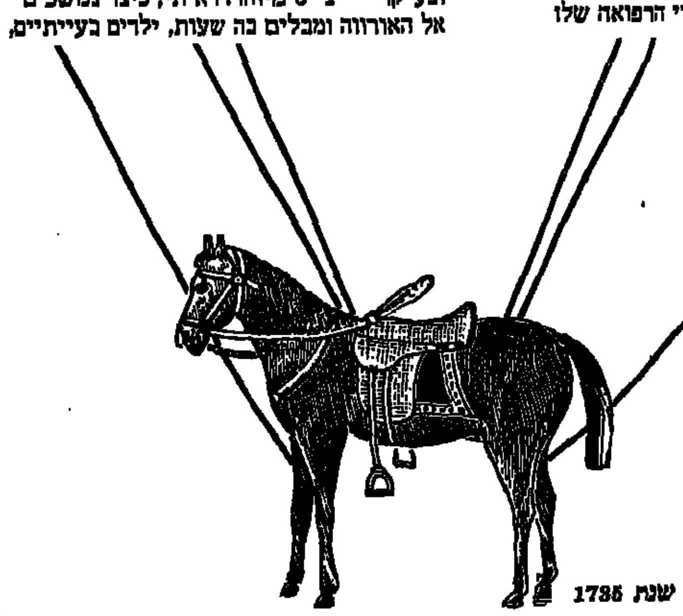

היפותרפיה בנוסח שנת 1735

עם הפנים לייצור

הנה, איך יכולות גם מתפרות קיבוציות לסייע בכלכלת קיבוציהן, ולהפוך מענף שירותים ומטרד לגזברים, לענף יצרני, שישמח את ליבם (לגזברים יש לב?)

בשדות־ים מתפרה, וכה שני אגפים. באחד תופרים את בגדי הילדים ומעט מבגדי החברים, בשני תופרים בגדי עבודה וחלוקים למכירה. לא גליק גדול. לפני, אולי, שנה וחצי „נדלקה" רכזת המתפרה על מעין ספר, מעשה בד ואפליקציה, שהכינה אחת מחברות הקיבוץ, ובו מוזמנים זאטוטים (מגיל שנה עד ארבע) להתגבר על אתגרי יום־יום, תוך הפעלת ידיהם הקטנות. רכזת המתפרה היצירתית אימצה את הרעיון והעקרונות שהציע הספר ההוא, גרעה והוסיפה על־פי הבנתה, גייסה את עובדות המתפרה, ויחד החלו בייצור 50 ספרים כאלה מדי חודש. המוצר החדש התקבל בהתלהבות, אך הצליח להדביק את הביקוש, כל עוד לא הרעיפה עליו שבחים עיתונאית אחת ב„מעריב". כיוון שהרעיפה, יצא שמעו של הספר למרחוק, ומתפרת שדות־ים הוצפה בהזמנות. חברות נוספות, בהן קשישות ומוגבלות, נכנסו למעגל הייצור, הזניחו את תפירת החלוקים ובגדי־העבודה, והשתלבו במעשה הגזירה והתפירה של המוצר החדש. בכל אחד משלושת החודשים האחרונים נמכרו כ־600 ספרים, ובסה"כ ייצרה ומכרה מתפרת שדות־ים כמה אלפי יחידות.

בספר, העשוי דפי בדידנים (ג'ינס), 6 דפים, ובכל אחד מהם ציור מסגנוני מעשה אפליקציה, המזמין את קוראו הרך לתרגל פרימת כפתורים בחולצה, פתיחת אבזם בחגורה (וסגירתו), קשירת שרוכי נעליים, הידוק לחצניות, סגירת רוכסן (ופתיחתו). העיקרון הוא, איפוא, העיקרון עליו מבוססת גם „בובת מונטסורי" הנודעת, שעוצבה ע"פ השיטה שפיתחה בתחילת המאה באירופה מריה מונטסורי, והמבקשת להפעיל את חושיו ואצבעותיו של הילד, כדי להחיש את עצמאותו ויצירתיותו.

ספר יפה, תפור היטב ויקר — 22,000 שקל האחד.

— הגר הדרי (שדות־ים) רכזת המתפרה, יוצרת הספר, על איזה צורך בא הספר לענות?

— פעם היו הילדים קמים בבוקר, מתיישבים על השטיח, ולאמהות היה זמן ורצון להדריך אותם בפעולות אלמנטריות, הקשורות בלבוש. היום אין להן זמן. הן ממהרות לעבודה, וגם למטפלות המקימות אין כוח להתעסק עם זה. עכשיו אפשר לתת לילד את הספר והוא ילמד בעצמו את הפעולות, וזה עובד. לספר הגעתי מתוך הצורך שראיתי בעצמי, ורק אחר כך התוודעתי לשיטת מונטסורי.

— והספר שלכם טוב מהבובה?

— יש, כנראה, בשוק בובות באיכויות שונות. הבובה שאני הכרתי לא מאריכה ימים ומתבלה במהירות. לעומת זאת, הספר הוא מאיכות גבוהה ועמיד. אם נפגם בו משהו — אנחנו שמחים לתקן, ללא תשלום.

— המתפרה נחשבת כיום לענף יצרני?

— בכל אופן, הרבה יותר רווחי ממה שהיה. צריך לציין, שהגזבר הלך לקראתנו מהתחלה. הוא ראה שיש עתיד והיה מוכן להשקיע. את העותקים הראשונים עשינו ללא כל עזרת מכונה, וזה היה מפרך. אחרי שהוכחנו, שיש ביקוש, אושרה לנו רכישת שטנצים, מכבש יד־שנייה ומכונת לחץ־אוויר ללחצניות.

— והתופרות מרוצות?

— כשהאלטרנטיבה היא תפירת בגדי עבודה ורווחיות נמוכה — איך לא? אנחנו מסוגלים כיום לייצר 40 ספרים ביום, 700 בחודש, אבל לשם כך נחוצות לי עוד ידיים עובדות. יתכן שנעשה גיוסים ונאמן תופרות נוספות.

— יהיה המשך לספר הזה?

— כן. הוא בהכנה, ונתחיל לייצרו השבוע. פה כבר התייעצתי יותר. אספתי גננות ומטפלות, שזרקו רעיונות. קצת לקחתי גם מספר אמריקאי. הספר ייקרא „משחק ומחשבה", יוגבל לגילים 3־5 ויעסוק בהתאמה ושילוב של צורות הנדסיות. עותק ראשון העברתי בגנים; על־פי הפידבק של הילדים, תיקנתי ושיפרתי.

— ספר כזה יכולה כל תופרת בינונית לייצר בכוחות עצמה.

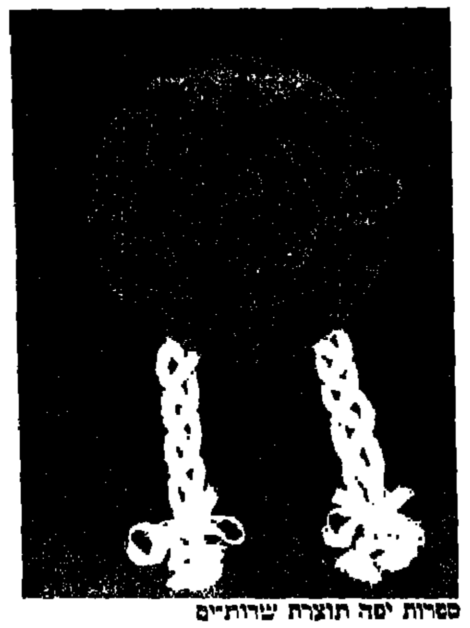

ספרות יפה תוצרת שדות־ים

— נכון, חשבנו לרשום פטנט. אבל מסתבר שאי־אפשר.

— אתם עם הפנים לייצוא?

— בטוח. חבר שלנו לקח איתו שני עותקים לניו־יורק, לעניין קליינטים. קשרנו גם קשר עם מרקס־אנד־ספנסר ועם שרשרת חנויות באנגליה. כולם מתלהבים מהספר. אבל טוענים, שהוא יקר מדי.

— אז תורידו את המחיר.

— צריכים גם לחיות ממשהו, לא?

★

והספר מוצע למכירה, בין היתר, ב„ספריית פועלים", במחסן ההלבשה הקיבוצי ובחנות „שיש שדות־ים" בריינגולד־סנטר בת"א.

טלפון מהגר, רגע לפני סגירת הגליון: אין להשליך את הספר לכביסה. הניקוי ייעשה בעזרת מברשת ידיים וקצת מים. יש לייבש מהר, מחשש דהייה.

הקלות הבלתי נסבלת של המחשב

„אני הולך למוסך בקיבוץ ושואל את המחסנאי, תסלח לי, כמה מצברים יש לך כאן. מה אני יודע, הוא אומר לי, אולי עשרה, אולי עשרים. חכה, אני יכול לספור. אתה מבין, הוא יכול לספור. למה הוא צריך מחשב. ושם שוכב מלאי במיליונים. אני הולך לכלבו ושואל את האחראי, כמה פריטים יש לך כאן. מה הוא עונה לי? שבע־מאות, בערך. בערך? אנחנו מתחילים להעביר את רשימת הפריטים במחשב, ומה התוצאה? שלושה אלפים. שלושת אלפים פריטים. אז איך אתה מנהל מלאי, אני שואל אותו. לפי מה אתה קונה סחורה? מאן קויפט, הוא עונה לי. חכה, חכה. עוד דוגמה? אני ניגש למחסן לקנות מכנסיים. אני מחטט ומוצא זוג באלף שקל. אלף שקלו אמנם לא האופנה האחרונה, אבל בכל זאת מציאה. אני שואל את המחסנאית, איך זה. אה, היא אומרת, זה מלפני 3 שנים. קח, תתחדש. אתה מבין, 3 שנים שנשארו שם זוג מכנסיים עם המחיר הישן, מבלי לעדכן לפי מחירי היום. אני אמנם הרווחתי, אבל עשקתי את הקיבוץ. הקיבוץ שלי הפסיד".

בשאלק ירון (גלעד), מנהל „מידע העמק" („שירותי מידע — עמק יזרעאל") מונה את המקרים השערורייתיים הנ"ל, המוכיחים איך וכמה כסף אנחנו מבזבזים בגלל מודעות לקויה לנחיצותו של המחשב בפעילות המשק הקיבוצי. קולו אינו נשבר, או עולה מרוב התרגשות, אנשי מחשבים אינם מתרגשים. עם זאת, בל נטעה בשלוותו, כי אינו שליו: „כלכלה בלי מחשב ככלל, ובכלכלה הישראלית כיום, בפרט, היא כלכלה כושלת בהכרח, והגיע הזמן, שהקיבוצים יהיו גופים כלכליים, שנושאים את עצמם.

יש להבין: מרכז משק בקיבוץ הוא בעצם מנהל מפעל, כלומר מנהל של יחידה כלכלית אחת. לשם כך נחוצה לו השכלה, ונחוץ לו כלי עזר, המחשב. לא יתכן לנהל מפעל מבלי להיות מעודכנים בנתונים בסיסיים, כמו הנהלת חשבונות, מלאי ותשבונות בנק, ומבלי לקבל תמונה מדוייקת, יום־יומית, על מה שקורה בכל אחת מן המחלקות, דהיינו הענפים היצרניים והשירותים. עכשיו אנחנו שומעים על שליש מקיבוצי התק"ם, הנמצאים במצב חמור. ולמה? כי המפעלים, שהוו את הגב הכלכלי שלהם, לא קיבלו החלטות נכונות. לא עידכנו מחירים, ניהלו שיווק כושל, והפסידו הון. בתקופת ארידור חגגנו. השלומיאליות עברה איכשהו. אם סטינו קצת מהתקציב, לא היה נורא. היום זה נגמר.

— ומחשב ימנע סטיות?

— בוודאי. דוגמה: היום גזבר קיבוץ, המצוייד במערכת ניהול גיזברי מתוצרתנו, יכול, בהרמת טלפון, לקבל דרכנו את בנק הפועלים. שם תינתן לו צ'יק־צ'ק תמונה על מצבו ויתרותיו. גם ריכוז וגם פירוט כל הפעולות עד יום אתמול. גזבר כזה יוכל לבוא לכל דיון כלכלי, כשהוא מעודכן לחלוטין, ולא, כפי שקורה, לצערי, בקיבוצים רבים, שם אין מאזן מוכן בסוף השנה, ורמת הדיונים בהתאם. כשגזבר מצוייד בתמונה מדוייקת על מצבו הכספי של הקיבוץ, אין סכנה, או, לפחות, אין סיבה לסטיות, אלא אם מדובר בסטייה כמו זו שהיתה ביפעת, שם, הודות לשימוש נכון במחשב, סיים האקונום את השנה עם 23% מתחת לתקציב התנועתי. הלוואי על כולנו סטייה כזאת.

— נשמע מלהיב. מדוע לא חוטפים הקיבוצים מחשבים ותוכנות?

— הבעיה אינה כספית. הכלים ישנם, וגם היצע גדול של תוכנות ישנו. בארגון שוב"ב, אליו אנחנו קשורים עם 7 אזורים נוספים, וכן התק"ם ותת־אזור קצרין, אנחנו עוסקים ביצירת סביבה מחשבתית נכונה למשק הקיבוצי, למפעליו, לאזורים ומפעליהם, לצרכי הצוות המנהלי, החשבונאי, התמחירי והענפי. הבעיה היא של אי שימוש וניצול נכונים. לשם כך יש להכשיר עוד ועוד אנשים, ואנחנו פועלים בכיוון זה. כיום, למשל, יש בכל האזורים אגודות לעידוד השימוש במחשבים בביה"ס, ומסתבר, שילדים בני 12־14 מוכשרים מאוד בתחום זה, ומפתחים תוכנות נהדרות. כשיגיעו לאוניברסיטה יהיו תורנים.

— בכל מקרה, בלתי אפשרי, כנראה, להפוך את כל חברי הקיבוץ לאנשי־מחשבים.

— נכון, וצריך להיזהר. לא ללחוץ. אם חבר בן 60 בהנה"ח אומר, ‚לכאן המחשב ייכנס רק על גופתי המתה', צריך לשמור על רגישות וסבלנות, ובסופו של דבר גם הוא יראה, שהשד אינו נורא כל כך. יש בקיבוצים חברים בני 70, שתפסו את העסק, ואומרים כיום, איך יכולנו פעם בלי זה. יותר מכך: בעזרת המחשב אנחנו יכולים לערוך כוויכות כלכלי את כל הציבור, גם זה שבורח מאסיפות, שמדברים בהן על כלכלה ומספרים. בהזורע וביפעת מקבלים החברים, בעזרת גרפים ושקפים שנעשו במחשב, דיווח בהיר ושווה לכל נפש על המצב, ופתאום הנושא ברור וקל להבנה.

— אינך חושש מבעיות אתיות בקיבוץ ממוחשב?

— לא. אדרבא. בעזרת המחשב אנחנו יכולים להגיע לרמת דיסקרטיות מקסימאלית. הנה, אנחנו עומדים לכתוב בקרוב תוכנה למרפאה הקיבוצית, שהיא ענף רגיש ודיסקרטי לכל הדיעות. למרפאה יהיה כלי, שאינו קשור למחשב המרכזי, ובמקום שמידע הסוי יהיה מופקד בקלסרים ותיקים, שכל אחד יכול להציץ בהם, הוא יהיה כולו סגור במחשב. רק על־ידי קוד וצופן, שיהיו שמורים בידי הרופא, או אחראי אחר שייקבע, ניתן יהיה לקבל מידע חיוני על כל חבר.

— אתה נשמע, כמאמין גדול במחשב ובסגולותיו.

— אני פשוט חושב, שלא נוכל לשרוד, במצב הכלכלי הנוכחי, בלעדיו.

המחשב מתקדם כל הזמן בכיוון של יתר הפשטה. זו הסיבה, שבגללה אנחנו מתכוונים לעבור לדור החדש במחשבים. בעזרת מחשב „ווקס" של „דיגיטאל". בשיטה זו יקבל כל קיבוץ תוכנה אחת גדולה וגמישה, שתקיף את כל צרכיו, ותאפשר לו לעשות את השינויים הדרושים לו בקלות יחסית. עם הדרכה מצידנו. זהו צעד מהפכני, שפה חדשה. עידן חדש.

— כמה קיבוצים קשורים כיום בשוב"ב?

— 172 קיבוצים ומושבים שיתופיים דהיינו — 2/3 מקיבוצי התנועה. לצערי, יש עדיין קיבוצים, שהולכים אל הסקטור הפרטי, הגובה מהם סכומים עצומים, ולא תמיד נותן תמורה הולמת וביטחון לטווח ארוך.

מת"ח, מערכות תוכנה לתעשייה, שאצלנו תעלה 2500 ד', או תא"ם — תכנון אקונומיה ממוחשב, שמחירה אצלנו 750 ד', תעלה בחברה פרטית פי 5. וזה אינו כולל דמי אחזקה. אצלנו, תמורת דמי מינוי שנתיים, ושלא על מנת להרוויח, יקבל הרוכש את התוכנה, ההדרכה והליווי, ומה שחשוב לא פחות — אחריות ונאמנות לשנים.

— מדוע פונים קיבוצים לסקטור הפרטי?

— הם מבקשים להגיע לת"א דווקא במרצדס, ולא בסובארו. הם חסרי סבלנות, רוצים פתרון מיידי, ולא מוכנים להמתין זמן מה, עד שתהיה לנו התשובה המתאימה להם. היום, למשל, יש לי פגישה עם איזה חברה, שגבתה מקיבוץ סכום עתק, תמורת תוכנה, ללא הצדקה. נזעקתי להציל. יש קיבוצים, שהסתבכו עם חברות שנעלמו מהשוק, והיום הם תלויים באוויר. כואב לי, שמפעל עם מחזור של מיליון דולר מוציא 70 אלף דולר בחברה פרטית, שעה שקיבוצים אחרים האזרו בסבלנות, קיבלו את הפתרון והשרות שלנו במחיר העלות בלבד. והם מרוצים.

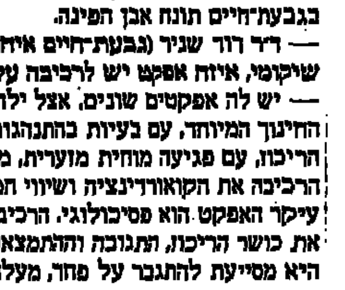

התנצלות

מקיבוץ הזורע צילצלו אלינו ותבעו את התנצלותנו על שהכפשנו את שמם והעללנו, כאילו המשוררת הצעירה נרי שלח („ירק", גליון 175) היא חברת קיבוצם. ולא היא: נרי שלח היא ממזרע!

אנחנו מתנצלים, איפוא, על הטעות בפני הזורע, ועם שלא נתבענו — בפני מזרע.

אצל סוניה ושמיליק

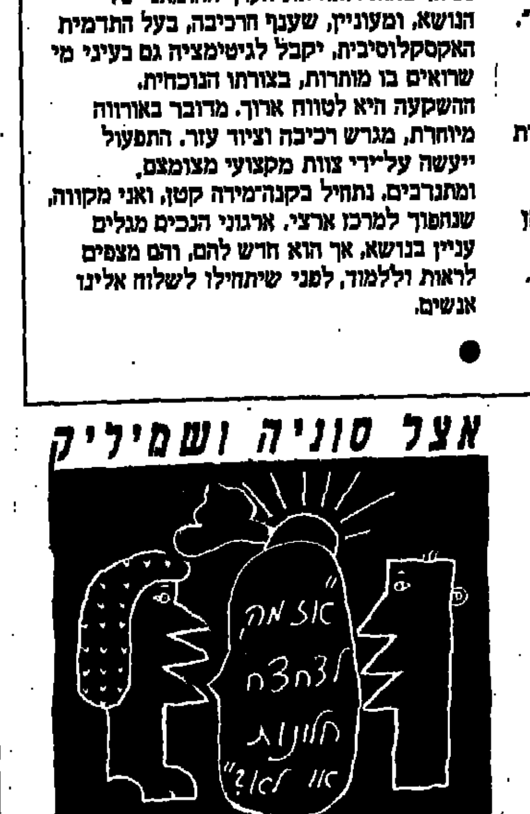

המשך בגליון הבא

מנוחה נכונה

קחו, למשל, אחד שייסד, בעודנו עול ימים, בפתחה של המאה, את האגודה הראשונה של הנוער הציוני־הסוציאליסטי בגרמניה, שהיגר לקובה, כשכיסיו תפוחים מפטנטים שהמציא (לניצול חוזר של פסולת פלדה, למשל), ושהעניקו לו תמלוגים שמנים; שנשא שם, בקובה, אשה עשירה ממוצא ספרדי, והיה מתומכי וממומני המהפיכה של קאסטרו, אך סרב לשמש כשר בממשלתו, ותבע, תחת זאת, להתמנות כשגרירו בישראל, וזכה והיה, בגיל 54, לציר קובה בישראל (ושגריר קובה באיטליה, בו בזמן) עד שניתקה זו, ב־73', את יחסיה עם המדינה הציונית; שתרם מהונו לארגונים וגופים שונים בארץ, כי בה ראה את ביתו (את עצמו ראה מעולם כציוני־סוציאליסט), שהיה מקורב לגולדה וספיר וניהורשק, שהקים קרן על שמו וציווה לה את כל רכושו, והיא מנוהלת על־פי חוק מדינה ומעניקה פרסים, הנופלים בערכם הכספי וביוקרתם אך במעט מפרסי נובל, לתפארת מדינת ישראל. הזכאי אחד כזה, יהודי אגב, שמו ריקרדו וולף, אגב, למנוחה נכונה לצד אשתו, לא יהודיה, אגב, בארץ אבותיו?

קחו אחד אחר. איש ברוך כישרונות, רופא, ציוני, פעיל בגולת רוסיה, ומן הדמויות הבולטות והאהודות בקהילת עולי אותה ארץ, אשר בצד עבודתו הרפואית, שהכל, גם פאציינטים, גמרו עליה את ההלל, עסק ללא לאות בענייני ציבור וחברה. ומת בחולי, והוא בן 60. היותר לאדם כזה, יהודי אגב, להיקבר בבית עלמין יהודי, ולזכות שאשתו, שתחייה, לא יהודיה, אגב, תיקבר לצידו בהגיע יומה?

וקחו אחד שלישי. יליד יוון, שגדל בקובה ואשר מקצועו, מהנדס בחברה בריטית שהניחה את קו הנפט העיראקי, גלגלו לאזורנו בשנות ה־30, שהתוודע, אגב עבודתו, למאבקם של היהודים על עצמאותם ו„התאהב בבחורי ההגנה", עד שנרתם בכל מאודו לעזרתם, וסיכן את חייו בשליחויות למענם; שהקים בארץ ביתו, והתחתן, והוליד ילדים (בנים) וראה עצמו כישראלי שבישראלים. הרשאי הוא, נוצרי במוצאו, (ואגב, אשתו וכמובן בניו — יהודים), לנוח מנוחת עולמים בקרב מתי העם, שכה אהב?

ריקרדו וולף נפטר לפני 4 שנים. שבועיים לאחר שנפטר הוא, נפטרה גם סוכירנה אשתו. הרופא נפטר לפני חודשים ספורים. „היווני" נפטר לפני שבועיים־שלושה. כולם זכו לקבורה מכובדת, לא דתית, כמובן (אם כי, בהלווייתו של וולף אמר אחריו קדיש יהודי חרדי), בצילם של שיטים ואשלים, על גבעת חול הצופה אל הים, בקיבוץ געש. בית־הקברות של געש, כמו בתי קברות בקיבוצים אחרים, הוא, כנראה, מפלטם האחרון של מי שנפטר מן העולם, והיו בם מעשים טובים למען עם ישראל ומדינת ישראל, אך לא היו בם, או בבני זוגם, הגנים הנכונים.

— יצחק זילברג, מזכיר געש, אתם מציעים אלטרנטיבה לחברה־קדישא?

— אין לנו כוונה כזאת, משום שאיננו חושבים, שהמאבק על העניין עצמו, זכות הקבורה בכבוד לכל אחד, בכל מקום, צריך להיות רק שלנו, או של קיבוצים בודדים, אלא בעל אופי ציבורי. יש בהחלט גם אקט של מחאה בנכונותנו לקבור אצלנו אנשים, שבשל נסיבות ידועות, פסולים לקבורה בבתי קברות אחרים. אבל מעל לכל, העניין הוא הומאניטרי מובהק.

—איך הגיעו האנשים האלה לקבורה דווקא בגעש?

— וולף ואשתו ציוו את גופם למדע. אבל גם אחרי שהמחקר עשה שימוש בגופות, יש צורך בקבורה. וולף הביע בחייו משאלה להיקבר ליד אשתו, אבל ידע את הבעיות הצפויות. היו אלה קרוביו ואנשי הקרן שפנו אלינו, כיוון שידעו על הקשרים שהיו לנו עם וולף. והרופא מרוסיה היה במה שנים רופא הקיבוץ שלנו. הוא היה אדם יקר. כשחלה וידע, שימיו ספורים, פנה למזכיר וביקש להיקבר אצלנו, כדי להבטיח שאשתו תוכל להיקבר לצידו, בבוא היום. היווני הכיר כמה מחברינו, יוצאי קובה. אני עצמי, כילד, פגשתי אותו בבית־יהודי בקובה. הוא היה איש מיסתורי. ואבא סיפר לי שהוא מההגנה. הוא פנה אלינו כבר לפני שנה וחצי. הוא ראה עצמו יהודי וישראלי, למרות שלא התגייר. אבל ידע, כנראה, שבמותו לא כולם יראו אותו ככזה.

— הפניות לקבורה גרמו חילוקי־דיעות בקיבוץ?

— לא. כל מקרה הובא לפני האסיפה, וקיבל את אישורה. אפילו הורים מסורתיים של חברים, שחיים אתנו, הצביעו בעד. יותר מכך: היה מקרה של יהודי, שביקש להיקבר אצלנו בגלל התנגדותו העקרונית לטקס קבורה דתי. למקרה הזה קשה היה למזכירות להענות. חשבנו, שהוא עלול להוות תקדים בעייתי, אבל האסיפה היתה זו שלחצה להענות לפנייה.

— אתם פועלים על־פי קריטריונים ברורים בנושא זה?

— לאחרונה, בעקבות הפניות הרבות, בחרנו ועדה שתקבע קו מנחה וקריטריונים ברורים. העניין רגיש ביותר. אין ספק, שבית־הקברות שלנו הוא מקום שסימפטי להיקבר בו. הרבה יותר מאשר בתי הקברות בחולון או בקרית־שאול.

— מדוע לא תהפכו את בית־הקברות לענף נושא רווחים?

— אני בכלל לא מעלה דבר כזה על דעתי.

...שיש בם מעשים טובים, ואין בהם גנים נכונים.

איך זה אצלכם

בשנים האחרונות עלה לכותרות גן הילדים הרב־גילי, 'המעורב'. האם הוא חולל מהפיכה חינוכית? באילו קיבוצים הוא רווח? ואילו עקבות הוא יוצר?

„מעורב" או „חד־גילי"?

עברון: אין פקקי תנועה בבית התינוקות

שני גנים מעורבים, כ־20 ילד בכל גן, כולל כיתה א', ושתי שישיות בגיל הגן, שאוחדו לגנון, זו תמונת המצב בעברון, קיבוץ שירש שנים של „דלות בילודה", בהן החלוקה לגן צעיר—גן בוגר לא תמיד נתנה תשובות לחלוקה מאוזנת של בעיות חינוכיות...

ההחלטה לעבור לגן מעורב, לא איחדה את הציבור, וכדי להרחיב את מעגל המשוכנעים, נערכו סיורים עם הורים, ומעוניינים אחרים, למקומות בהם השיטה נהוגה ומוכיחה את עצמה.

„חשנו, שאי אפשר להמשיך יותר, וחייבים לשנות. סיכמנו על תקופת נסיון ובסיומה בדקנו וראינו, שזה נהדר. כיום, 8 שנים בגן המעורב, העסק משומן ועובר כמו שעון", מתארת חסיה סריץ, גננת יתיקה. „מתברר לנו, שהמהלך היה נכון ואיפשר לכל המערכת לזרום קדימה. הדבר מורגש כבר בבית התינוקות, אין פקקי תנועה..."

קשיים כלכליים? אלא מה. „מנסים להצטמצם בתקציב נתון ולא להגזים. אנו גננות מנוסות, סומכים עלינו, שנדרוש להוסיף ולחדש רק מה שבאמת נחוץ. הגנים מצויידים היטב. כך גם האחזקה השוטפת".

„אנו בקשר רצוף עם „אורנים", ומנסים להתעדכן ככל שניתן. לא פעם, אפשר רק לקנא בחידושים, שעדיין רחוקים מיכולת הכיס הקיבוצי שלנו... חלמנו על מחשב לגן. כיום — הס מלהזכיר", מסכמת חסיה.

משמר דוד: ייצוב המשק ושיקום הקיבוץ

גל העזיבה, שפקד את משמר דוד, סחף עמו גם שתי גננות חברות הקיבוץ. כיום הקיבוץ משקם את עצמו, והגן היחיד (מעורב) הוא ביתם של 19 ילדים, בני 3½—6, ומרכזת אותו במסירות רבה גננת שכירה, זו השנה השלישית. הבוגרים בגן זוכים לריכוזים נוספים, הבאים להכין אותם לכיתה א'.

„מטבע היותנו קיבוץ מתחדש, ניידות הגרעינים והש.ש. גדולה וכמו במרבית הענפים, גם בחינוך התחלופה רבה באיוש הצוותים", כך שוש גולדברום, רכזת הגיל הרך.

מאמץ רב מושקע בייצוב הצוות בגן, כאשר חברה קבועה, תרכז סביבה בנות גרעין פחות קבועות.

בחורים בחינוך? „בחור אחד, שעבד בגן, יצא ללימודים, ולימי החסד שלו בגן, אנו זוכים רק בחופשות שלו... אך בהחלט יש מגמה לא להרפות בעניין הזה".

גלאון: המגמה — מעורבת

שנים רבות „שלט" הגן המעורב בגלאון, אשתקד, עובדות שהוצבו בשטח, אילצו תפנית חדה בחזרה לגן הרגיל, במגמה לחזור מהר ככל האפשר, אל „המעורב". „גרעין משפחות ג.ח.ל.ת. מארה"ב וקנדה נקלט בקיבוץ, וקליטת ילדיהם בגן „סתמה" כניסתה של שישיה צעירה לגן, כמתבקש בקצב החיים של גן מעורב. וכך אולצנו לעשות אתנחתא, כשכיום אנחנו עם גן־בוגר וגנון", מסבירה אירים גורן, גננת ותיקה.

הגן, וכו 16 ילדים, אמור לקלוט לשורותיו עוד 3 ילדים, ובתוך הקבוצה הכללית קיימת תת קבוצה של ילדים דוברי אנגלית, מה שמכביד יותר על חבלי קליטתם. מכביד? „לאו דווקא", אומרת אירים. „נכון, שהם קבוצה „מאיימת" על היתר, אך הילדים שלנו קולטים טוב. חוץ מזה, אפשר לראות בכך מימד מעניין, ולא שגרתי, המוסיף הפריה ונראה לי, שהקבוצה כולה רק תרוויחו".

המצב הכלכלי הקשה בולם השקעות בציוד ומבנים. אך הקשיים אינם פוסחים גם על כוח האדם בחינוך: „את הצוות שלי אירגנתי בעצמי", מעידה איריס, „כבר שלוש שנים יש יציבות וקביעות, ולא יקרה, שמישהו פתאום יקום ויסתלק. יש ערבות הדדית. עובד איתי בחור, וזה לשביעות רצון כולם, במיוחד לטובת הילדים, מוסיף צבע, אופי ההתקשרות אליו אחר, הוא מבצע דברים שונים, בעיקר בחצר. הבחור התחיל איתנו כבר בגיל הרך, וכאופן טבעי „עלינו" יחד לגן. בכלל, טוב לנו בצוות, וכך טוב גם לילדים", מסיימת איריס.

לביא: השיתוף האזורי פורץ אל הגן

מדי בוקר מגיעים ילדי מושבים ומצפים בגליל התחתון לקיבוץ לביא, ומבלים שם שעות במסגרת גני הילדים המעורבים. „המדובר בילדי עולים ואחרים, בגיל שלוש וחצי עד חמש וחצי. מהישובים הדתיים, כמובן, המשתפים פעולה עם ילדינו בפרוייקט גן החובה, המבוסס על קבוצות פעילות", אומרת חנה רומם, כיום עובדת התחנה ב„אורנים" ובנעוריה גננת, המתעניינת עד היום בהתפתחות הילד, „ובעצם כאן נעשית אינטגרציה, פשוטה כמשמעה. השיתוף האזורי פורץ אל מעבר למסגרת הגן עצמו, והנושא האנושי — גננות ומטפלות מישובי האיזור — שותף לימי עיון הנערכים אחת לשבוע, בלביא".

כבקיאה בתחומי התפתחות הילד, מגיעה חנה גם לשדה־אליהו מעת לעת, כדי לעקוב מקרוב אחר בעיות בנושא עדיין זה, ולייעץ לאנשי החינוך והטיפול בישובי העמק הדתיים. „הרגש הוא, כמובן, על הדברים הלא שגרתיים" — מבטיחה חנה.

עין־דור: התנאים הכתיבו המתנה

הגן המעורב בעין־דור בהרצה, ובעצם מתפקד כך רק שנה אחת. „ידענו, שבמוקדם או במאוחר נעבור לגן המעורב, אבל התנאים שלנו הכתיבו המתנה, גיבוש צוותים מיומנים לכך, והכנה טובה של תשתית", מסבירה מרים צדוק, גננת העושה בשנת השלמת לימודים ב„אורנים".

כשהוחלט לשנות — הוקם צוות, במטרה לבדוק במקומות אחרים, לשוחח עם ציבור ההורים, לשכנע. „רק כשהיה ברור מאוד, עברנו לגן המעורב. גן אחד נבנה במיוחד לכך, ואחר — שופץ. עם 13־15 ילדים בכל גן, אני מרגישה בהבדל. רגוע יותר, נעים ומרווח. גיל הילדים: 3־6 שנים, וכיתה א' נעשית בתוך הגן. ההורים מאוד מרוצים" — כך מרים.

שנים רבות עברו גננות שכירות בעין־דור. כיום מתבסס צוות מקומי, וזה כולל גם מטפלות, המשתפות פעולה עם הגננת באופן הדוק.

שדה־בוקר: העתק משופר של הגן ב„אורנים"

חברת הקיבוץ, גננת מורה, התמסרה לחינוך כיתה א', ואילו את הגן המעורב של שדה־בוקר מרכזת כיום גננת שכירה, בוגרת „אורנים", שמקווים כי תיקלט כאן.

בשדה־בוקר גן מעורב גדול, 19 ילדים, ולצד הגננת תמיד מטפלת אחת. לפחות מנוסה וקבועה, ואחרות — בנות גרעין נחמדות.

„השנתונים שלנו קטנים, ובילודה שנתית של 12־14 ילדים, אין טעם לפתוח שני גנים בתקופה הזו", אומרת נאוה מברך. מה גם, שהמבנה אמור לעבור תכנון בעתיד, בציפייה ליותר רווחה כלכלית: צביעה וסיוד למשל.

מיקומו של שדה־בוקר באיזור אקלים מדברי, מותיר ימי חורף יבשים רבים, ופעילות מגוונת של הילדים בחצר הגרוטאות, איננה נקטעת בהכרח עם בוא הגשמים. „החצר מגוונת ועשירה, והילדים מבלים בה. ממש כהעתק (משופר) של הגן הפתוח ב„אורנים". „עם שלל הצעות בגן פנימה, ומחוצה לו", מעידה בגאווה נאוה.

(המשך בעמוד 13)

מבצע בלעדי לחברי הקיבוצים

הרמקולים המעולים מתוצרת:
SEAS, ITT, WESTRA
ב־4 תשלומים שקליים
ללא ריבית
+ אחריות ל־3 שנים

הצג מודעה זו באחד מחנויות הסטריאו המובחרות:
- סטריאו פלוס – רח' אידלסון 7, פינת בן־יהודה 9, ת"א
- אחים עייני – רח' העליה 12, ת"א
- פוטו ספורט – רח' בן־יהודה 8, ת"א
- סטריאו וידאו קלאב – רח' ארלוזורוב 15, ת"א
- צבי גרינוולד – רח' הרצל 68, ת"א
- סנסור – קניון איילון, רמת־גן

מה שאתה שומע
סטריאו ב־3 תשלומים
ללא ריבית
ב„סטריאו פלוס" – אולם התצוגה הגדול בארץ – תמצא מערכות סטריאו, רמקולים ואביזרים, מהחברות הטובות בעולם. תתייעץ עם אנשי מקצוע ותקבל שרות אישי ומסור ● מתנה על קניה ● החנות פתוחה במוצאי־שבת ● הנחות למזומן
המחירים כוללים מע"מ
מערכת MARANTZ
• רסיבר + טייפ OMS240
פטיפון TT130 • רמקולים WESTRA 60 WATT
3×604,900 ש'
מערכת LUXMAN
• רסיבר R404 • טייפ K205
• פטיפון PO210
רמקולים SEAS 3×881,475 ש'
סטריאו פלוס
רח' אידלסון 7 פינת רח' בן־יהודה 9, ת"א
טל' 03-656027

„ראד" הנדסה וקבלנות בנין בע"מ
מקבלים לביצוע בניני מגורים, משרדים, וילות ותעשיה
כולל:
1. בשיטות תכנון וביצוע
2. ביצוע קבלני של שלד ו/או גמר
3. הרחבות ושיפוצים
טלפונים 03-481342, 03-427626, 052-83307

קיבוץ חצור
מחפש חדר בדירה בירושלים לימי שבת בשעות הבוקר לצורך בילוי עם ילד.
מוכנים להשתתף בתשלום דמי שכירות של הדירה.
נא להתקשר אל גרי, טובה או שושנה ב־055-74321

למכירה
בכלבלבית קיבוץ מעברות
גורי רועה גרמני
הנחה לחברי קיבוץ
לפנות בערב לטל' 053-82558

קיבוצניק/ית
בשנת חופש
דרוש/ה
למשפחה צעירה בהרצליה
לטיפול בילדים + משק בית
טל. 052-550003

פרסם בהדף הירוק

מדריך שימושי לקיבוצים ולמושבים
גליון מס' 17

מחלקת מכשירי כתיבה מרחיבה את מגוון מוצריה: בתחום מכונות משרד, ציוד משרדי, כלי שרטוט וציוד כתיבה וציור לילדים

מכונות משרד „בלמוט":

ניתן עתה לרכוש מכונות צילום ומכונות כתיבה אלקטרוניות החדישות והמעולות המופצות על־ידי חברת ה. בלמוט בע"מ.
כמו־כן להשיג במחלקה את מכונות החישוב הידועות באמינותן IBICO
לתשומת לבכם: הגיע משלוח של מחשבי כיס קסיו FX82 ואחרים.
המלאי מוגבל — כל הקודם זוכה!

הגיע הזמן לסדר את התמונות באלבומים!

מבחר גדול של אלבומים מרהיבים מתוצרת יפן והולנד.

מבצע הנחה של 10%!

זה הזמן לעודד את תוצרת הארץ!

שפע מוצרים מעולים:

סרטי הדבקה מכל הסוגים: סלוטייפ, מסקינג טייפ וסרטי אריזה.
נוזל מחיק „מחיקון" — מיוצר בלעדית עבור המשביר המרכזי.
"דביק" שדה בוקר — דבק נוזלי בבקבוקים פלסטיים עם פייה ספוגית.
"לינרו" — קיבוץ הסוללים — כלי שרטוט (משולשים, סרגלים, שבלונות ועוד)
"אומגה" — כפר גליקסון — גירים וצבעי גואש.
"מפעלי עפרונות ירושלים" — עפרונות ופלסטלינה.
"פוליגל" — רמת השופט — מוצרים מפוליפרופילן מגופה: לוחות, תיקים וקופסאות.

המיכון המשרדי המתקדם של "ה. בלמוט" בע"מ

לקבלת פרטים נוספים פנה לסניף המשביר המרכזי בת"א. או לסניף המשביר המרכזי הקרוב למקום מגוריך.

'מפל' קיבוץ מבוא חמה מייצר ציוד משרדי מפוליפרופילן - חומר עמיד במגוון צבעים ובאיכות גבוהה.
ניתן להשיג את המוצרים בסניפי המשביר המרכזי במחלקת מכשירי כתיבה.

מפל מוצרים פלסטיים

מחלקת מזון

הספקת מוצרי נייר של קיבוץ שניר דרך מחסני המשביר

המשביר המרכזי יחל מ־1.11.85 לספק את מוצרי מפעל הנייר של קיבוץ שניר ממחסניו בתנאי אשראי, שוטף + 45 יום ובמחירים אטרקטיביים מיוחדים לחודש נובמבר, המדובר ב**ניירות טואלט סופרה, קרפ, טישו, מגבונים ומגבות נייר למיניהם.**

הספקת מוצרי חברת "טמפו בירה שיווק ושות' בע"מ"

החברה הנ"ל מהווה שותפות חדשה בין מפעל טמפו לבין מבשלת שיכר לאומית,
וברצוננו להסב את תשומת לב ההתיישבות שבחודש נובמבר יוענקו הנחות מבצע מיוחדות כמפורט להלן:
א. על כל מוצרי טמפו (למעט קנקל) יוענקו 11% הנחה.
ב. עבור קניות "קנקל" על כל סוגיו, יוענקו 8% הנחה.

"שמן" — הנחות על שמני מאכל:

במשך חודש נובמבר 1985 תוענק הנחה של 5% על כל סוגי השמנים **כולל בצובר** (במיכלים גדולים) הן בהספקה ממחסני המשביר והן בהספקה ישירה.

להלן פירוט הנחות שיעניק "המשביר המרכזי" מהמלאי במחסנים, (ועד גמר המלאי) על קבוצת פריטים של שימורי ירקות ופירות כחול לבן ויבוא.

שימורי ירקות—תוצרת כחול לבן

- אפונה גדולה (סטנדרט) 600 גרם .... 12% הנחה
- אפונה וגזר 600 גרם .... 12% הנחה
- אפונה גדולה (סטנדרט) 3 ק"ג ו־9 ליטר .... 12% הנחה
- אפונה וגזר 3 ק"ג ו־9 ליטר .... 12% הנחה
- מלפפונים 9 ליטר (בכל הגדלים) .... 10% הנחה
- רסק עגבניות בכל האריזות .... 10% הנחה
- קטשופ 3 ק"ג .... 10% הנחה
- רוטב פיצה 3 ק"ג .... 20% הנחה
- שעועית ירוקה/צהובה (בכל האריזות) .... 12% הנחה
- תירס גרעינים (בכל האריזות) .... 10% הנחה
- תפוחי אדמה קלופים 3 ק"ג .... 15% הנחה
- תפוחי אדמה קלופים 9 ליטר .... 10% הנחה

שימורי ירקות — יבוא

- אספרגוס כל הסוגים ובכל האריזות .... 5% הנחה
- ארטישוק כל הסוגים ובכל האריזות .... 5% הנחה
- פטריות חתוכות / שלמות (בכל האריזות) .... 10% הנחה

לפתנים — יבוא

- לפתן אגסים 850 גרם ו־3 ק"ג .... 10% הנחה
- לפתן אננס (בכל האריזות) .... 10% הנחה
- לפתן אפרסק חצאים 850 גרם ו־3 ק"ג .... 5% הנחה
- לפתן משמש 3 ק"ג .... 10% הנחה
- לפתן קוקטייל 850 גרם .... 10% הנחה
- לפתן קוקטייל 3 ק"ג .... 5% הנחה

מבצע

לפתנים תוצרת כחול לבן

- לפתן אגסים 600 גרם ו־3 ק"ג .... 10% הנחה
- לפתן מלון 3 ק"ג .... 10% הנחה
- לפתן משמש 3 ק"ג .... 10% הנחה
- לפתן שגיב 3 ק"ג .... 10% הנחה

הערה:
א. על קוד אשראי 02 ההתיישבות תקבל עוד 8% הנחה בנוסף לנ"ל.
ב. כל ההנחות תוענקנה על־ידי המחשב.

מחלקת כלי בית

מבצעי הנחה לחודש נובמבר*:

מבצע יצרן "כתר פלסט"

10% הנחה
על כל המוצרים (למעט רבמייד).

מבצע טרמוסים

15% הנחה
על כל סוגי הטרמוסים מתוצרת "טרמוס".

מוצרי זיו

10% הנחה
נושא אוכל — כל הגדלים
מרקיות עם ידיות חדשות
1.5, 2, 3 ליטר
משולש נירוסטה לכיור.

*** המבצעים הם לחודש נובמבר 85' עד גמר המלאי.**

המחלקה הטכנית

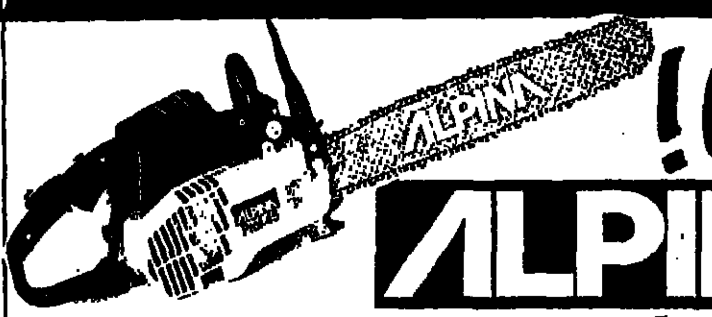

חדש! ALPINA

משורי "אלפינה" - תוצרת איטליה
12"-14"-16"-18" סוכנות ושיווק בלעדי בכל סניפי ומיקומי המשביר המרכזי

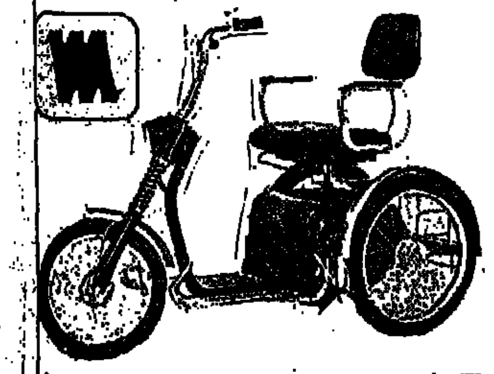

קלנועית — רכב חשמלי רב שימושי

רכב חשמלי קטן מימדים
עצמאות וניידות לקשישים, נכים ומוגבלי הליכה

פרטים בסניפי המשביר: בחיפה, ירושלים, ת"א — במחלקה הטכנית.
צ.ת.ב.ז. אפיקים

מדור הריהוט

לתנופת שולחן עם כיסאי פלסטיק כסא גן גוף פלסטיק בהרהורות.

חדש במשביר

	מחירי מבצע נובמבר	מחירים להתיישבות נובמבר
כסא מאיה	30,000 ש'	26,400 ש'
כסא שרון — מושב מחורר	30,000 ש'	26,400 ש'

הערה — המחירים אינם כוללים מע"מ

אני שוכב לי על הגב... ונהנה ממבצע הנחות על מזרני עמינח

עמינח	מחירי עמינח לצרכן	מחירי מבצע נובמבר	מחירי מבצע להתיישבות נובמבר
מזרון דגם גב עדן 70/190	241,073 ש'	226,013 ש'	198,892 ש'
מזרון דגם עמיגב 70/190	186,954 ש'	175,275 ש'	154,242 ש'
מזרון דגם גב עדן 140/190	416,549 ש'	382,952 ש'	336,998 ש'
מזרון דגם עמיגב 140/190	313,232 ש'	287,970 ש'	253,414 ש'

מדור מערכות משקיות

מערכות האבסה ללולי פיטום

- חלוקת מזון מתוכנתת.
- מעקב ורישום מזון יומי.
- רישום כמות מזון למשך הגידול.
- שקילות מזון מדוייקות.
- אפשרות חיבור הפיקודים למערכות בקרה.

המחלקה למערכות משקיות.
ציוד בעלי חיים.
טל' 339731, 339260, 03-339230

נשמח לעמוד לשרותכם בכל מידע ויעוץ נוספים.

ליטל

שיטת ההשקיה החדישה!!!

לאחר עונת ניסוי מוצלחת בשטחי מזרע קוונוע ליטל ברוחב השקיה 110 מטר מונחה ע"י עוקב תלם

בעל כושר נייזות חזיותו ואורכית במהירות עד כ־300 מטר/ש בעבודות סרק מותאם להפעלה בהנבטת שטחים או בחלקות של כ־250—300 דונם.

לקבלת מידע נוסף פנה אל:
המשביר המרכזי המחלקה למערכות משקיות
תל־אביב, רח' יגאל אלון 76, טל. 03-389333

מחלקת חומרי בניין

מרזבי VICON — חידוש טכנולוגי עולמי

בלעדי למשביר המרכזי

מרזבי VICON עשויים מחומר מאריך ימים:
פוליאסטר משוריין בסיבי זכוכית.

- עמידים בכל תנאי מזג אוויר.
- לא מחלידים ולא מתבלים.
- אינם דורשים חידוש ואחזקה.
- עמידים באש ומבודדי חשמל.
- אינם צוברים ליכלוך.

המח' לחומרי בניין: ת"א, 03-389303/4, חיפה, 04-662161, ירושלים: 02-841449, באר־שבע, 057-671008, קריית־שמונה, 067-42671

המחלקה לחומרי גלם

גלית - הציפוי החדיש לגג ולקירות

מבודד ● קל ● עמיד ● דקורטיבי
במבחר גוונים
לסככות, מבני תעשיה, רפתות, לולים, אסמים, בתי מלאכה, כיסוי מבנים תת־קרקעיים, תשתית לאולמות ספורט.

המחלקה לחומרי גלם —
ת"א, 03-389297/8 חיפה, 04-726111, ירושלים, 02-841453, באר־שבע, 057-34310, קריית־שמונה, 067-42671, אזור, 03-808521-5

מחלקת נעליים

השנה החורף יתפוס אתכם „על חם" — הכנו מלאי גדול של דגמים חדשים ומרהיבים:

- **מגה ג'ירוטי** — נעלי נערות ונשים מהאיש שנולד עם נעל ביד.
- **נעלי בית** — מגוון גדול של נעלי בית לכל המשפחה, בדגמים שונים ובשלל צבעים, תוצרת נעלי חולתה ומגה — המגפר.

מבצעי הנחה במחלקת הנעליים

10% הנחה — קבקבים מתוצרת „מגון" (גונן) לילדים, נשים וגברים.
15% הנחה — נעלי קומנדו מתוצרת נעלי חולתה.

עטרת

חדשות טובות לרגליים בעייתיות ולמי שעומדים הרבה על הרגליים

נעליים אורטופדיות בהזמנה מיוחדת.
עכשיו אפשר להזמין נעליים אורטופדיות ישירות אצל הקצרנים!
למבוגרים — אצל נעלי עטרת.
לילדים: אצל נעלי קנגורו (נעלי דובון).
התשלום באמצעות המשביר ובתנאי הקניה המקובלים במשביר.

נעלי קנגורו

"מעורב" או "חד-גילי"?

(המשך מעמוד 8)

רבדים: לא עומדים בתור לחינוך

אם היו בונים רציף ומסילה בסמוך לגן הילדים, ה לא היה בשמע מוייף. גם צפירת קטר תישמע אן די אמיתית: התחלופה מהירה מדי, ואין מדובר יווקא בילדים, הבאים והולכים בקצב טבעי, כיאה ורימה נורמלית בגן מעורב. „בשלוש שנות בודתי כגננת, התחלפו לצידי כבר 7 מטפלות! עוד היד נטויה", מספרת ברוריה גרון, הגננת רבדים, ומדבריה משתמע, כי לא עומדים בתור עבודה בחינוך. „כרגע, יחד עם חברה קבועה, עובד תנו בן גרעין בשל"ת. אגזים אם אומר, שהוא מת ל זה, ובעצם, יותר מעוניין להכיר עבודות זונות..."

יחד עם זאת, העסק עובד. ההורים נראים רוצים, הגן מתפקד טוב, פעיל ושמח. גם אם מסגרת צרה: השנתונים קטנים מאוד, 6-7 לידות, אין אפשרות לפתוח גן מדי שנה.

גם כיום מונה הגן 14 ילדים בגיל ארבע וחצי עד שש וחצי. שתי בנות בכיתה א' ישארו בתחומי הגן, יקבלו יותר שעות לימוד ברמה גבוהה.

לבד מפעילותה הנמרצת והרצופה בנושאי חינוך והגן, נאלצת הגננת לחרוג למאבקים אף עבר לשעות עבודתה הצרופות: „כדי להשיג ברים לטובת הגן ורווחת הילדים, יש להילחם עקשנות ולא לוותר", אומרת בצער ברוריה, ביקשנו מילוי כורכר לחצר, וקיווינו להנות מכך ור לפני הגשם. אנחנו עדיין בתקווה, כשהגשם ר ירד, והילדים בשלהם — ובבוץ... פניתי לצאת ם השתלמות בשבוע עם מלכה האם. כשהצוות ה מוכן לספוג את השעות שלי. המכשול שקטע א רצוני היה כספי... חבל".

אך כגננת ותיקה ומנוסה יש להניח, שבזמנים טובים יותר, תגיע ברוריה גם אל בית אולפנה של מלכה האם, כמו רבים רבים המשחרים לפתחה.

מצר: אין שכירים במערכת החינוך

„הגננות הן שלנו, אין אצלנו שכירים במערכת החינוך. צוותי הגנים יציבים אף הם, ושילוב חברי גרעין צעירים, חסרי נסיון, נעשה רק בשעת מצוקה. בסך הכל, מנסים לשמור על רמה", כך שלומית לוטם רכזת החינוך במצר.

המעבר לגן המעורב, שנעשה כאן לפני 3 שנים, התבשל לא מעט, והתקיימו שיחות הכנה לכל הנוגעים בדבר. סוף דבר, הכריע השיקול החינוכי, שופץ מבנה, כדי לאכלס בו זמנית שני גנים מעורבים. „האיכלוס בשניהם הוא דליל, 8 ו־9, עם הבטחה לצירופם של פעוטונים חדשים", מציינת שלומית. „ינהגו כך משום אילוץ דמוגרפי. במשך שש שנים נולדו במצר תאומים, כל שנה, והצורך למצוא להם מסגרות שונות בגיל הגן — הביא אותנו ליצירת שני הגנים, באיכלוס מועט". לא לדאוג, בבוא העת ייפגשו שוב התאומים בכיתות היסוד.

גם לגננות אין לדאוג, כאמור, התחום הזה מכוסה, ויותר — שתי גננות כיום ברזרבה. האחת מורה, השנייה — מזכירה. מצב טוב.

רמת-השופט: חוויית קרוא וכתוב בצורה מזדמנת

„החצר והבית מטופחים מאור. השקעתי בכך המון ולא אהיה מוכנה להחליף בתים", כך מיכל שטיין, גננת ברמת-השופט. „שהעיצוב הסביבתי קרוב מאוד לליבה, לא על חשבון בני טיפוחיה, כמובן...

בגן המטופח קולטים מדי שנה פעוטים שהגיעו לפרקם, ונפרדים מ„בוגרי המחזור", המוכנים ומזומנים למשימות חדשות בכיתה א'. חמש שנים נהוג הגן המעורב, ולשינוי הזה הביאו שיקולים חינוכיים ורוח התקופה, לשביעות רצון כללית בקיבוץ.

בשני הגנים (18 ילדים בכל גן) הילדים קולטים את חוויות הקרוא וכתוב בצורה מזדמנת ומקרית. „השנה הנהגנו את שיטת ציפורה ניר, על פיה אין לימוד פרונטלי עם פרק זמן מיוחד לכך, בנפרד", מסבירה מיכל. „הילד פוגש במלים ובאותיות באופנים שונים בחיי הגן, בפינות השונות, בין דפי ספרונים, שלטי זיהוי על עצמים, באירועים אלה ואחרים במהלך שגרת הגן, ועוד".

אחד התנאים, שהוצבו במעבר לגן המעורב, היה איוש צוותים קבועים. דבר שלא תמיד עומד במבחן המציאות הקיבוצית, כידוע לכולנו. מעט בחורים בחרו להתנסות בעבודה חינוכית, וזה חבל.

„הורים הביעו חששות, כשהצענו לבצע תפנית חינוכית כזו, אך כיום המציאות מראה, שלא שגינו, וגם ציבור זה מרוצה", מסיימת מיכל.

חניתה: עשר שנים אחרי

בחניתה עברו לגן מעורב לפני כ־10 שנים. המעבר לא היה חלק, והוזעק „משכנע" מ„אורנים", להסביר יתרונות הגן להורים המתלבטים. את שינוי השיטה יזמו גננות, שלמדו ודבקו בטובת הילד: „כיום הילדים הרבה יותר ניצוחים, פעילים ומוצאים מקומם בגן הגדול", אומרת רבקה ווקרט, רכזת הגיל הרך.

תנאי חשוב להצלחה כאן, הוא צוות יציב לצד הגננת: „הנסיון המר של ניידות ותחלופה בצוותי החינוך, לימדו אותנו לקח, וכיום מושקעים מאמצים רבים בתחום זה, כשהמגמה להציב לפחות מטפלת אחת קבועה בגן, וזה לא קל".

„הגנים מצויידים היטב, ולא נדרשו חריגות בתחום הכלכלי, של שיפוצים וכו'. אחד המבנים נזקק להסבה מכיתה לגן, וזאת במילא תיכננו לבצע", מוסיפה רבקה.

לסיום, היא מעידה על עצמה, כגננת ביותר מהגן המעורב, מבלי להתעלם מהצורך להכשיר צוותים טובים. כיום מתפקדות כאן שתי גננות שכירות. גננת מקומית לקחה פסק זמן ו„ירדה" לפעוטון מתוך רצון להתנסות ולהכיר שלבי התפתחות מוקדמים של בני טיפוחיה בעתיד.

שילר: השולחנות ממתינים לזמנים טובים יותר

19 ילדים בגיל 6-4 מתחנכים בגן אחד בקבוצת שילר. הגננת, טובה אברהם, סיימה את סמינר הקיבוצים בת"א, והביאה עמה הביתה התלהבות רבה, מוטיבציה ויוזמות: „אירגנתי חצר גרוטאות, סדר יום אחר, וזה ניכר בילדים, ההורים מרוצים, וגם זה חשוב".

המצב הכלכלי מאלץ לתכנן דברים בשיקול דעת נוסף, ולא פעם נדחים הדברים: „המבנה עבר שיפוץ לפני שנתיים, וזה מספק אותנו. יש להחליף שולחנות, אך נמתין בינתיים לזמנים טובים יותר. המאמץ לחסוך בחומרים הוא רב, ואני נעזרת הרבה בקשרים עם קיבוצים באיזור".

צוות מוביל קבוע מסייע ומיטיב עם הילדים ותורם לא מעט לעבודת הגננת. „הבנות בצוות בעלות נסיון בעבודה בחינוך ורובן עברו גם השתלמויות קצרות. אחת נהן כבר מתמידה שנה רביעית, כ„אם בית". בתנאי המשק כיום, אנו בהחלט מרוצות", חותמת טובה.

גווה איתן: חצר גרוטאות מפוארת

„גננת שכירה מבית-שאן עובדת איתנו כבר שנה רביעית והיא ממש אחת משלנו. היא נהדרת, ומעוניינים שתישאר", דברי מיריק שניר, רכזת חינוך בגווה איתן.

בקיבוץ גן מעורב אחד, המסוגל לקלוט עד 24 ילדים, וכיום יש גם גננן. הגן שוכן במבנה חדש, יחסית, המתוחזק יפה. גאוותו על חצר הגרוטאות המפוארת. „הגננת, למרות הכשרתה שלא בסמינרים שלנו, משתדלת להרוויח ולהתעשר מכל ימי עיון והשתלמויות קצרות של התנועה. וכמובן, מפגישות אזוריות עם מלכה האם (ש. אליהו) וכן חוג מטפלות קבוע, שלנו".

כרגע מועמדות 2 בנות להכשרה בסמינר, ובהחלט תיתכן פתיחת גן נוסף. תחילת הלמידה נעשית בגן, ולאחר שנה בבית. בכיתה א' נפגשים הילדים בבי"ס יסודי אזורי עם יתר בני גילם.

עין-המפרץ: לא מוצאים סיבה לשנות שיטה.

עין-המפרץ, קיבוץ ותיק וגדול, ומאז ומתמיד גנים חד-גיליים. שנתונים מלאים. גם כיום לא מוצאים כאן כיום סיבה לשנות את השיטה: „הגננות ותיקות ומנוסות, ועושות עבודה מצויינת", מסבירה שלומית אטר, מ"מית ורכזת הגיל הרך. „באחרונה עלתה הצעה, לבדוק מחדש את נושא הגן המעורב. אך נושאים בוערים יותר ודחופים דחקו את העניין, לפי שעה".

שולה לוינזון, גננת ותיקה, ש„לזכותה" כבר מחזורים רבים. מלמדת כיום בכיתה ג', ילדים שעברה איתם דרך ארוכה החל מהגן. „עכשיו אני קוצרת פירות. כל התהליך הוא יחידה אחת מתמשכת, כאשר הילדים צומחים יחד אתי, בקצב שאני קובעת על־פי התפתחותם". שולה מודעת ליתרונות הגן המעורב, אבל „לי כבר אין כוח לשנות. לדור חדש של גננות — אולי יש כוח".

ברוח הדברים האלה, עובדות במסירות גננות אחרות, ובהן אחת שהצטרפה השנה אל הצוות, כשכירה, ועושה צעדים ראשונים בגן צעיר. אחיד — לאחר שנים של עבודה בגנים מעורבים. אותה גננת לומדת להכיר את יתרונות השיטה בעין-המפרץ.

גננת אחרת, מוותיקות הצוות, מעידה, כי „כשיש גן אחיד טוב, גם כיתה א' וב' טובות וזה כיף לשנות כיום זה פרוייקט רציני ביותר".

בתיה שחף

לפזור את הבעיות

בעולם הפדגוגי (אנגליה, גרמניה, ארה"ב) מגדלים ילדים בשתי השיטות — גן מעורב וגן חד-גילי — ויש מחלוקת, הקיימת גם בתנועות הקיבוציות בארץ. „מי שראה בקיבוץ תרגום למכנה המשפחה היהודית רבת הילדים, בנה מערכת חינוך רב-גילית. מאידך, אלה שראו בקיבוץ המשך לקבוצה בתנועת הנוער, בנו מערכת חינוך חד-גילית", מסביר גדעון לוין, (להבות-הבשן).

הפגישה עם ציפורה ניר (שמרת) וגדעון לוין, אנשי חינוך מנוסים ומלומדים, מתקיימת במרכז לפעילויות הילד ב„אורנים" ובו הגן הפתוח, שליתרונותיו הפדגוגיים יצא מוניטין. כיום ברור, שמה שקורה כאן, משפיע ומקרין על מקומות רבים בארץ.

אחד מיתרונותיו הבולטים של הגן המעורב — היותו כולל גם ילדים בגיל 6—7. „זהו בעצם „היהלום שבכתר', ולצערי, מעט קיבוצים מממשים זאת. הסיבות לכך: הגננות ממהרות „להיכנע' ללחץ ציבורי, להוציא את הבוגרים לכיתה א'" — כך גדעון. וציפורה מוסיפה: „תפקידה של הגננת נעשה מורכב הרבה יותר בכך, שמוטלת עליה החובה ללמד את הבוגרים ולהביאם „מוכנים' לכיתה א'. זאת בנוסף למטלות תיפקוד הגן הרגילות".

אנשי „אורנים" אינם מנסים לשכנע קיבוצים לשנות שיטת חינוך. „כמורה לחינוך", מסבירה ציפורה, „אני מפגישה תמיד את הגננות עם שתי השיטות. גננות מנוסות באות ל„אורנים" ומספרות על עבודתן. התלמידות מתמודדות ומחפשות יתרונות".

בגן המעורב רבים היתרונות מהחסרונות, כך משוכנעים רוב העובדים בו. יוזמות הילד, הפעילות ההרמונית, הלמידה האישית, או בתת-קבוצות. כל אלה חיזקו ואימצו ידי העוסקים בכך. להמליץ בחום על הגן הזה. יתרונותיו בבקשה: לצוות קל יותר לקלוט שישיה אחת מדי שנה. ועוזרים בכך „ותיקי" הגן, הילדים הבוגרים. בפעילות „הלמידה" בגן יכולים להשתתף כולם, לאו דווקא הבוגרים. כך גם בשעת ריכוז מכוון לבני גיל 5-6. תמיד יש טרמפיסטים בני 4, הנהנים מההזדמנות.

גן מעורב אינו נתון כל-כך לחסרי הילודה, ובכך ניתן להגדלה. „אישית אני מעדיף גן גדול. זה מחייב, כמובן, צוות מתאים. הייתי מאחד שני גנים רגילים של 12 ילד בכל אחד", מציין גדעון. „מה גם שזה חסכוני, וחשוב ביותר בימינו..."

בין שני גנים מעורבים ניתן „לפזר את הבעיות". הורימה בגן כזה מונעת יצירת מעמדות ועמדות מנהיגות.

קיימת הפרייה הדדית. עזרה לקטנים, ובחירה חופשית של החברים, והחוזרים לעיסוק ומשחק.

„בשיחות עם גננות, שעברו לגן מעורב. הן ציינו רק יתרונות". מעירה ציפורה. „ועם מוטיבציה גבוהה ניתן לדלג על קשיים כמו טיול משותף, סיפור לכלל הילדים, ועוד..."

אנשי „אורנים" אינם יוזמים, ובעצם, מגיעים לקיבוצים רק על-פי הזמנה. „כשיש כוונה לשנות, והציבור מתלבט, אנחנו מוזמנים לנסות להציג יתרונות ולשכנע", מבהיר גדעון. „אך הקשר החזק הוא דרך הכשרת הגננות כאן".

בזמנו, קרא לזה הקמה"א „קבוצה", והקבה"מ בזמנו קרא לזה „בית". בגן מעורב אין בעצם קבוצה. ירידת משקלה של הקבוצה השלימה וקביעת מנהיגים ו„נחותים" בה, כל אלה גרמו לרבים יותר לקבל מדיניות פדגוגית, שהסירה את הדגש מהקבוצה הגדולה. להורים, שילדם הוא הצעיר בגן (חד-גילי), הגן המעורב פותר בעיות כאלה.

הכח המוביל ג'ון דיר!

1985

דגם 2140

המחלקה למכונות הפועלת במסגרת האגף למכונות וציוד של המשביר המרכזי החלה את דרכה בשנת 1936 כמדור לשיווק מכונות חקלאות כחלק מהמחלקה הטכנית. מתפקידו של המדור למכונות חקלאות היה לייבא מכונות חקלאיות מארצות אירופה וארה"ב ולספקן להתיישבות העובדת, מושבים וקיבוצים.

לאחר מיצוי כל האפשרויות במסגרת המחלקה ומאחר שאף אחד מהיצרנים הקשורים עם המחלקה לא יכול היה להציע קטפת שתתאים לתנאי הארץ נבחרה חב' "ג'ון דיר" היצרנית בעלת המוניטין של 150 שנה. ולקראת שנת 1960 יצא הדור הראשון גם של טרקטורים בעלי מנוע דיזל אופניים מסדרת "10".

בשנת 1963 הופיעה צורה חדשה של טרקטורים אופניים מסידרת "20" שכללה בין היתר את הטרקטור המהולל מדגם 3020 בעל 65 כ"ס. טרקטור זה הפך להיות להיט במשקי הארץ, אחיו הגדול יותר 4020 היה בשעתו הטרקטור המבוקש ביותר בארה"ב וזאת בשל החידוש הטכנולוגי המיוחד, ממסרת הפאור שיפט. כ־500 טרקטורים מדגם 3020 נרכשו ע"י חקלאי הארץ, רבים מהטרקטורים הללו עובדים עד היום, ואחדים הגיעו לגיל 20.

סדרת ה־50 שהמשביר המרכזי משווק כיום הופיעה לראשונה בתחילת 1982 סידרה זו הינה פרי נסיון שנרכש במשך שנים רבות ותוצר של יכולת טכנולוגית יוצאת מהכלל.

25 שנים

JOHN DEERE

אמינות ושרות

1960

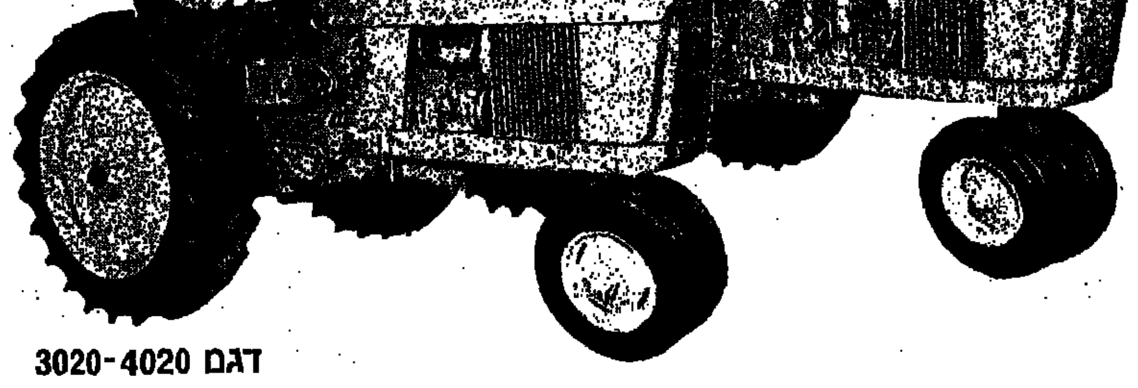

דגם 3020-4020

למעלה מ־7000 טרקטורים ג'ון דיר מכל הסוגים שווקו במשך חצי יובל שנים מ־47 עד 290 כ"ס, כשהגדולים מעל 100 כ"ס הם המובילים במשק החקלאי. קטפות כותנה שווקו למעלה מ־500 יחידות.

המשביר המרכזי, המחלקה למכונות, גאה להיות נציגה של יצרן גדול בעל רמה ומעמד בינלאומי שעימו השיגה כברת דרך ארוכה, ושמחה לחגוג ביחד עם עובדיה ולקוחותיה 25 שנים של עבודה מבורכת בקידום המיכון החקלאי בארץ, והספקה רצופה של מיטב המכונות למשק החקלאי. מתן שרות אמין ואחראי בהתמדה ובמסירות. במשך חצי יובל שנים גובש צוות המונה 160 נשים וגברים, בראשותו של החב' דוד תדמור ובניצוחו של החב' אהוד בכר. ציבור עובדים מסור ומיומן זה נאמן לתפקידו ומזדהה עם מקום עבודתו, במשרדים, מחסני החלפים, במכירות, בשרות, ובמוסכים, כולם תורמים כדי להצעיד את המחלקה למקום הראשון המוביל בשדות ובשוק.

לכל ציבור החקלאים ולקוחותינו הנאמנים אנו מביעים בזאת תודה על האמון שנתתם בנו.

המשביר המרכזי
האגף למכונות ולציוד
דרך השלום 12 תל-אביב טל. 339731 ת.ד. 130 מיקוד. 61001

אוניברסיטת חיפה
אורנים
בית-הספר לחינוך של התנועה הקיבוצית, דאר טבעון, טל: 04-930811

פרסומי אורנים

אל מורי התיכון: —
1. „הקהילה היהודית בימי המשנה והתלמוד" — מיועד לכיתות י'-י"ב
2. „להיות יהודי בימי הביניים — א'" — מיועד לכיתות י'-י"ב
3. „להיות יהודי בימי הביניים — ב'" — מיועד לכיתות י"א-י"ב
4. „להיות יהודי בימי הביניים — ג'" (לעשות או לא לעשות) — מיועד לכיתות י"א-י"ב.

לפרטים נוספים או לייעוץ אפשר לפנות לשרגא בר-סלע מדור הסדנאות ליהדות באורנים טל' 04-930811

מכנסי "רפי" Rafi
להיט לכל גיל

לגברים
נשים
וילדים

המבחר הגדול ביותר בארץ של מכנסיים לגברים, נשים וילדים מבדי ג'ינס, כותנה וסינטטי במחיר בית החרושת.

המכירה במחסן הקיבוצים, המשביר המרכזי ובחנויות [illegible]

מ. ברבר ובנו
בית חרושת למכנסיים „רפי"
ת"א, דרך יפו 9 בית רומנו טל. 656458, 656539-03
פתוח בשעות 8.30-15.00 14.00-17.00

המרכז המקצועי לציוד
טיפוס גלישה ומחנאות

אצלנו תוכל לרכוש ציוד מקצועי מחוץ-לארץ * ישירות מהיבואן

חבלים ✦ אמצעי בטיחות ועגינה ✦ קסדות ורתמות ✦ ספרות מקצועית

✦ תרמילים מחו"ל Lowe
✦ שקי שינה Mountain Equipment
✦ אוהלי סיורים ואיגלו

טיולים וקורסים מקצועיים
בהדרכת מדריכים מוסמכים (עם תעודות)
* ייעוץ והדרכה במקום *

צבי לפידות
פרץ 43, תל-אביב 383266, 03-371016 (ליד התחנה המרכזית)

ג'נט

„כל מה שביקשתי מהם, שיתנו לה פינה לגדול, לצמוח, כדי שבגיל 25 תהא מסוגלת לשכור לה חדר בתל־אביב ולהיות מנקה באיזה בנק או עוזרת במספרה. לא ביקשתי שתהיה חברת קיבוץ. לא הפחדתי שום קיבוץ באפשרות הזו. חיפשתי לה מקום, שיש בו מסגרת כוללנית, שיש בו עבודה וחברה, אולי קצת לימודים, שהאוכל מוכנה. מקום שאין בו הפתעות גדולות וסערות ופיתויים. שהאתמול נראה בו כמו היום, והיום יהיה כמו מחר.

ביקשתי מקום, שיאפשר לנערה איזה שהוא תהליך צמיחה. צמיחה במובן של ביטחון, מינימום של עצמאות והרגלי עבודה ואיזו שהיא מערכת יחסים נורמאלית בין בני אדם."

סיפורו של זהר (28), לשעבר מנהל היחידה לטיפול בנוער באחת העיירות הדרומיות, מה שמכנים: „עיירות פיתוח".

מקום של שיכונים לבנים, המתכערים במהירות, רחוב ראשי אחד ובית קולנוע שמציג את קלינט איסטווד, בתי קפה קטנים, שאשה מכובדת לא תדרוך בהם, מספרות עם פוסטרים של עופרה חזה וואן־אריק, הרבה בתי כנסת ואבטלה כרונית וגם הרבה נערות קטנות, החולמות להיות דוגמניות, שחקניות וזמרות, אבל בינתיים מסתפקות במועמדות לתחרות מלכת היופי המקומית.

סיפורו של זהר (בהשמטות קלות), שסבו וסבתו היו מחלוצי ההתיישבות הקיבוצית בעמק־חפר ובני משפחתו עודם חיים בקיבוץ ותיק מאוד בשרון, אדם צעיר, המאמין שקיבוץ הוא עדיין „חברה סוציאליסטית הומאנית":

„הסיפור של ג'נט מתחיל באותה עיירה לפני שנתיים וחצי. אחת המדריכות שלנו נתקלה בנערה, שנראתה לה עזובה. הנערה סיפרה לה, שהיא רוצה להיות זמרת ומתכוננת ללמוד פיתוח קול. המדריכה התרשמה מיד, שבעיותיה של אותה נערה חורגות מעבר לנורמה והציעה להזמינה אלינו.

לא עברו ימים מספר ובמחלקה התייצבה נערה רזה וקטנה, כבת 17, נושאת בידיה שתי שקיות ניילון — כל רכושה, כנראה. „שלום", הציגה את עצמה, „קוראים לי ג'נט וזרקו אותי מהבית." הצעד הראשון שלנו, במקרה כזה — לנסות להחזיר הביתה.

במהרה גילינו, כי מדובר בבית עם 14 ילדים, האם מופרעת ואלימה, האב שיכור כרוני ולא נמצא בבית.

האם, שדווקא מטפחת את ביתה, פשוט נוהגת לזרוק ולסלק ממנו את ילדיה, ורובם כבר עזבו אותו מזמן. מצאנו גם, כי חלק מאחיה של ג'נט יושבים בבית־סוהר וכמה מאחיותיה נשואות לנרקומנים. סיפור די בנאלי בעיירה שלנו.

לאחר שנתקלנו בסירוב קשה מאוד של האם לקבל בחזרה את בתה, מצאנו לה מקום לינה זמני ועבודה זמנית עד שנתארגן; עבודה במשק־בית וטיפול באיש זקן וראינו שעבודה אינה בעיה לג'נט והיא עשתה את זה על הצד הטוב.

בהדרגה קיבלנו תמונה של נערה נאיבית מאוד, פנטזיונרית מאוד, בדרגת תיפקוד אמוציונאלי של ילדה בת 12־13, אך ללא עקבות של פיגור שכלי, או הפרעות אורגניות, וגם ללא כל סימנים של בעייתיות פסיכיאטרית.

החלטנו, שהנערה, שנפלטה מכל מסגרת פורמאלית, חייבת לחזור למסגרת מחייבת. צריך להבין, מהי העיר הגדולה, או אפילו העיירה הקטנה, בשביל נערה נאה למדי כמו ג'נט. החיה בעולם של פנטזיות, שהיא כבר כמעט אשה, אבל בעצם ילדה. המצב היה שהיתה מסתובבת ברחוב ועושה עיניים לבחורים ובכל פעם שיצאה מהדלת היה קורה לה משהו. מסתבכת עם משהו. פעם אחת היכו אותה שלוש „בנות" מכות רצח בכיכר אתרים, והיא הגיעה לעובדת שלנו פצועה בכל גופה. יום אחד הופיעה, זורחת מאושר, עם סיפור: מחר היא מתחתנת! מישהו לקח אותה טרמפ — „והוא כזה בחור נהדר" — והבטיח לה חתונה... יום אחד היא מתייצבת אצלנו באופוריה: החתימו אותה על „חוזה הקלטות". ישבה הנערה בכיכר דיזנגוף, באו שני חבר'ה, רצו להתחיל איתה, שאלו מה היא עושה, התביישה להגיד, שלא עושה כלום, וסיפרה שהיא זמרת: „יופי", הם אמרו לה, „בואי, בואי נארגן לך קסטה... נקליט אותך וישמעו את זה בתחנה המרכזית...!"

חשוב לציין, שלג'נט לא היתה, ואין לה גם היום, שום היסטוריה פלילית: לא גניבות קטנות, או גדולות — אפילו לא בסופרמרקט, לא זנות. לא סמים.

חיפשנו לה מסגרת וחשבנו על פנימייה. פנינו למוסד הקרוי „הכשרה צעירה" (מסגרת פנימייתית של נערים משכונות מצוקה). מבחינת נתונים אישיים (השכלה, אינטליגנציה, אישיות), נראה היה לנו, שג'נט מתאימה. מה גם, שהיתה כבר בגיל ששום פנימייה פרט ל„הכשרה צעירה" — לא תקבל אותה. ואכן, באותו מוסד — שהיו לנו בו כבר כמה נערים ונערות מהעיירה שלנו — קיבלו אותה לחברה של בני גילה.

מה שקרה שם, תופעה שחוזרת גם במקומות אחרים, שהנערים והנערות האחרים פשוט התעללו בה. עד כדי הטמנת נעצים במיטתה. אני מעריך, שזו תוצאה של הדימוי שהיא יוצרת לעצמה בכל חברה שהיא נמצאת בה. שפלת רוח כזו. מנסה למצוא חן בכל מחיר. מדליקה לך את הסיגריה לפני שהחלטת, אם רצונך לעשן. מרפדת את כסאך בכרית, כשרואה שאתה מתכוון לשבת.

התתנחנות דביקה כזו מאוד מעצבנת ילדים בגיל הזה, מה עוד, שהמדריכים באותו מוסד מאוד אהבו אותה וזה הוסיף שמן למדורה. היא היתה שם נורא אומללה, ולא היתה ברירה, ונאלצנו להוציא אותה.

הנערה עזבה את המוסד הזה (שהיה בצפון הארץ), חזרה לעיירה והחלה שוב לשוטט. ישנה במקלטים, או ישבה כל הלילה, רועדת מקור, ליד הדלת של המחלקה שלנו. היינו מגלים אותה בבוקר, כחולה מקור, מפוחדת, עם שתי שקיות הניילון שלה. אוצרותיה שהלכו והצטמקו, הלכו והתגמדו עד שהפכו לשקית אחת ואח"כ גם האחת כבר לא היתה.

חרדנו מהשוטטות הזאת. חרדנו, שסופה יהיה כמו של בנות אחרות, שמישהו מיושבי בתי הקפה ברחוב הראשי „יאסוף" אותה לביתו ולאחר שישכב איתה כמה פעמים ישלח אותה לרחוב „לעבור".

ניסינו לשלוח אותה לפנימייה בירושלים, הקרויה „בית הצברית" (פנימייה לבנות משכבות מצוקה). הם איבחנו אותה והשיבו לנו, שאינה מתאימה להם, מפני שהנערות האחרות פשוט יאכלו אותה. רבות מהנערות שם הן נרקומניות לשעבר, נערות אלימות מאוד וחבל על ג'נט.

פתאום הצבא החליט לגייס אותה. בתחילה התנגדנו. אחר־כך חשבנו, שאולי כמסגרת טיפולית שיש לבנות בצבא, הקרויה „בנות יחס", אולי שם היא כן תסתדר, ולכן לא היינו מספיק תקיפים בהתנגדותנו.

גייסו אותה והיא גמרה איך שהוא טירונות, ומיד אח"כ איזה חייל פיתה אותה והכניס אותה להריון. אחרי שלושה חודשים בצה"ל היא חוזרת אלינו לעיירה עם מכתב מהמפקדת שלה, המודיעה לנו על החזרת „הפיקדון" ובמצב בריאות „מיוחד". מאחר שעברו כבר יותר משלושה חודשים, ג'נט נאלצה לעבור לידה ממש, וזה היה לגביה סיפור די טראומטי, שהחמיר עוד יותר את בעייתה.

שוב היינו איתה על פרשת דרכים. מה עושים עכשיו? ואז התחלתי לחשוב, שהדבר היחידי שעוד אפשרי ולא נוסה איתה הוא „חברת נעורים" לאדם אחר. לא פנימייה, לא קבוצה של בני גילה, שאיתם קשה לה להסתדר.

ואז עלה בי רעיון הקיבוץ. תפסתי, שבעצם קיבוץ הוא המקום המתאים ואולי היחידי שנותר לג'נט לפני ההתדרדרות הגדולה. כי קיבוץ זו מסגרת כוללנית, מחייבת, מקום שיבטיח לה צמיחה איטית, בלי סערות גדולות.

חשבתי על קיבוץ מעורר סיבה. היה נראה לנו, שיכולת הספיגה של החברה הקיבוצית כלפי בודד כמו ג'נט גדולה יותר מאשר משפחה [illegible] (משפחה אומנת) בעיר. בקיבוץ היא אינה צריכה לגור איתך באותה דירה, אינה צריכה לאכול איתך ליד אותו השולחן כל הזמן, אינה צריכה להשתמש בשרותים שלך ובמקלחת שלך. אמנם היא איתך ובקרבך, אבל לא מונחת כמו ריחיים על הצוואר. ויש לה עבודה, שבעיר, לנערה כמותה קשה מאוד להשיג.

לא חשבנו ולא ביקשנו לעשותה חברת קיבוץ. לא זאת היתה המטרה. אבל האמנו, שהקיבוץ, כחברה בעלת מודעות לבעיות חברתיות, יכולה להיות פרטנר מתאים לפתור את הבעיה. מאותו רגע התחלנו (העובדת השנייה ואני) במסע, שאני קורא לו מסע יסורים: מקיבוץ לקיבוץ. לנסות להסביר, להתחנן. ופנינו רק לאותם קיבוצים, שמשום מה, היה לנו רושם, שנמצא בהם אוזן קשבת.

ניסינו את מזלנו בקיבוצים צעירים וותיקים, בקבה"א ובתק"ם, בגליל ובנגב, בדרום ובצפון. והתוצאה: 15 תשובות שליליות וחד־משמעיות. התשובות התחלקו לשתיים: אלה שדחו אותנו כבר בסוף השיחה הראשונה — בין שהיה זה המזכיר ובין חבר שהוסמך לשמוע אותנו; ואלה שדחו בבקשה בפורומים שונים ודחו אותנו אחר־כך. התשובות היו — החל מ„מאוד מצטערים, אבל עכשיו בדיוק אין לנו אף חדר פנוי", ודרך [illegible] אותנו. למה תמיד דווקא קיבוצים", או: „יש כבר מספיק מעורבות חברתית, יש כאן חבורת נוער ואנחנו משקמים אסירים". וגם: „בחייה, לנו מספיק בעיות עם הצעירים שלנו!"

היו גם תשובות שגילו, שלקיבוץ בכלל [illegible] עדיין עקרונות: „אני עקרונית לא מסכים [illegible] שלך. למה אתה חושב, שהקיבוצים צריכים [illegible] פח הזבל של החברה הישראלית?" תשובות [illegible] כללו את המלים 'מסיבות פנימיות': „מסיבות פנימיות של הקיבוץ, הוא לא במצב שהוא יכול לקלוט". היו תשובות, שהצביעו על החשש, שנוכחותה של ג'נט תערער להם את האיזון המיני: „יש לנו בקיבוץ ארבע רווקות ואין [illegible] רווק ואי אפשר להכניס עוד רווקה" או „יש [illegible] הרבה בעיות עם הרווקים והרווקות והחבר'ה הצעירים מאוד מסוגרים ולא יסכימו שתיכנס עכשיו עוד בת".

בהדרגה תפסתי דבר מדהים: הקיבוצים, לפחות אלה שפנינו אליהם רואים רק את עצמם, עסוקים רק בעצמם. והשיקול היחידי המנחה אותם: מה תעשה להם קליטתה של ג'נט. והאנושי מתגמד כולו לנוכח העוול הנורא שייעשה לארבע רווקות, אם תיכנס לשם רווקה נוספת. והיו תשובות, שלא ידעת אם לצחוק או לבכות: „ארבע מאות דונם כותנה נרטבו לנו בגשם, ואתה חושב שיש לנו עכשיו ראש לזה שלך...?!"

והיו קיבוצים, ולמען כבוד תנועתם וזכויותיה בעבר אמנע משמות, שפשוט זרקו אותנו מכל המדרגות — בין שהיה זה בעדינות: „אין לנו [illegible] להעלות את זה, אנחנו עכשיו מסובכים עם הצעירים"; ובין שהיה זה בגסות: „תשמע, אתה לא צריכים, זה בכלל לא מעניין אותנו הסיפורים שלך, אנחנו לא לשכה סוציאלית" — והזמינו אותנו לארוחת ערב... אגב, תמיד דאגו שלא נצא גם מאוכזבים וגם רעבים.

מכל מקום, אני יודע, שעשיתי רושם טוב על הקיבוצניקים: לפחות בקיבוץ אחד הציעו לי לנסות... „תראה, את ג'נט איננו יכולים לקלוט, אבל בעצם, למה אתה לא תבוא לנסות אצלנו... נשמח מאוד לקבל אותך ואת משפחתך להתארחות. נראה לנו, שאתה אדם, שיכול לתרום לחברה..."

ואי אפשר בלי מצבם הכלכלי הקשה של הקיבוצים: „המצב הכלכלי שלנו לא מאפשר לנו עכשיו קליטות..." ולא עזר, שהיינו מוכנים לשלם וגם ג'נט תעבוד. לשאלה, מדוע מתנדבים מהולנד כן ונערה מסכנה מעיירה שכנה — לא, על זה לא קיבלנו תשובה.

שוב ושוב חזרנו והסברנו, שאנחנו לא מבקשים שיקבלוה כקליטה, או למועמדות, או כתלמידה. שיקבלוה כפרוייקט טיפולי לתקופה מוגבלת בזמן (חשבנו על שנה וחצי, אך לא העזנו להציע יותר משלושה חודשים של נסיון) ואם תתפקד טוב, אפשר יהיה לבקש את הארכת האירוח. הסכמנו גם לשבועיים, אירוח של שבועיים. שרק יסכימו לראות את הנערה, שיבדקו אם היא נחמדה להם, אסתטית להם. ואנחנו, במחלקה, הלא נמצאים בסביבה כל הזמן, באים לבקר את הנערה לפחות פעם בשבוע, כל הזמן עם היד על הדופק ובכל בעיה הכי קטנה באים ולוקחים אותה בלי שלקיבוץ יהיה אפילו צורך להסביר, למה ומדוע, הם לא יישארו איתה תקועה. הסכמנו להכל, רק שיסכימו לראות אותה. ושום דבר. הם עסוקים בעצמם.

אינני מכחיש, שהיו גם בעיות אמיתיות בנושא הזה. לא בכל קיבוץ ניתן למצוא משפחה מאמצת מתאימה. בקיבוץ צעיר אחד בנגב אמרו לנו, שאמנם יש רצון, אבל כולם־שם צעירים, ואין משפחות מאמצות, אין מי שיקח אותה.

החלטנו לנסות ללכת דרך המרכזים של התנועות בת"א. אבל אלה הפנו אותנו חזרה לקיבוצים והקיבוצים הפנו אותנו למרכזים וחוזר חלילה... החלטנו לנסות דרך אחרת. אולי קצת הבה נתחכמה להם: קודם למצוא משפחה מאמצת ודרכה להכניס את ג'נט.

התקשרנו למשפחה באחד הקיבוצים הגדולים ליד קרית גת והשגנו את הסכמתה. זו משפחה מאוד בסיסית בקיבוץ הזה, עם עמדת כוח, וחשבנו, שהפעם זה ילך.

הם הביאו את זה למזכירות ולחצו. אבל דחו אותם בנימוק, שיש החלטה בקיבוץ, שהוא מעדיף חיילות בודדות, או שירות לאומי, ואין ביכולתו להתגייס גם לעניין הזה. שוב נכשלנו.

הטרמינולוגיה הזאת של גיוס והתגייסות, גם זה היה מוטו חוזר בתשובות שקיבלנו. תמיד הם מגוייסים: מגוייסים לזה ומגוייסים לשם. רק לא רואים, בלי כל ההתגייסות, נערה צעירה ואומללה, שצריך לתת לה בית.

בעצם, אולי גם אנחנו במחלקה אשמים. אולי לא מצאנו את הדרך, איך למכור לקיבוצים את הבעיה של ג'נט. אם באתי ואמרתי, שלנערה אין לאן ללכת, אין לה בית, מיד הכנסתי אותם לחרדה, לבהלה, שהנערה תיתקע אצלם. והם, בגלל יסורי המצפון שיהיו להם, לא יהיו מסוגלים לזרוק אותה. אז יותר טוב שלא להסתבך עם עניין, שעלול לעלות להם ביסורי מצפון. בכלל, אנשים שאין להם בית, זה דבר שנורא מפחיד קיבוצניקים. או באתי ואמרתי: יש לה לאן ללכת. לא תרצו, היא לא תתאים, אני דואג. אני מוריד מכם את האחריות (ואת יסורי המצפון). ואז מה שקרה, שהם באמת לא דואגים... את המילכוד הזה לא הצלחתי לעבור.

בשלב מסוים של המסע הבנתי, שהם פשוט נאטמים. נאטמים וזהו. וככל שניסיתי בכל כוחי להעביר את התחושות שלנו, לספר על הבעיה של ג'נט — הם נאטמו יותר. שיעזבו אותם מכל הסיפורים האלה, הם כבר שמעו אותם. הם מכירים אותם. אין לה איפה לישון? היא ישנה במקלט? שתלך ללשכת הסעד!

פה ושם, לתקופות קצרות, הצלחנו להוציא את ג'נט מהעיירה. פעם הצלחתי לסדר לה אירוח אצל קרובי משפחתי בקיבוץ בסביבת אשקלון ובקיבוץ שני הסכימו חברים שלי לקבלה לאירוח לתקופה מוגבלת.

ראש השנה הגיע (זה היה בדיוק לפני שנה) ואין סידור לג'נט. החלטתי, מיואש, לנסות להחזירה הביתה. חג יהודי, אמא מרוקאית מסורתית, אולי. הגענו איתה הביתה והאם פשוט הסתערה עלינו עם סכין מטבח ענקית. לא היה מה לעשות יותר. לקחנו אותה, עובדי המחלקה, אלינו הביתה. חודש וחצי שהיתה אצלי ושלושה חודשים אצל גילה (העובדת השנייה). בשביל משפחה בעיר זו סיטואציה די בעייתית: הדירה קטנה ולג'נט — בכלל קצת טיפוס של פיל בחנות חרסינה — אין חדר והיא גרה במרפסת. ישנה על מזרון על הרצפה. אין לה פרטיות, אין לה אפשרות להביא אורחים, לבוא ולצאת מתי שרוצה, כי זה מפריע למשפחה, מרגישה לא נוח, ממולכדת, כל הזמן חוששת להפריע. ומשפחה זה לא רק אתה. יש גם אשה בבית, שהרגלי ההגיינה של הנערה לא מקובלים עליה, בלשון המעטה, ופתאום נסו קיבוץ גדול של השומר־הצעיר בדרום נתן תשובה חיובית.

הסכמנו כמובן, בשמחה, לכל התנאים ולהסתייגויות הרבות, שהמזכיר ניסח אותן בלשונו כך: ראשית הם לא מוכנים שהיא תיהפך ל„מורון" של החבר'ה (נורא מעניין, אם ביטוי כזה עלה בדעתם לומר לגבי נקלטות אחרות). שנית, לא מוכנים שיגיעו לבקר אנשים מהעיירה (חברים, משפחה) לקיבוץ. בנוסף לאלה, הזהיר המזכיר, כי צפוי לג'נט בידוד חברתי, „כי אין להם צעירים". ובאמת התעוררה בעיית הבדידות. תמיד היתה לבד.

הבדידות הזו היתה אחת הסיבות, שלאחר חמישה חודשים הם אמרו לה ללכת. המזכיר, בחור צעיר ומצפוני, אמר לי: „אני לא יכול יותר לראות את התמונה הזאת, ככה חמישה חודשים, שהנערה תמיד אוכלת לבד". התאפקתי, ולא שאלתי אותו מדוע במשך כל התקופה הזו לא הקל את יסוריו והצטרף לנערה. או הזמין אותה להצטרף לשולחנו. יש להם, כבר אמרתי, לקיבוצניקים, יסורי מצפון ורגשי אשמה משונים.

תופעה אחרת, שלא ידעתי איך מתמודדים איתה, היא תחושת השליחות, המפעמת בקרבם של חברי הקיבוץ, ברגע שמגיע מישהו מבחוץ — יש חברים שחייבים מהיום הראשון להעניק לו את ערכי הקיבוץ, לחנך אותו להיות איש משכיל, לשמוע את בטהובן. לא הבינו, שלא ביקשנו דבר מלבד שקט, שנותן לנערה אפשרות צמיחה.

רוצים מצב סטאטי לחלוטין, שיביא לרגיעה. היה נראה להם, שלא קורה איתה כלום: בסדר, היא נמצאת פה, היא עובדת, הולכת כמו כולם לחדר האוכל, ישנה, וחוזר חלילה... היא לא מתחנכת! הם לא מילאו את יעודם.

רק בקשה אחת היתה לג'נט: שיעזרו לה להתקדם בעברית (היא כותבת וקוראת ואצל גילה בבית אפילו התחילה לקרוא ספרים).

היא קיבלה מורה, חברה ותיקה, שיום אחד הזמינה אותי וביאוש מוחלט הכריזה, ש„הנערה לא תהיה חברת קיבוץ, כי היא לא מסוגלת להבין מה זה חברה שוויונית. וכמה שמסבירים לה, היא לא תופסת, שחדר אוכל הוא לא כמו מסעדה..."

לאחר חמישה חודשים החזירו לנו את ג'נט. לאחר שכמה מאחיותיה החלו להופיע בקיבוץ ושהיה קרוב מדי לעיירה, והקיבוץ וגם ג'נט נכנסו מזה ללחץ.

למרות הכישלון, זו היתה תקופה חשובה, וג'נט התחילה להירגע. החלטנו, שמוכרחים להמשיך ולמצוא קיבוץ אחר. אולי צעיר יותר, ששם יהיה מימד חברתי נוסף.

לאחר כמה סירובים נוספים, מצאנו את הקיבוץ הזה בערבה. קיבוץ של עירוניים בלבד. שם פתחו לפנינו את הדלת מיד ובלי שאלות. אפילו שיש שם, באותו קיבוץ, 22 רווקות ורק חמישה רווקים. מצאנו משפחה מאמצת, שנורא משתדלת, וגם אם קשה לה עם ג'נט, היא מתמודדת ולא מוותרת.

בעבודה מאוד מרוצים ממנה: היא מפעילה את מועדון החברים, קישטה אותו וטיפחה אותו ויתר הזמן עובדת בחדר האוכל.

נודע לי, שאפילו חושבים לצרפה לוועדת התרבות, כאחראית על קישוט ופרחים. פעם ראשונה היה לנערה טוב בחייה.

בקרוב, האסיפה שלהם צריכה להחליט. ביקשתי מהם, שיתנו לה שנה. החיים בקיבוץ הזה הם הצ'אנס האחרון של הנערה. אם לא הקיבוץ הזה או כלום. רק הרחוב נשאר.

במסעותי עם ג'נט בין הקיבוצים נשאלתי, לא פעם ולא פעמיים, מדוע אני מטריח עליהם את הבעיה הזו.

באיזו זכות, שוב ושוב, פונים אליהם. מדוע אף פעם לא פונים לתושבי צפון תל־אביב והכרמל והרצליה?

מדוע חושבים כולם, שאנחנו, פחות מ־4% של האוכלוסיה, יכולים לפתור את הבעיות של כל עם ישראל?

אז התשובה שלי, שקיבוץ לא צריך ולא חייב לאף אחד. הוא חייב את זה רק לעצמו".

עמירם כהן

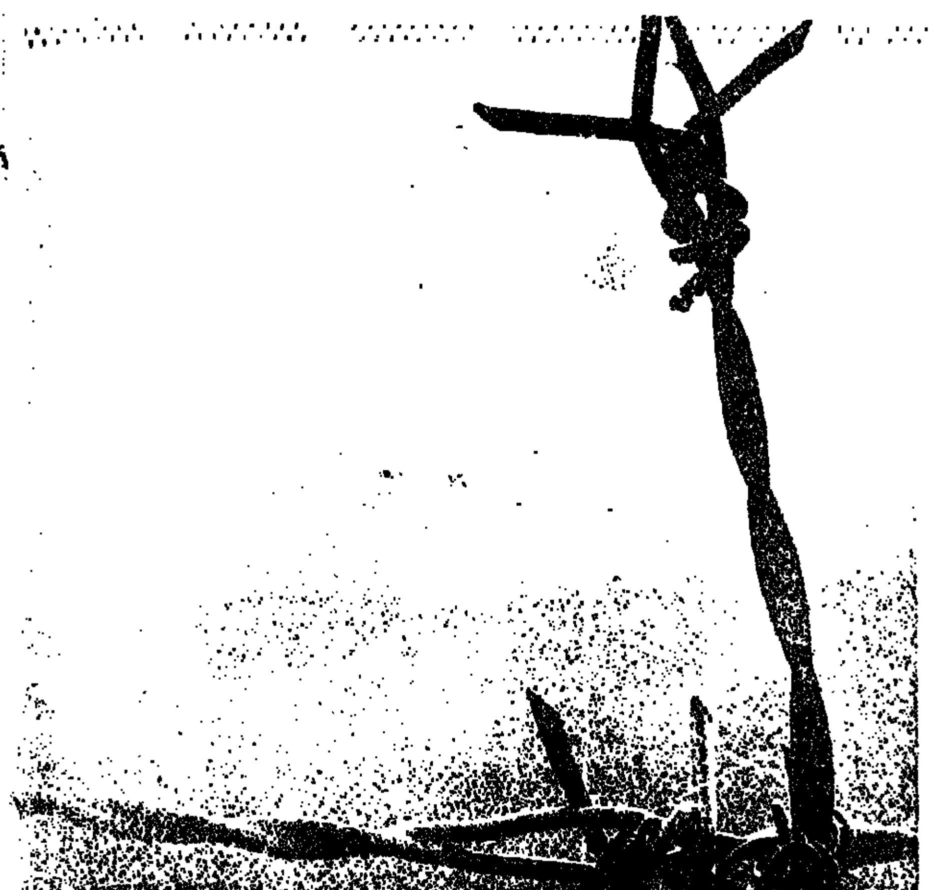

מי מפחד מ-CATV?
אנו מציעים מערכת טלויזיה בכבלים שפרושה - מערכת בעלת מוקד קליטה מרכזי משוכלל — אליו מחוברות כל יחידות הדיור באמצעות כבלים. ה־ ערוכה להתרחבות עתידנית.
תנאי אימון מיוחדים לתנועה הקיבוצית!
מערכות טלויזיה בכבלים C.A.T.V
מ. מינין שיווק והפצה בע"מ
רח' ישעיהו 36 ת"א, טל. 462306, 444722

אסמור בע"מ
מבצע הנחות ענק לחברי קיבוצים ומושבים
מערכות סטריאו
טלוויזיות וידאו ורמקולים
„אסמור" — העליה 25, ת"א
טלפונים 830605, 03-384910

משורי כריתה וגיזום המעולים בעולם
STIHL
מפיצים ראשיים: ש. ונציה ובניו בע"מ
הגדוד העברי 2 תל־אביב, טל. 03-382553
הפצה לצפון: מ. רוזנבלום בע"מ
דרך העצמאות 49 חיפה 04-661985 04-664891
סוכנות בלעדית VENECO SYSTEMS TRADING

צא מהקפאון!
היום עוברים למכולת קירור ניידת הניתנת להעברה ממקום למקום!
לאמקו מבנים בע"מ - מגוון מכולות קירור לשימוש במשתלה במפעל מזון במחסן מזון חדרי־קירור להרכבה על משאיות ולכל מטרה שימושית אחרת.
בוא לבחור את מכולת הקירור המתאימה לצרכים שלך. הצוות המקצועי שלנו עומד לרשותך.
אמקו מבנים בע"מ

סולרואיר
וילונות גליליים
וילונות גליליים.
מסכי הקרנה.
מסכי האפלה.
רשתות ורטיקליים.
דלתות הרמוניקה (אקורדיאון).
סנלים (מחיצה יפנית).
דיזנגוף 282 ת"א
טל: 456241, 441178
המפעל; טל: 252953

רודאו
רכזי חקניות בחרו בנו!!!
הקבקב מס 1 בארץ!
כתובת המפעל: נחלת יצחק 56, תל־אביב

יוחנן קרבורטורים
המנוע מגמגם? שותה דלק? הפתרון:
יוחנן מכון לקרבורטורים
200 מ' אחרי תחנת דלק פז
כביש ק.אתא בחצר אחים אוזלאי
טל.728395

"נתלי אינטרנשיונל"
יבואנים בלעדיים לבדי כותנה אמנותיים לדקורציות, לעבודות יד, רפוד, וילונות, כיסויי מיטה והדפסות בד לתמונות.
בין לקוחותינו נמנים קיבוצים רבים
פרוייקטים של מיטב מוצרינו ניתן לראות בקיבוצים:
מזרע, גת ומרחביה
דיזנגוף סנטר, קומת חנשר, תל־אביב טל. 03-285378

סאסאדנט מעבדת שיניים
קבוץ סאסא ד.נ. מרום הגליל
טל' 88505/6, 069-88542
סאסאדנט
היא מעבדת השיניים האזורית לכל קיבוצי הצפון
ברכותינו לקיבוצים שהצטרפו אלינו לאחרונה

באין אורחות חיים

לאחר עשרות שנים של קיום וכל תהפוכות הנסיבות, החיים בקיבוץ מתנהלים עדיין לאור הגרעין הרעיוני של הראשונים והמבנה הבסיסי שהקימו. חסרונו של „שולחן ערוך", תקנון ומנחה לדרך החיים הקיבוציים, גורם ויגרום צער לפרט וחולשה לכלל

הדבר שאני באה לטעון כאן, באוזני חברי הקיבוץ כולם — בקיבוץ הארצי ובתק"ם: שאין לנו עדיין, לתנועה הקיבוצית כדרך חיים — אין לנו „שולחן ערוך", חוקה, תקנון מנחה, וברצוני להצביע על כך, שחסרונם גורם ויגרום הרבה צער לפרט וחולשה לכלל.

אינני מתכוונת לחוקה מחייבת, כי אם לתקנונים כתובים, שתפקידם לשמש מאגר מנחה לכל קיבוץ, בכל בעיה עקרונית שייתקל בה.

את המונח „אורחות חיים" אני שואלת מחוברת בשם זה, שהופיעה בשנות החמישים בקיבוץ המאוחד, להנחות בבעיות חברה בקיבוץ (נדמה לי, שהיוזם והמבצע אז היה אהרון ציזלינג).

התנועה הקיבוצית קיימת: מאות ישובים פזורים ברחבי ישראל הקטנה. בקיבוצים אלה חיים אלפי בני אדם. איש ואשה, ילד וזקן. הקיבוץ — צורת החיים בה הם חיים — שונה מכל מה שמקובל בעולם, לארצותיו ומשטריו.

כמעט לא יאמן, שחיים אלה בקיבוץ — שונים וייחודיים כל כך — מתנהלים, בעצם, לאור גרעין רעיוני, שהנחה את ראשוניו, מבנה־בסיסי שהקימו, ולאחר עשרות שנות קיום ובכל תהפוכות הנסיבות — הריהם מתנהלים עדיין מכוח עצמם. קרי — לפי החלטות דמוקרטיות בקיבוצים השונים, בכל זמן נתון. בכל ישוב וישוב, בעבודת נמלים — יוצרים את החיים האלה, משנים ומשמרים.

בכל אלה: כמעט ואין חשיבה תנועתית מלווה, שתגבש בנסיבות המשתנות את מערכת־הערכים, שתתווה דרך כדי למנוע תעיות וטעויות, שבכוח היחד התנועתי תחזק כל ישוב קיבוצי בחיפושי הדרך.

עבודה: תחושת אחריות ותחושת יצירה

בתחום חיי הקיבוץ תופסת העבודה מקום יסודי: שליש היממה אנחנו „מבלים" בעבודה, ואם להפחית מהחשבון את שעות השינה — הרי זה כמעט מחצית משעות הפעילות שלנו.

גם בהיבט נוסף — המאזן הכספי — העבודה ופירותיה היא המרכיב היחיד להכנסתנו; הצד השני של מטבע הצריכה ויתר ההוצאות.

העבודה בקיבוץ — הרי זו הצלחה עצומה, הישגיה ברורים. מקיפים את כל ישובי התנועה הקיבוצית:

● אין חוסר עבודה. המשק הקיבוצי, לאחר שנות נסיון וחיפוש ראשונות — יוצר מקומות עבודה מתרבים והולכים.

● העבודה היא יעילה. מכניסה. מאפשרת קיום בכבוד מהכנסותיה.

ברור לחלוטין, שאדם, חבר קיבוץ, מסוגל לעבוד היטב, בחריצות וביוזמה. גם כשאינו מקבל טובת הנאה אישית מהכנסתו בעבודה.

אלה ההישגים והם מרשימים. אך בכוונתי להצביע על החולשות. האם, במקום כלשהו, ישנה הנחיה כלשהי — כיצד צריכה העבודה להתבצע בקיבוץ? מהי „קבוצת עבודה" בקיבוץ? מהו צוות „ענף"? — מי הגדיר זאת?

המשק היצרני מורכב מ„ענפים". ישנם מרכזי ענפים, רכז משק רכז עבודה, תוכנית השקעות. זו המסגרת כלפי מעלה, הפועלת בכל ישוב קיבוצי.

אבל, כלפי מטה, בתשתית — מהו „ענף"? מה הן זכויותיו ומגבלותיו של רכז ענף? — כיצד הוא נבחר לתפקידו, מה משך השנים של נשיאתו בתפקיד זה ומי קובע זאת?!

האם יש חובה על מרכז הענף לקיים ישיבות ענף סדירות? האם יש חובה על מרכז ענף, שהחלטות משמעותיות, כמו תוכנית־שנתית, ו/או הגדלת/הקטנת הענף, יידונו ויוחלטו בצוות?

ועוד זאת — מי מצוות העובדים זכאי להשתתף בהצבעה בדיונים אלה ומי עדיין לא (תקופת מועמדות בענף של x זמן).

הקדמתי והצבעתי על ההישגים, בשביל שנוכל להבחין בממדי הבעיה: „בסך הכל", „בממוצע" — הכל מתנהל כסדרו. הצוותים עובדים בצוותא. המרכזים נבחרים מבין הצוות. אבל — מה אם לא?

במציאות — יכול מרכז ענף להגיש תוכנית שנתית מבלי לשתף את הצוות. יכול מרכז ענף לשתף בדיונים כאלה רק צוות מצומצם בלבד, ולפי בחירתו. ואפשרי גם, שחבר בעל ידע לא ישותף בדיונים — בשל חוסר סימפטיה של רכז הענף כלפיו.

חומרת הדבר היא בכך, שבכל המקרים האלה — אין לחבר שום דרך תקינה — למחות. פשוט, מפני שאין בכתובים, ברחבי התנועה הקיבוצית, שום הנחיות כיצד צריך להתנהל ענף בישוב הקיבוצי.

בנושא הקיפוח האישי — „בחוץ", מכוח הצורך בהגנה הדדית, יש ועד עובדים, שעוזר לפרט במקרה קיפוח. בקיבוץ, כיוון שזהו הבית — אין קיים מנגנון להגנת זכויות הפרט, במקום עבודתו, בענפו. חבר המרגיש קיפוח מבחינת הזכות להשפעה — אין לו כלל כתובת לפנות אליה בנדון.

ואספר כדוגמה מעשה שהיה: פעם, בענף החקלאי בו עבדתי, עמד חבר חדש לעזוב. ניגשתי ושאלתי אותו — מדוע? והשיב לי תשובה, שהדהימה אותי: „במקום עבודתי הקודם, כשכיר, שיתפו אותי יותר מאשר כאן..."

נדהמתי. אך במחשבה שנייה ידעתי, שצדק. באותו ענף, באותה עת, בדיון שהתקיים לקראת העונה החדשה, נאמר כך: הוכנו כאן „עשרת דיברות", שסוכמו בצוות מצומצם. מי חותם עליהן... (נמצאה רק אחת חצופה — אני — שהצעתי עוד שתי דיברות).

בנושא העבודה יש להוסיף לכך את הסוגיה של ענפים קטנים, או ענפי משנה. ומידת האוטונומיה שלהם בתוך הענף: מכבסה — האם היא ענף נפרד, או בן־ענף לענף הבגד? מה זכותה של מבשלת דיאטה — לקבוע את רמת המצרכים בתחומה, בהתאם לידע שהשתלמה בו?

בהקשר יותר רחב: האם הקיבוץ מעודד חלוקת אחריות בתוך הענפים, שלחברים הקבועים בענפם, יימצא ברשותם תחום אחריות ועבודה אישי — בין בצורה „אנכית", למשל ברפת, שאחד אחראי להזנה, שני — לבריאות העדר ושלישית — למכונה במכון החליבה; ובין בצורה „אופקית" — של אחריות כל אחד מהחברים לגידולה של חלקה אחרת בשלחין.

האם אנחנו רואים בפיתוח האחריות האישית בעבודה — פתרון נכון יותר, קיבוצי יותר, מותאם לדרך חיינו — לטובת המשק ולטובת כל פרט בו?

במלה אחרת — עד היום לא עיצב הקיבוץ מערכת מנחה לגבי מבנה הצוות — בהתחשב במכלול הצרכים של הענף, ניהולו, וכן מה הזכויות והחובות של החבר בעבודה היומיומית ובשיתוף בהכוונת הענף. זכויות, שיאפשרו לחבר לתת את מיטבו בעבודה ולקבל החזר מהעבודה, בתחושת יצירה.

מה שמסתמן בתחום העבודה: התנועה הקיבוצית גילתה כישרון מעולה לקליטה ויישום חידושים בכל שטחי החקלאות והתעשיה.

בתנועות גם הוקדשו זמן ומחשבה לניסוח תקנונים בדבר שעות העבודה (גיל, אמהות). בכל אלה — אין התייחסות עקרונית למהותה השונה של העבודה בחיי הקיבוץ.

● ● ●

אותה בעיה נוכל למצוא במרבית תחומי החיים בקיבוץ: למידת מסגרות ותכנים חיוביים מהחוץ הלא קיבוצי — נעשית בקלות ובצורה טובה. אך חסר בצידה חיפוש, מציאה ויישום — של המייחד אותנו, בדרך החיים שבחרנו.

כדוגמה ראשונה היתה העבודה. דוגמה שנייה — נסיון לנתח את הנעשה בתחום הצריכה הגדול ביותר — מערכת האכילה.

חדר האוכל: מסעדה או בית?

מהו מקומו של חדר האוכל בחיי הקיבוץ? זהו חדר־אכילה שאין לו מקבילה בשום מקום בעולם, שייחודו — כייחודו של הקיבוץ: הוא מרכז את חיי הקהילה. יותר מ־70 שנה עברו מאז ייסוד הקבוצה הראשונה בדגניה. דרך ארוכה ושינויים רבים חלו: מקבוצה אינטימית לקיבוץ גדול. ממצוקה של דלפונים — לשפע בישובים הטובלים בירק. כל „חדר" מגורים הפך „דירה" ובו פינת אוכל, הקרויה גם „מטבחון".

ואף על פי כן: חדר האוכל הוא גם מסעדה גדולה, המספקת את עיקר המזון לציבור האוכלים בו. אך גם — בית, הבא לספק לאוכלים — את הטעם החווייתי־חברתי של אכילה בצוותא.

מערכת האכילה מחולקת לשניים — חדר אוכל ומטבח. והנה, שימו לב: בדרך כלל מתגבש בכל קיבוץ צוות מבשלות, הלומד את מקצועו ומתמיד בו ומקדם בכך את טיב האוכל המוגש. על מערכת המטבח מופקדת אקונומית („מחסנאית" בקיבוץ הארצי), שתפקידה לדאוג לרמת האכילה, מבחינה כלכלית ומזונית, ולקדם טכנית את המטבח.

לעומת זאת — העובדים בחדר אוכל עובדים בו בתורנות (חודש? 3 חודשים? חצי שנה?). הצד המשותף הוא, שבמרבית הקיבוצים אין בחדר אוכל צוות, הרואה בו את מקום עבודתו. אין אם־בית. אין מישהו המתייחס לקידום ההגשה והרגשת הבית של האוכלים (והעובדים — דווקא מחבבים את חדר האוכל, כשהוא ריק מאוכליו...).

אותו המצב מצוי בהיקף הארצי־תנועתי: יש ועדת מטבחים, יש קורסים לבישול. אך אין ועדה לליווי חדרי האוכל, ואין קורס ללמוד איך עובדים בו.

אם זהו הבית שלנו — איך יתכן שנטפח את טיב האוכל ולא נתייחס כלל לטיב ההגשה, להרגשת האדם האוכל, לצרכים המיוחדים של הפרט? הלוא אפשר היה, בעולם המודרני וההישגי שלנו — להגיע להרבה יותר גוון במבחר, להרבה יותר התייחסות לפרט, לטעמו ולבעיותיו. וגם — לטיפוח היופי והאסתטיות באולמות הנרחבים שבנינו.

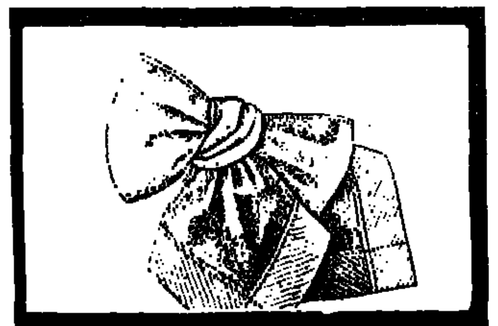

מחסן הבגדים: מה עם הצד הערכי?

גם כאן נמצא התייחסות דומה או — חוסר התייחסות דומה: התנועה הבין־קיבוצית הקימה מחסן הלבשה רחב ויפה, המהווה עזר טכני למחסנאית (קומונארית, בקיבוץ הארצי) — במילוי תפקידה. אך בצד הערכי — אין קיים שום מוסד — ועדה בין קיבוצית, קורס — שיסייע למחסנאית למלא את תפקידה, מן הצד החברתי.

הקיבוץ חרת על דגלו את המושג „לכל אחד לפי צרכיו" — ואילו האדם שהופקד על כך — לא נתנו ברשותו כלים — של חשיבה ציבורית — כיצד? הכיצד תגיע המחסנאית לדעת להתחשב בשוני בצרכים, אובייקטיביים או גם סובייקטיביים.

מה פלא שהמחסנאיות, בתוקף תפקידן הקשה וחוסר הנחיה מספקת — הפכו להיות גורם קבוע לתביעה לפירוק הייחוד בתחומן להעברת מקסימום פריטים מתחום החלוקה הקיבוצית — לתחום התקציב הכולל?

החינוך המשותף: פירוק בית־הילדים מתכניו

אאבחן כאן את החינוך המשותף באותה דרך מבחן, שהעליתי בנושאים קודמים. החינוך המשותף — מעולם לא היה נושא נטוש בתנועה הקיבוצית, ובכל זאת: אותם המאפיינים מצויים גם כאן. ייחודו של החינוך המשותף, לעומת כל צורות החינוך האחרות — הוא קיום בית הילדים בצד המשפחה. בהקשר זה השינוי הגדול ביותר, המשמעותי, הבריח המחבר והופך את צורת החינוך שלנו ממעון ילדים לבית ילדים — הוא היותו בית ממש, ליומו ולילו של הילד.

והבדל שני — ממוסד ילדים, בתים סגורים הקיימים בעולם ליתומים, או לבני אצולה — מציאות המשפחה בצד בית הילדים. ליד ליד. אוהבת וחמה, המקבלת אליה את הילד יום יום — ל„שעות הילדים".

בשילוב הזה בין בית הילדים למשפחה, בחיי הילד — ההליכה אל בית המשפחה היא פשוטה — בתום יום פעילות יוצא הילד לקבל במשפחתו את הפינוק והחום.

לעומת זאת — בשובו של הילד לבית הילדים עם הוריו לשנת הלילה — יש מומנט מיוחד במינו: מנוכחות של הרבה נפשות ורעש — אל השקט. מפעילות — לשינה. מהאור — לחושך.

מומנט כזה מצריך חשיבה ופתרון נכון. אך הוא לא לווה באופן נכון. בתנועה הקיבוצית שלי, בקיבוץ המאוחד — לא היה שום קו מנחה. בהרבה קיבוצים לא התקיימה כלל, בגיל הרך, השכבה משותפת. מצב שגרם להורים אוזלת יד ותסכול (תארו לעצמכם, שביום, בשעה שההורה מחזיר את ילדו מבילוי קצר של ,בוקר טוב' או ,שעת האהבה' — יימצא בית הילדים אותה שעה ריק מהמטפלת. איך ייפרד ההורה? ומה גם בשעת לילה).

בו בזמן, בקיבוץ הארצי — התקיימה מעורבות־יתר: ההשכבה נעשתה על־ידי המטפלת בלבד וניטלה מההורים וילדיהם החוויה החשובה של פרידה נוחה מילדם — לבישת הפיג'מה, השיר או הסיפור. אותם רגעים ספורים של התייחסות — בין הורה לילדו. לקראת לילו... תופעה שגרמה להורים לתחושת חסר והתקוממות.

כעשר שנים עבדתי במערכת החינוך כמטפלת, כמרכזת הגיל־הרך, האחראית על שמירת־ילדים. בכל ימי העיון והקורסים שעברתי — לא הוקדשה גם הרצאה אחת לסוגיה זו — ההשכבה, והלילה בבית הילדים.

בתחום זה, של השכבה — נוכחתי, כמטפלת וכאם — עד כמה עזרה נוכחות מטפלת בפרידה מהילד (ועד כמה היתה רגועה שנתם של הילדים מ„הרביעיה שלי", לאחר השכבה כזו).

אילו השקיעה התנועה הקיבוצית, במסגרת מוסדות הלמידה והמחקר שהקימה על החינוך המשותף בכללו — פינה אחת, שעיסוקה: הלילה בבית הילדים. אילו נעשה מחקר השוואתי, בשנים הטובות והבטוחות של החינוך המשותף — מחקר שהיה מעלה, לדעתי, את היתרון המשמעותי — בשלוות שנתם של הילדים בבית הילדים; בהפחתת בעיות של קנאת אחים ותסביכי־אדיפוס למיניהם, בהפחתת פחדים. אך זאת בתנאי — שמקפידים על השכבה מסודרת ושמירת לילה נאותה.

ואילו בפועל: ההזנחה נמשכה עד שהגענו לימינו אלה ולערעור הגדול על לינת הילדים בבתי הילדים... הפירוק הזה, שירוקן צעד צעד את בית־הילדים מתכניו... ואת הקיבוץ — מאחד ממרכיביו היסודיים.

ההנהלה בקיבוץ: לא צוברים נסיון חברתי

בשביל להגיע להיות מרכז משק — תחילה ממלא החבר תפקיד של רכז ענף, ובדרך זו מכיר את המערכת הכללית של המשק וניהולו. בין ריכוז הענף למילוי תפקיד של מרכז משק — בדרך כלל גם מציידים אותו בקורס ברחובות, או ברופין. שנמשך שנתיים־שלוש.

לעומת זאת: מה ההכשרה שמקבל המזכיר למילוי תפקידו? או רכז עבודה? — לפעמים שבועיים־שלושה קורס מזכירים, ולרוב — גם זה לא. האם אלה תפקידים קלים יותר, שאינם מחייבים כלל הכשרה?! האם אין בכך אחת הסיבות לתחושת כישלון, הנלווית לממלאי־התפקידים הקשים ביותר במערכת שלנו?

אך שוב - כמו במערכת האכילה של מטבח - חדר־אוכל: למידה מן החוץ הבלתי קיבוצי, בכלכלה ובמינהל — בכך אנחנו בסדר. אך דווקא באותם נושאים מיוחדים לנו — אין צוברים את הנסיון לכלל מערכת, נלמדת ומנחה.

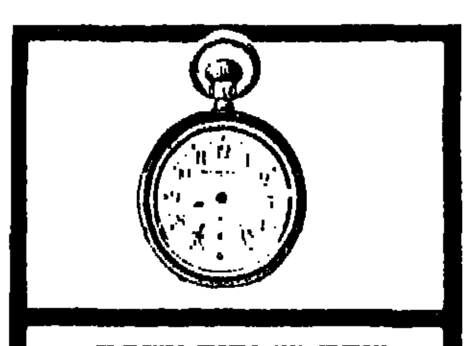

מוסד בירורים ובקרה: אין כתובת לנפגעים

משלושת מרכיבי הדמוקרטיה הקימה התנועה הקיבוצית שניים בלבד:

● המוסד המחוקק — האסיפה הכללית ושיחה — בקיבוץ הארצי;

● המוסד המבצע — המזכירות וממלאי התפקידים.

מוסד השיפוט, כמוסד עצמאי ונפרד — לא הוקם. הוא קיים בכל מערכת דמוקרטית: במדינה. בהסתדרות. בוועד עובדים וכוועד סטודנטים...

התנועה הקיבוצית, כנראה מתוך הנחה, שקיבוץ הוא בית לתושביו — ראתה מוסד זה כמיותר. גם בשטח של ביקורת המוסדות הפועלים — בתנועה ובכל קיבוץ (ומעקב אחר ביצוע החלטות) ובין בשטח של בין־אדם־לחברו ובין אדם לאחד ממוסדות הביצוע בקיבוץ).

אנחנו שוכחים, שהננו ציבור גדול, החי בתוך מערכת סבוכה ומורכבת, וכשפרט נפגע — אין לו כתובת ונכון לימינו אלה: גם הכלל נפגע מחוסר מערכת בקרה במוסדות העליונים ביותר...)

אגב — תנועת המושבים, שמהרבה בחינות, של „היחד" ושל גורלם של הישובים, הם דומים לנו — השכילו מאתנו והרכיבו בכל מושב מוסד לביקורת.

● ● ●

אפשר להביא דוגמאות נוספות. כיון שארכה רשימתי — אעלה אותן כאן בראשי פרקים בלבד:

דוגמה שביעית: הבנים העוזבים והקשר בינם לבין הקיבוץ שגדלו בו.

דוגמה שמינית: שותפות כל חבר קיבוץ — באחת מתוועדות הפועלות. כשם שכל חבר שותף בעבודה, כיכולתו — זכאי וחייב כל חבר להיות שותף בפעילות החברתית, שלאחר העבודה.

דוגמה תשיעית: שותפות כל חבר באחת מחוליות החג. אין יצרנים לעומת צרכנים. כולנו שותפים בתרבות החג והמועד.

דוגמה עשירית: הרכוש הפרטי והקיבוץ. או, נוסח אחר: איך להתאימו לטובת צרכי הכלל והפרט.

דוגמה אחת עשרה: על הפרט ועל היחד — איך לטפח את פינת הפרט בתוך היחד הקיבוצי. בבינוי, בנוי, בחינוך בגיל הנעורים. והיפוכו, לכאורה — איך לגרום לציבור שיחפש וימצא מעגלי־יחד נוספים, של ישיבה בצוותא לעתים מזומנות, של יתר חברויות, של דאגה לחולה ולבודד. אבל זה נושא, שאין בו אפילו ראשית חשיבה להצביע עליה...

● ● ●

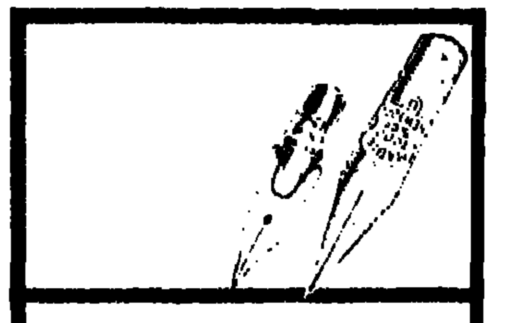

מהו הפתרון?!

עד כאן הצבעתי על החסר. חסר משמעותי ביצירת אורחות חיים לקיבוץ. עכשיו עלי להצביע על דרכים לפתרון, וזה יותר מסובך. באשר לגבי רקמת חיים קיימת — קל יותר להצביע היכן חסרים מרכיבים באריג. אבל מהיכן להשלימו ואיך?!

אנסה להציע כאן קווים לפתרון. מבקשת את הקוראים — לא להיאחז בפרט זה או אחר בתוכנית שאציג כאן, על מנת לנגח אותה... כמו כל תוכנית, אינה אלא בסיס לשינויים. ואין כאן אלא קווי מיתאר למילוי החסר הגדול.

אני מציעה להקים מדרשה לאורחות חיים בקיבוץ. מקום שיהיה מיועד למאגר ידע ולהנחלתו. כל המתרחש במבנה החיים הקיבוציים, בכל ישובי התנועה הקיבוצית — יזרום למרכז זה, ימוין ויתוייק.

צוות העובדים במדרשה יכלול שליחים־פעילים. אנשים שפעלו בנושאים אלה בקיבוצם ובתנועתם. חברי קיבוץ שאיכפת להם.

המדרשה לאורחות חיים — הידע שייאגר בה — תהווה מקום למידה ועיון, בכל נושאי החיים הקיבוציים. למשל: נבחר/ה חבר/ה בקיבוצו/ה למלא תפקיד. ות/ישלח לקורס מתאים למילוי תפקיד זה.

הקורסים יתנהלו במדרשה דרך קבע. במועדים שוטפים עם עונות השנה וקורס למזכיר/ה, מרכז/ת עבודה, מרכז/ת ועדת חברה, מרכז/ת חדר אוכל וכו'). ממלאי התפקידים יוכלו גם לבקש ולקבל מידע, בנושאים שייתקלו בהם במהלך עבודתם. וכן להשתלם במדרשה זו בימי עיון, שיוקדשו לנושאים ספציפיים. כמו כן: יאותרו על ידי המדרשה קיבוצים המצטיינים באחד הנושאים. ממלא התפקיד יוכל לנסוע לאותו קיבוץ, כדי לראות מקרוב ניהול־לדוגמה, בנושא שהוא מעוניין ללמוד — וליישם אותו בקיבוצו.

זהו, בערך: הקמת מדרשה לאורחות חיים, כמקבילה למדרשה ברופין בנושאי חקלאות ומשק. מי יקום ויקים לנו. לתנועה הקיבוצית, מדרשה כזו?

האם יש אפשרות שאפעל וגבעת חביבה — ירימו יחדיו את המשימה? או אולי — תהא „ברית התנועה הקיבוצית" הדוחפת והאחראית להקמתה?!

ולבסוף — התנועות הקיבוציות — שתראינה בהקמת מדרשה לאורחות חיים בקיבוץ — לא בת תחרות, כי אם מנוף חדש, לחיזוק ולגיבוש חיי היחד בקיבוץ.

ההחלטות המחייבות: ברשות כל תנועה תישאר הסמכות להחלטות לגבי ישוביה. תפקידה של המדרשה וצוות עובדיה. לעזור ליישום ההחלטות. בדרך של ליווי מתמיד בשאלה הגדולה והגורלית — איך מיישמים תכנים לאור העקרונות.

נ.ב. —

כשסיימתי לכתוב את רשימתי זאת — הראיתי אותה לידידה בקיבוץ אחר. ביקשתי הערות והארות.

חברתי אמרה לי: „מה פתאום? הלא ישנן החלטות ברוב הנושאים. „תקנון האגודה", בתקנון כלפי חוץ. החלטות ועדת־החברה המוצעות באופן שוטף. וכן ישנן — הסדרנאות באפעל".

כן במקום הגישה חברתי לידי — קלאסר, מכורך ומתוייק היטב לפי נושאים. ובכל נושא - תחילה — מובאות מתוך „תקנון־האגודה". אחרי כן — מובאות מהחלטות ועדת־החברה, ולבסוף, החלטות הקיבוץ ההוא, באותו נושא.

חשבתי לעצמי — יתכן שהגזמתי. והחלטות ישנן ומוגשות הן לכל מזכיר בשעה שנדרשות הן.

אלא שאז, שבתי וביקשתי חומר כזה בקיבוץ אחר והוברר לי — שאפילו המזכיר אינו מכיר כלל, שום קובצי החלטות וגם לא היה בשום קורס. לקבל חומר כזה...

ועל כך בעיקר נועדה רשימתי: המידע צריך להיות מרוכז. מונגש ללמידה. על כל נושא תפקיד צריכה להיות מוטלת חובת למידה, בעיקרי הנושאים המוטלים עליו.

כמו שמורה וגננת — מתייחסת לכל בעיית אנוש של חניכיה בהתייחסות אישית ושיפוט אישי — אבל הרקע שלה הוא למידה מעמיקה בנושאי חינוך. כך על המזכיר לדעת את הנושא בהיקפו. מתוך חומר שלמד, מתוך מה שנצברו „דורות" של קודמיו בתפקיד ולא להיות תמיד כרובינזון באיו הבודד, מגשש למצוא.

נאגור את הבר אל הממגורה. אל מדרשה שתאסוף, תורה ותמיין ותשביר שבר לכל מי שיידרש לו. אך טוב, ובעיקר — מי יקים לנו?!

רחל סבוראי ■

ברכת
ספרית הפועלים
שלוחה
להסתדרות העובדים
בוועידתה ה־טו

רמקולים מוראל
3 שנות אחריות
איכות כחול לבן
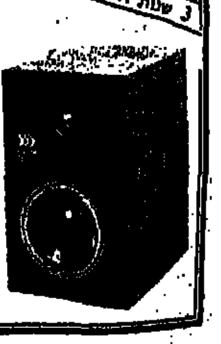
איכות בינלאומית במחירי כחול לבן.
חומר טכני ומקצועי מירחונים בינלאומיים יישלח לכל דורש.
המכירה במפעל ובחנויות הסטריאו המובחרות.
רמקולים מיוחדים לרכב 100W.
מפעלי מוראל:
חולון, אזור התעשיה, רח' המלאכה 39, מיקוד 58855
טלפון: 03-808177

ספריות עם חלונות זכוכית לשמירה מפני אבק

50 דגמי ספריות
100 אפשרויות הרכבה
קטלוג צבעוני חינם ומחירון
ספריות אינטרסיסטם
ת"א, רח' בן־יהודה 148 מיקוד 63402
שם:
כתובת:
מיקוד:

התאמת המידות
לפי דרישות הלקוח.
חוזק ועמידות
הודות לשיטת הייצור הבלעדית
של Intersystem
ייצור בלעדי

צוות אינטרסיסטם מרכיב את הספריות בכל הארץ
ספריות אינטרסיסטם בן יהודה 148 ת"א ☎ 03-249327
פתוח רצוף כל יום מ־09.00-19.00

סימה באר

אספקה קטנה

שלום!

* ישנם חברים שכותבים ואינם מציינים שם משפחה, או כתובת ברורה. חברים אלה לא קיבלו ממני מענה, והסיבה ברורה.
* ישנם חברים, שפעם כתבו לי ובטוחים, שעכשיו אין מקום לציון שם משפחה ופרטים מלאים. גם אלה לא נענו, והסיבה ברורה.
* גם חברים המבקשים פרטים של חברים אחרים מתבקשים לעשות את המינימום ולציין את שמם, כתובתם ומצבם המשפחתי, העסק לא עובר אחרת.

171/15

עדינה מאור, חווה ויוצרת, משקיפה על החיים בהומור דק ולפעמים קצת פסימי, בעלת אופי נוח, רגישה וקצת אפילו סגורה.

אמנות, ספרות ומוסיקה הם אהבתה הגדולה. מחפשת איש של מילים, רגיש, עדין, אופטימי ופתוח. עד גיל 45.

היא בת 33, פנויה, בת וחברת קיבוץ בצפון הלא רחוק וכרגע גם קצת מבלה את ימי החול בעיר הגדולה.

172/15

וכאן – ביקשה למסור את הפרטים בקיצור. לך, אם תהיה מעוניין, היא תמסור אותם ביתר פירוט.

מקצועה – ספורט, בת – 35, פנויה. מגדלת שלושה ילדים מקסימים. מחפשת אדם ישר וטוב לב. מוכן לגשת?

173/15

היא רזה ועדינה, בעלת מרץ בלתי נדלה, טמפרמנטית חזק, בעלת שער חלק ומכנה גוף נאה ואסתטי, בסך־הכל בת 35. עוסקת בחינוך, יצירתית מאוד. מתעניינת כמעט בכל תחום שהוא, מלבד פוליטיקה. יוצרת קשר פתוח וחם עם אנשים ומאוד כנה ואמיתית. מסוגלת להשקיע הרבה במערכות יחסים, ומתמודדת גם במה שלא נוח. וכל זה למען חבר, שיגלה יחס הדדי.

מעוניינת בך. כאם אתה חסון (תרתי משמע), בעל יכולת נתינה – המסוגל להבין, להקשיב – בריא בנפש ובגוף. בגילים 48־35. אתה לא חייב להיות יפהפה.

היא פנויה, חברת קיבוץ בצפון הארץ. מגדלת שני ילדים.

174/15

את מרבית שנותיה בילתה בעיר ועכשיו היא בקיבוץ, חברה לכל דבר. עוסקת בחינוך. טיילה הרבה בעולם, ביחד עם ילד. וגם זמן פנוי יש לה, שאותו היא מקדישה לקריאת ספרים, עבודות יד, טבע והרבה טיולים.

אם אתה בן 40־35, מאיזור הדרום, סימפטי ומבין, היא תשמח ליצור עמך קשר.

היא שחורחורת, 168 ס"מ, אם לילה, חברת קיבוץ בדרום, בת 33.

175/15

בת 47, 168 גובה. לא "טוויגי", אבל נראית טוב. גידלה ילדים לתפארת ופינתה זמן לעצמה. שחלק ממנו – קוראת, מטיילת, מטפחת בית, מוסיקה ואפילו קצת פופ. אז תגידו, שהיא לא צעירה.

מודעת לעובדה, שיש מה לעשות בשניים בשארית הזמן. לכן רוצה אותך, חכם וגבוה, והעיקר שתהיה "יפה נפש", פנוי ולא רק בלב.

היא פנויה. חברת קיבוץ במרכז.

176/15

גובהה בינוני, 1.50, וכן גם מבנה הגוף. וכל לחי שלה יוצרת חשק לתת נשיקה – עובדת בחינוך ואוהבת ילדים, צמחים, בישול וכל מה שיכול להיות חי וטעים.

היא קטנטונת, עם דם לטיני. פנויה, ללא ילדים. מחפשת אותך, פשוט וסימפטי.

חברת קיבוץ בדרום. בת 31.

177/15

גם היא מעוניינת למסור לך את שאר הפרטים, כשתשמעו או תתראו בשניים.

פעם היא היה בקיבוץ ונשארה אוהדת! מוכנה לחזור על כך שוב. היום היא חיה בעיר הגדולה. בת 40. בעלת הופעה צעירה. אם לשלושה ילדים, שחיים עם אבא. היא רצינית, עדינה ואחראית.

האם זה נראה לך?

178/15

"רק על עצמה לספר היא לא ידעה".

בת 37 (מה לעשות), אקדמאית + 3, מורה וגם לומדת ספרות וחינוך. בהירה ונאה (אומרים, אומרים). אוהבת לטייל ולרקוד, לשיר, לחיות, לאהוב וכל היתר.

אז אם אתה משכיל, עם שאר רוח, רומנטיקן חובב טבע, אמנות ושירי מולדת, אתה מוזמן להתקשר עימה. היא מצידה, אם המחיר יהיה שווה, תלך אחריך לחיי כפר וקיבוץ. כיום חיה בעיר.

179/15

היא יוצאת קיבוץ ומוכנה לשוב ולהיכנס. פנויה, בת 32, 164 גובהה. למחייתה עוסקת ברפואת שיניים, עוסקת ואוהבת ספורט (שחייה וטניס), אוהבת את החיים, את האנשים, את המוסיקה הקלה והקלאסית.

ואם אתה סימפטי ואוהב ויודע לחיות וגם בספורט אינך בוחל וכוונותיך רציניות, תוכל להתקשר עימה דרכנו. חיה בעיר הגדולה.

180/15

קודם כל גיל הזהב, שאצלו הוא גיל עם הרבה זהב. כי הוא לא מבקש גדולות. הוא בן 68, ורוצה להכיר חברה, שרצוי שתהיה מאיזור הצפון, בת 62־58, ותהיה חברה נעימה ומבינה לחיים של "שותף".

הוא חבר קיבוץ בצפון צפון.

181/15

ושוב יורדים קצת בגיל, שכן החבר הוא בן 31, פנוי. גבוה, 182. שקט. ביישן. עוסק בתיירות. בחור שהגיע לשלב של רצינות במודעות לצורך בחיים בשניים. אוהב מוסיקה שקטה והרבה ארץ־ישראל.

אם את עד גיל 29, רגישה ויודעת לאהוב, את כנה ורצינית מאיזור הצפון – פשוט קחי אותו, הוא חבר קיבוץ בצפון הארץ.

182/15

הוא 160 גובה, פנוי, בן 56, ומבקש לקצר את פרטיו למינימום.

הוא מתעסק במוסיקה. מנגן בכמה כלים. ספורטאי וכותב. חבר קיבוץ מהצפון.

183/15

נולד בקיבוץ בדרום ועד עכשיו הוא חי שם. בסך־הכל 30 שנים. ספורטאי. 170 גובהו, עיניים ירוקות, נאה ואפילו יפה. צנוע, לא?

הוא לא ביישן, אפילו חצוף קצת. בימות החול הוא לומד בעיר הגדולה ומעדיף שתכתבי אליו. ובסופי שבוע יתן את תשומת הלב המתאימה.

184/15

לעומת זאת, הוא לא נולד בארץ, אבל נראה ונשמע ישראלי לגמרי. כאשר לבריאות, הוא מוסר, שהוא נראה צעיר מגילו (נראה טוב, אומרים). לא רזה, לא שמן, ללא כרס וללא קרחת. אז מה תגידו על זה? הוא אומר: נאה, ספורטיבי וסימפטי. 170 גובה. כחולות העיניים. רגיש ועדין בהליכותיו, בעל אורך רוח, עם גבולות מוגדרים. בעל אמביציות, מקיים הבטחות. יושר אישי ואינטליגנציה.

חבר קיבוץ בצפון, בו התחנך מגיל צעיר. היה חייל קרבי. מילא וממלא תפקידים חשובים במשק, שבעקבותם הוא נעלם לעיתים אל מעבר לגבול. עיסוקו חולש גם על אמנות, שעליה הוא אינו מוותר.

הוא פנוי. בן 40. ילדיו גדולים ומטופחים, הם שלושה במספר, ואינם מהווים מגבלה לחיים מחודשים במשותף.

והוא מחפש אותך. חטובה, אינטליגנטית, בעלת חוש הומור ורגישה, נשית ודינמית. יודעת לעניין ולהעניק חום, בקיצור, שתהיה אשת חלומו. אל תפחדי לנסות.

185/15

שלא תחשובנה, שהיה לו קל לעסוק ב"ניתוח" עצמו, אבל – סחטנו.

חוש הומור – יש בלי הגבלה, 24 שעות ביממה. רזה, אבל "לא ציפלון". שקט, וכל הג'וקים מאחוריו. רוצה לבנות עתיד משותף עם בת זוג לעניין.

הוא בן 35, 170 גובה. פנוי + שני ילדים. חבר קיבוץ בצפון הלא רחוק.

186/15

הוא משופע בחברים, בבילויים. בעל מרץ רב – הן בחייו הרגילים והן בעבודה היומיומית. בעבודה נותן הרבה, כל מה שניתן להועיל, ללא חסך בשעות וללא התחשבנויות קטנות. מעבר לזה הוא עסקן לא קטן בענייני כדורסל, שכן גובהו, 177. חסון וגבוה. בן 26.

בן קיבוץ מהצפון. אוהב מוסיקה ישראלית, אוהב את המשק ולא יעזוב את הנוף — שמסביב. כולל את הנוף האנושי. למרות עיסוקו הרב בספורט, ובכדורסל בעיקר, אינו בוחל בהתעניינות בפוליטיקה, ולא מעלים עין ממה שנעשה בארץ, בכל התחומים.

מחפש אותך, עם ראש פתוח וסבלני, ללא דעות קדומות, יציבה וכנה – ואז יוכל להגיד לך עוד הרבה דברים, בבמה קטנה יותר.

זוכרים? המען למכתבים: סימה באר, קיבוץ גבים, ד.נ. חוף אשקלון 79165. טל. 051־92197 בכל יום ה' בין השעות 18.00–19.00.

שימו לב – ייענו ויטופלו רק טלפונים שיתבצעו בשעה המיועדת לכך!

גרדה כהן

ארוחת ארבע

עכשיו עונת הקיווי

במקומות כשלנו, כשהקיווי מבשיל, יש גם ברירה וזה טוב לריבה ולעוגות. אני יודעת, שלאלה שצריכים לקנות את הקיווי, אין מה לקרוא וללמוד היום במדור הזה. אבל מי יודע? אולי כולם יגדלו פעם קיווי, ואז הוא יוזל, כפי שקרה לאבוקדו, שהיה פעם יוקרתי כל כך, ועכשיו הוא עממי. על כל פנים, כשאני רוצה ביקרו של מישהו, אני קונה צנצנת יפה ומקושטת, ממלאה אותה ריבת קיווי ומביאה מתנה, שרק המלכה אליזבט (שאגב אוהבת רק ריבת תפוזים מרה) ואולי ז'קלין קנדי יכולות להרשות לעצמן.

לעשות ריבת קיווי — אין קל מזה, כי בפרי הזה יש המון פקטין (חומר מקריש). מקלפים ומרסקים את הקיווי. על כל כוס רסק לוקחים כוס סוכר. מבשלים את הכל ביחד. 1 קילו ריבה לוקחת בסך הכל 20 דקות, כל כך מהר זה מקריש והטעם — טעם גן־עדן. אפשר, כמובן, גם לעשות מרקחת עם פרוסות קיווי. אז מבשלים קילו סוכר עם כוס מים — מוסיפים את הפרוסות ומבשלים עד לקרישה. אבל אני אוהבת יותר את המרוסק. הריבה הזאת מזכירה מאוד פרי שאכלנו בחוץ־לארץ, הוא גדל על שיחים קוצניים בגינה. בגרמנית קראו לו — Stachelbeeven והפולנים קראו לו — Agres. למי שזה אומר משהו, בוודאי ישמח להיווכח. עוגת קיווי עושים עם הפרי החי (לא אופים ולא מבשלים).

הכי פשוט להכין טורט של 4 ביצים, לכסות אותו בצפיפות בפרוסות קיווי, לשים למעלה ג'לי אוסם ירוק, ולקשט בקצפת. אפשר להכניס גם פרוסות קיווי לקרם, או לקצפת של ה"קרמשניט" המפורסם. וחוץ מכל אלה — כל עוגה מקבלת רמה גבוהה יותר — אם מקשטים אותה מלמעלה בפרוסות קיווי.

גם בסלט פירות חוגג הקיווי, ועושה אותו יוקרתי יותר.

מי שיכול — שינסה.

בתיאבון!

לרכזי קניות, חברי קיבוצים ומשקים!

קניות ותיקונים במרוכז של מוצרי חשמל ביתיים ותעשייתיים

שרות בלעדי למוצרי: אמקא, אלקטרוסטר, דימפלקס, פרוגרס

● רדיאטורים
● שואבי אבק
● מיקסרים
● מכשירי אלקטרוניקה
ושאר מוצרי חשמל ביתיים

מכירות של מוצרי חשמל לתעשיה ובית בסיטונות וליחידים

מרכזים לחשמל

רח' קיבוץ גלויות 45, תל־אביב טל' 828501 – 03־833544

הסכם התקשרות עם התק"מ וקיבוצי השומר הצעיר

אחים עיני בע"מ

יבוא שיווק והפצה

תל־אביב, רח' העליה 12, טל. 03־624314

מערכות סטריאו ואלקטרוניקה ביתיות

מבחר גדול של מערכות סטריאו

ישירות מהיבואן ובהספקה מיידית

מעבדה משוכללת יעילה ואמינה

חדש! הגענו להסכם חדש!

המכירה גם בהמחאות

בטרון בע"מ

שנה אחריות

הפתרון הכלכלי: מצברים מחודשים

מיוחד! מצברים לקל-נוע (פריקה וטעינה עמוקה)

טיב, איכות ואחריות כשל מצבר חדש. עלות נמוכה בכ-40% מחדש.

מגוון מצברים לרכב, משאיות וטרקטורים.

במחירים ובתנאים הטובים בישראל!!!

אישור מכון התקנים

מפעל: כפר טרומן - 03-9712562

שירות: דרך בן־צבי 35 יפו, 03-839640

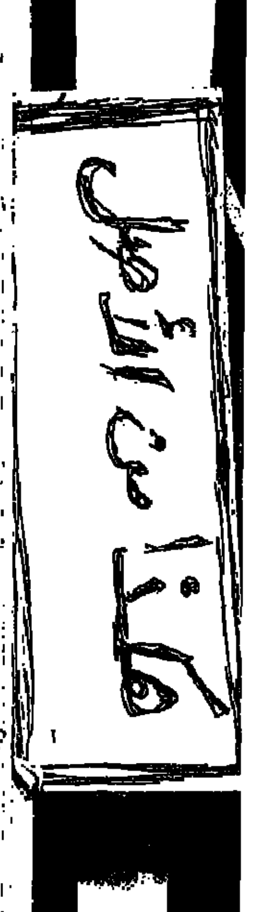

חורף (כלכלי) אפור וארוך

(המשך מעמוד 5)

הם התארגנו, והחליטו להפסיק עם זה. אז עברנו לארגון האזורי, "משקי הגליל העליון", והתחלנו לצבור חוב, שגרר אחריו ריבית מבהילה. היום — הגענו לרגע של אמת: הודיעו לנו, שמראשית נובמבר סוגרים לנו את הקניות בארגון, ועלינו לשלם, לפחות בצ'ק דחוי, שפירושו, שבתאריך שנקבע בו, החוב ייפרעו! אז הקשיים שהיו עד עכשיו, זה כלום לעומת מה שיהיה"

כיום, התנועה מודעת לבעיות של מרום־גולן ומציעה לסייע, לפרוש חובות ולהקל בנטל בריבית. אבל בתנאי אחד: שמהיום ואילך קיבוץ מרום־גולן יחיה ממה שיש, ולא יצבור חוב חדש. המסקנות של הנהלת הקיבוץ — לא רק קיצוצים, אלא גם מעבר לזה: אם לא ייכנס כסף לקופת הגזבר — לא יבוצעו הזמנות של ענפים ועדות, גם אם אינן חורגות מהתקציבים המקוצצים.

זוהי החלטה דרקונית וקשה, שספק אם ניתן לעמוד בה. עומר חושב שכן: "אנו כבר ערוכים ארגונית למצב כזה, וכפי שאני תופס, עקרונית, את תפקידי כגזבר. לא אהיה הדיקטטור שיקבע את סדרי העדיפויות: ראשי האגפים יצטרכו למיין את הצרכים השונים ולאשר הוצאות רק בהתאם למצב הקופה".

כך, כשנסגרו ברזי הכסף מבחוץ, מקווים במרום־גולן לעמוד מול הגזירות על ידי סגירה מקבילה של ברזי הכסף בפנים.

להרחיב את הכתף היצרנית

במרום־גולן לא עושים את הטעות, שעושה הממשלה: כאן לא מסתפקים בקיצוצים, ולא חושבים, שעל־ידי צמצומים פותרים את כל בעיות הכלכלה... בקיבוץ מנסים לחסל אבטלה ולא לעודד אותה, להרחיב את הייצור ולהגדיל תפוקה. כשנפתח המפעל החדש למנועים, צריך היה למצוא צוות בן עשרים וחמישה חברים, שיעבדו בו. וזה גרם לתזוזה נרחבת במערך כולו: במקרים רבים היה צורך להעביר חבר לענף אחר, כדי שחבר מאותו ענף יוכל להצטרף לעובדי המפעל.

עמרם לוטן, תמחירן: "יש חוב. הבסיס המשקי צר."

משה, המזכיר, מספר על התהליך: "כשהוסברו הבעיות, הרבה חברים הסכימו לשנות מקום עבודה או תפקיד. חבר שעבד שמונה עשרה שנה בחקלאות, וראה בה את עתידו, שוכנע, שבמפעל זקוקים לידע הטכני שלו, יותר מאשר בשלחין. נשברה המשוואה המסורתית של מרום־גולן לפיה חברה — עובדת שירותים. חברות עברו למפעל, למרות המחסור במטפלות, ואפילו בשלחין עובדות היום חברות.

חברים, שנשחקו שנים רבות בתפקידים מרכזיים, דחו את סיום כהונתם מעבר למה שהובטח להם, או הסכימו לקבל תפקידים חדשים. אחד הנימוקים, שהשפיעו, הוא שהוצעו מערכי תפקידים שלמים, וכל מי שנדרש למאמץ מיוחד ראה, שדורשים מאמץ דומה מחברים אחרים. ההתגייסות הכללית נתנה אותותיה גם בהרחבת השורות של המתגייסים לקטיף התפוחים: יש אפילו חברים, שאינם עובדים במפעל, אבל באים ומציעים לתרום כמה שעות לאחר העבודה, כשיש הזמנות דחופות".

יש גם מבצעים, שנראים כאילו יצאו מדפי ההיסטוריה: צוות המטע החליט לגדל ירקות לצריכה עצמית, בתוך שורות האבוקדו הצעיר, וילדי הקיבוץ קטפו תירס, בישלו אותו, מכרו אותו לחיילים ומטיילים — ומימנו בעצמם נסיעה ל"לונה גל".

עומר וויינר, הגזבר: "נסגרו ברזי הכסף. נחיה ממה שיש..."

ניתקו את כל האינפוזיות

הקיצוצים בהוצאות הקיום, שעליהם החליט קיבוץ מרום־גולן, גורמים לפגיעה קשה ומכאיבה ברמת חייו של החבר בכל התחומים:

— בוטלו הנסיעות לחו"ל.

— הנופש השנתי קוצר ביום אחד, וכן קוצרה ביום הקצבת הרכב לחבר.

— התקציב האישי הוקטן ב־10%.

— בוטלו התוכניות להשלמת פריטי ריהוט חסרים ובוטל תקציב הבלאי לחידוש ריהוט קיים.

— הופסקו כל הלימודים החלקיים, לימודי אומנויות וחוגים במכללת תל־חי. וכל הלימודים ה"קצרים" במוסדות השתלמות מחוץ לקיבוץ.

— מיכסת ההשתלמויות הארוכות קוצצה מ־8% ל־6% מכלל החברים.

— לא מביאים מבחוץ מורי נגינה, אמנים ומדריכי ספורט. מסתפקים בכוחות מקומיים בתחומים אלה.

— בוטלו תקציבי הבריאות לרופאים פרטיים, וכן טיפולים מיוחדים, כמו דיקור מחטים, או התעמלות בשיטת אלכסנדר.

* * *

חורף כלכלי קשה יורד על מרום־גולן. לקיצוצים יש השלכות קשות על המצב החברתי. השלכות שילכו ויכבידו עם הזמן.

יהודה הראל, שסייע ביצירת ה"שידוך" בין "הדף הירוק" למרום־גולן, אומר, שלמשפחות קל יותר לעמוד בקיצוצים, כי הן מעסיקות את עצמן ומוצאות סיפוק בתוך עצמן. לרווקים, בלי ההשתלמויות הקצרות בחוץ ועם תקציב מקוצץ, שמקשה על "קפיצות" העירה, קשה יותר: יהודה אומר, שניתקו להם את כל האינפוזיות.

*

בכתבה הבאה ננסה לבדוק, כיצד מעריכים חברי מרום־גולן את הסיכוי להחזיק מעמד, ולטווח ארוך, בלי אינפוזיה.

עודד ליפשיין ■

צבי טימור

משק חם

יטבתה תשלם

איזור סחר חופשי הוא העדפה של מקום אחד על חשבון האחרים. מהפלייה זו סובלים במיוחד השכנים הקרובים. המפסיד העיקרי של אזור הסחר החופשי הפעם יהיה קיבוץ יטבתה, השכן הקרוב ביותר.

החל מראשית החודש הדלק נמכר באילת במחיר מופחת של 15 אחוז. כל אחד ימלא את מיכל הדלק באילת ואף אחד לא ייעצר 20 ק"מ צפונית ביטבתה. לכן, קיבוץ זה יכול כבר לסגור את תחנת הדלק. וכאשר לא ייעצרו למלא דלק, יפחת גם מספר הקונים בפונדק החלב. השקעה עצומה עשויה לרדת לטמיון.

יטבתה, כמובן, מחתה, אך קולם מהנגב הדרומי לא הגיע לתל־אביב. או לירושלים. מה גם שהתשובות כבר מוכנות: אם גם ליטבתה, או למה לא עין־יהב, ולמה לא יתר הישובים בכביש הערבה. ואז אולי גם סדום וערד, ואם ערד אז לניה לא דימונה ובאר־שבע ורחובות ותל־אביב. תשובות אלו הן כמובן, התחמקות אלגנטית מהבעיות של איזור סחר חופשי.

ברצף טריטוריאלי אולי אין מקום להנהיג את הסידור הזה. עיננו לא צרה בתושבי אילת, שיזכו בהטבות מס. כולנו אוהבים לקבל הטבות מס ולקנות דברים דיוטי־פרי. אך יש לזכור, כי הטבות מס לתושבי אילת ניתנות על חשבונם של האחרים. שווי ההטבות לתושבי אילת יעלה כ־6 מיליון דולר לשנה, כלומר כ־6 דולר לשנה לכל מפרנס בישראל. בהנחה, כי הפסד הכנסה זה יתחלק בין כולם, כי הרי האוצר, כידוע, זקוק למסים. אולם, לא יתכן להעניש ישוב קטן, העשוי להפסיד כתוצאה מהצעד 300־400 דולר לכל מפרנס.

השאלה הגדולה היא, האם פטור המס החלקי יפתור את בעיות אילת ויאפשר את פיתוח התשתית להפיכת האיזור לאתר תיירות מושך. קשה להימנע מההתרשמות, כי לא זו הבעיה העיקרית של אילת. ושניתן היה לנצל סכום זה בצורה טובה יותר על־ידי השקעות בתשתית, שיפור הנקיון, הלוואות לשיפור בתי־המלון בעיר, תאורה ושירותים נוספים, החסרים בעיר. הפטור החלקי ממס, שרק במגלומניה הישראלית נקרא איזור סחר חופשי, כי מסי יבוא הכבדים לא בוטלו ובקבוק בירה מיובא, או כוסית ויסקי, מוצרים המעניינים את התייר הממוצע, עדיין יעלו כפול מאשר במקומות יקרים באירופה.

לכן, לעידוד תיירות היו צריכים להוזיל רק מוצרים, הנמכרים לתייר, כגון משקאות, מזון, סיגריות וכד'. ניתן כמובן להקים חנויות פטורות ממסים, שהמוצרים הנמכרים ייוצאו ויינתנו רק במטוס בנמל התעופה. אולם, במקום זה הוחלט על חצאי דברים, לא לכאן ולא לשם.

אין ספק כי הגדרת האיזור טעונה תיקון מיידי בהתחשב באינטרסים של ישובי הערבה, הסובלים בין כה וכה מהמרחק ומהבידוד.

נ.ב.

בינתיים, שר האנרגיה, משה שחל, הטיל על מנהל הדלק לבחון את ההשלכות, שיהיו להוזלת הדלק באילת על תחנות הדלק בסביבה הקרובה. כרגיל, מחפשים את הפתרונות רק לאחר שהנזק כבר נגרם...

שתי אחיות

(המשך מעמוד 3)

ואף על פי כן — "במקרה של בחירות, למשל, על רקע קונפליקט בין הליכוד למערך, במידה וחוסין ייענה ליוזמת פרס, תבוא פנייה מצד התק"ם להקמת ברית כלשהי. לפחות, אם הקבה"א ומפ"ם יחליטו בחיוב, התק"ם תיקח על עצמה את המאבק למען העניין הזה במפלגת העבודה". (איש תק"ם).

ואם תסרב מפ"ם? "אני לא מאמין, כמובן, שהקבה"א יתפלג על העניין הזה, למרות שידוע לי, שהחבר מן השורה בקבה"א לא מצדיק את הניתוק מהמערך. אם יאמרו לא — או לאו" ואז מה? שחר מן הקבה"א מסיר דאגה ואבירי: "גם אז יש מקום לפעולה משותפת של המטה הבין־קיבוצי נגד גילויים אנטי קיבוציים. הליכוד ימצא אותנו תמיד מאוחדים נגדו. בכל מקרה, לא נזנב בתק"ם. איננו רוצים תק"ם, שהיא גיבנת על גב מפלגת העבודה. גם אם נלך בנפרד — רצויה לנו תק"ם חזקה".

גרנות: "לא אעשה שקר בנפשי. לא נהיה אויבים. אך נהיה יריבים. הלוואי ותהיה זו יריבות שבין מחנות, שיש ביניהם משותף בתחומים חשובים אחרים. לא נעשה שום פעולה פוליטית בתוך התק"ם. אנחנו מכבדים את המסגרת הקיבוצית. אנחנו, הרי, שילמנו מחיר יקר על חתירתם של גופים פוליטיים בקבה"א, מכדי שנעולל זאת לאחרים".

אבל בינתיים, כאמור, הרמוניה, ואלוהים גדול וחוסין קטן.

ארנון לפיד ■

למה לך להפסיד?

חידושי הסטריאו האחרונים יוסיפו לך הנאה רבה

החלף ישן בחדש

עד 12 תשלומים דולריים במסגרת עסקת מימון

לדוגמא: קראון – רדיו, טייפ, פטיפון ורמקולים 12x54$

סטריאו בסיטונות

* מרנץ 86: רסיבר + טייפ + רמקולים	1,100,000.–
* רסיבר פיונייר: + פטיפון + רמקולים	890,000.–
* סניו 86: מגבר + טיונר + טייפ + רמקולים	רק 999,000.–
* רוטל: מגבר + טיונר + טייפ + רמקולים	890,000.–

המרכז לרמקולים בחצי מחיר עם שריטות קלות * ללא תוספת מע"מ

סטריאו־ויזית — העליה 62 ת"א * פתוח מ־10.00–13.00; 16.00–19.00

סטריאו & וידאו קלאב בע"מ

תל־אביב, ארלוזורוב 15, פינת בן־יהודה, 231253, 03־221751

* החנות המקצועית בעיר
* מבחר מערכות סטריאו
* יעוץ והדרכה מקצועיים
* מעבדת תיקונים

ציוד אקסקלוסיבי ומקצועי המבחר הגדול ביותר

ממיטב היצרנים המובילים בענף הסטריאו

LUXMAN, DUAL, BOSE, JENSEN, A.R.
TEAC, J.V.C., PIONEER, ONKYO, YAMAHA,
MARANTZ, SONY, HITACHI, WESTRA, ITT.

השווה את האיכות! — השווה גם את המחיר!

אמקו מבנים בע"מ

יש לנו פתרון קבוע למבנים ניידים!

מבחר מבנים לאפשרויות שימוש שונות: למחסן למוסך למשרד למגורים לכיתת לימוד ולכל מטרה אחרת. המבנים ניתנים למכירה ולהסבה בתום השימוש. יעוץ ארכיטקטוני צמוד לצרכי הלקוח
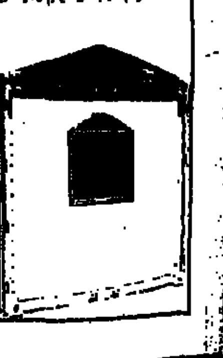
אמקו מבנים בע"מ: